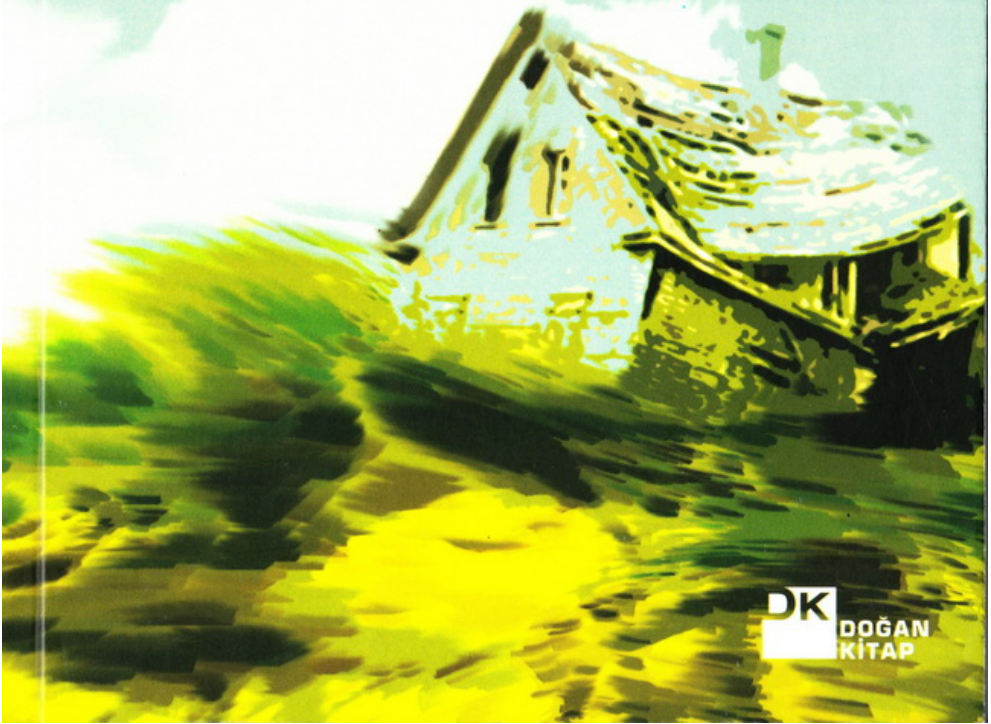
Ethem Baran

Türk Edebiyatı/Öykü

Evlerimiz Poyraza Bakar

DK
DOĞAN KİTAP

Evlerimiz Poyraza Bakar

EVLERİMİZ POYRAZA BAKAR

Yazan: Ethem Baran

Yayın hakları: © Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.
Bu eserin bütün hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

1. baskı / ekim 2009 / ISBN 978-605-111-368-5
Sertifika No: 11940

Kapak tasarımı: Yavuz Korkut
Baskı: Şefik Matbaası / Turgut Özal Caddesi
No: 137 İkitelli - İSTANBUL
Tel: (212) 549 62 62

Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.
19 Mayıs Cad. Golden Plaza No. 1 Kat 10, 34360 Şişli - İSTANBUL
Tel. (212) 246 52 07 / 542 Faks (212) 246 44 44
www.dogankitap.com.tr / editor@dogankitap.com.tr / satis@dogankitap.com.tr

Evlerimiz Poyraza Bakar

Ethem Baran

DK DOĞAN KİTAP

İçindekiler

Foto Şeyda 13
Bir Kuru Hayal 19
Söylerim Sözüm Almıyor 31
Fukaranın Kestanesi Palamuttan 39
Bozulmayan Yazı 49
Murat Almak 65
Çıplak Nine 71
Kaçak Vapur 79
Kavaklar Kavaklar 87
Niyet Etti Kadir Efendi 97
Pire Amcanın Gözleri 109
Kendine Dönen Yüz 115

"Okuduklarından bir harfi bana verebilir misin?" diyen babama, okuyup yazamadıklarının hepsini susarak yeniden yaratan anneme ve sahip olduğum her harfte hakları olan kardeşlerime

Sıradan hayatların tekdüzeliği gerçekten de dehşet verici.

Fernando Pessoa
(Huzursuzluğun Kitabı)

Kuşlara benzer kelimeler, odana dolarlar bir akşam. Nereden gelirler bilinmez. Kâh çığlık çığlığadırlar, kâh sesleri işitilmez. Çiçeğe benzer kelimeler, turuncu, erguvan, beyaz. Bir rüzgâr sürükler hepsini. Bulutlara güven olmaz.

Cemil Meriç
(Bu Ülke)

Foto Şeyda

Adı bana hiç de yabancı gelmeyen bir yazarın *Dönüşsüz Yolculuklar Kitabı* adlı kitabındaki "İşlengi" başlıklı öyküyü okuyordum:

Öyküde, sevdiği kızı Fatma Girik'e benzeten bir yeniyetme vardı. Diyordu ki, Cüneyt, Hülya, Fatma, Türkan gençliklerinin baharını yaşıyorlarken, onlar çocukluklarının yaz mevsimine giriyorlarmış. Güya, radyonun içinde küçük adamlar ve bu dünyanın benzeri küçük bir dünya olmadığını çoktan öğrenmiş, artık okulun veya sinemanın tuvaletindeki pislikleri sidikleriyle deliğe sokma yaşına girmişlermiş. Filmlerin de sırlarını çözmüşlermiş o arada. Cüneyt'in aynı filmde iki rolde oynadığını, kılıçtan geçirdiği adamların gerçekten ölmediklerini, külünü dökmeden içilebilecek sigaranın İstanbul'a kadar götürülmesi mümkün olmadığından Türkan Şoray'la yatmanın da bir hayal olduğunu artık öğrenmişlermiş. Filmlerin yaza yakıştığını da...

Gözlerine bakıldıkça Fatma Girik'e benzeyen o kız... Ona bakacaklar –bakarlarmış–, o, yolda durup birileriyle konuşacak –konuşurmuş–, gülümsemesine karşılık verecekler –verirlermiş–, daha da kötüsü, herkes gözlerini görecek –tabii ki görürlermiş– diye düşündükçe kıskançlıktan titrediği o kız, Türkiye'nin En Güzel Gözlü Kızı Yarışması'na katılmak için yengesiyle birlikte Foto Şeyda'ya gidip fotoğraf çektirmişmiş meğer. O gün kız okula gelmemiş. Bizimki, onu, ertesi gün,

sofra bezini silkelerken görmüş. Kız, gençliğini, güzelliğini; şişmiş, kızarmış Fatma Girik gözlerini; suratında hâlâ duran tokat izlerini, hayallerini silkeliyormuş. Rüyalarını ve bizimkinin rüyalarını, umutlarını ve bizimkinin umutlarını, öfkesini ve bizimkinin öfkesini silkeliyormuş aslında. O silkeledikçe gözleri mavi mavi, yeşil yeşil dökülüyormuş.

Babası bir daha okula göndermemiş kızı.

Bu arada, adı Türkan'mış.

Bizim oğlan durur mu, toplamış arkadaşlarını, o gece Foto Şeyda'nın camlarını kırmaya gitmişler.

Bunları okuyunca, kesin dedim, bu bizim mahallenin piçlerinin işidir.

Dediğim gibi çıktı. Yahya'nın anlattığına göre, Nacak, Piç Recep, Yavşak Yaşar, Mete, Çilo Mehmet hep bir olmuşlar, gecenin bir yarısı basmışlar taşı herifin camlarına; şangır şungur indirmişler, cam çerçeve hiçbir şey kalmamış. Yahya, ben yoktum diyor ya, kulak asmayın; oradaymış gibi anlatıyordu. Sanki kahvede değil de, Foto Şeyda'nın o artistik Foto Şeyda yazan tabelasının karşısında, elinde çay bardağı değil de taş varmış gibi, o taşı cama değil de gıcık olduğu Foto Şeyda'nın keçisakallı suratına atıyormuş gibi lafları sıralıyordu. Bu laflar benim ağzımdan çıkıyormuşçasına gidip o kuyruklu, sanki inceymiş gibi görünen ama göz dolduran, çok yalın olduğu halde bir o kadar da dolgun ve zengin, tek renk olmasına rağmen cıvıltılı duran tabeladaki f'nin, ş'nin, y'nin kuyruklarına çarptıkça, içimdeki kıpırtı çoğalıyor, o sanatçı tipli adamın şehrin en güzel kızlarının fotoğraflarıyla süslediği vitrinine kırık gözlerle baktığını, kalan camların da o sırada gözlerinde parçalandığını düşünüp keyifli bir duygunun içinde yüzüyordum.

Dükkânına birkaç basamakla inilirdi; o yüzden olsa gerek, dükkânın önünde yer olmasına rağmen kaldırıma bir sandal-

ye atıp otururdu. Böylece o mu bütün şehri görürdü, şehir mi onu, orasını bilemiyorum. Bir de sehpa çıkarırdı yanına. Sehpanın üzerinde pipo, tütün, durup durup pipoyu karıştırdığı tuhaf bir kaşık, küllük, bir de kitap olurdu. Ha, bir de beyaz bir fincan. Sanki saatlerdir kahve içiyormuş ve bir türlü bitmiyormuş gibi sehpanın üzerinde duran fincan. Nereden mi biliyorum? Onu kaldırıma kurulmuş, piposunu tüttürüp kahvesini yudumlarken görünce, gıcık vermek için önünde tur atar, pis pis bakardık da ondan. Herif, bacağı yorulmaz, sırtı ağrımazmış gibi, bacak bacak üstünde, dimdik otururdu. Kızları hasta eden de bu oturuşu muydu yoksa? Kocaman bir burnu vardı aslında. Ama yüzünün genişliğinden midir nedir, ilk bakışta pek anlaşılmazdı. Gözleri hiç kimseye doğrudan bakmadığı halde herkesi, her yeri görüyormuş gibiydi. Ya da zamanında zaten görmüş de şimdi gözlerinin gerisinde kalanlarla idare ediyormuş gibi. Bıyığı keçisakahna karıştığı için, var diye bakarsan var, yok diye bakarsan yok. Ama o sakal... Filmlerde gördüğümüz kalleş tiplerin sakalından. Saçlar kıvır kıvır. Tam tip yani. Hele o dar pantolonlar. Adam, bildiğin üçgen vücut. Pazuları pankreas güreşçileri gibi. O hiç okuduğunu görmediğimiz kitabı koltuğunun altına sıkıştırır, piposu ağzında, yine öyle dimdik, her akşamüzeri yürüyüşe çıkar. Sanırsın, buraların sahibi de, her şey yerinde mi, kim ne yapıyor diye şöyle bir bakıyor belli etmeden. Evet, belli etmez. Yürür, yürümüyor gibi; bakar, bakmıyor gibi. Kısacık kısacık adımlar. O yürümüyor da, yol altından, bana müsaade deyip usulca sıvışıyor sanki. Piposunun kokusu, caddeyi loşluğa boğan çamların kokusuna karışıyor.

Boksörmüş diyorlar aslı varsa. "Boksörlüğü bana sökmez, bir vurdum mu iki seksen uzatırım" diyenler, "Bir vursam yarısı boşa gider" diyenler. Güya sırf havaymış herif, öyle kalıbına bakılmamalıymış. Böyleleri gölgesinden bile korkar aslında. Höt desen ödü patlar. Boyu benden bayağı

uzun olmasa, şöyle sakalından tutup keçi gibi meletmek var ama...

Nereden çıkıp geldiğini, kimlerden olduğunu bilen yok. Daha doğrusu biz bilmiyoruz. Bildiğimiz, ya da bize söylenen, herifin iki evli olduğu. Bunun da yalan olduğunu söyleyenler var tabii. Hiç evlenmemiş, bekâr diyenler. Hatta başka şeyler diyenler de var.

Ressammış güya. Bir sehpası varmış, acayip bir şey; onu alır kırlara çıkarmış. Gözünü kısıp şöyle bir uzaklaşırmış resmin yanından, sonra gidip nazik nazik fırça sallarmış. Bizim mahallenin uşakları görmüşler ama bulaşmak istemedikleri için fazla yaklaşmamışlar. Herifin hiç arkadaşı yok ki, hep yalnız oturur, yalnız dolaşır. Kızlar ne diye bu cins herifin dükkânına gidip fotoğraf çektiriyorlar anlamıyorum.

Fotoğrafçılığı fena değil aslında. Güzel kızların fotoğraflarını büyütüp vitrine koyuyor artist resimleri gibi. Herifin kendisi artist zaten.

Sabah işine gelip de dükkânı o halde görünce ne bozulmuştur ama... O gün de akşama kadar oturup gâvurca müzik dinlesin de görelim bakalım.

"Adamın ne suçu var! Bütün suç o kızla yengesinde" dedi Yahya. Düşündüm, aslında doğru. Adam alacağı paraya bakardı sonuçta. Biz üç kuruş için kırk takla atmıyor muyuz? Bizim emmioğlu bir iş almış, fayansçı lazım dedi; oğlum ben ne anlarım dediysem de, ne var lan, yapa yapa öğrenirsin, biz gidene kadar düşmesinler yeter dedi. Bakalım artık. Diyeceğim, adam çeker tabii, işi o.

Sonunda bu adamın bir gün ansızın ortadan kaybolacağını söylüyorlardı. Yol boyunda yine böyle yeri incitmeyen kısacık adımlarla dik dik yürürken araba çarpacağını; her şeye kafasının tasının attığı bir gün hadi bana eyvallah deyip intihar edeceğini; sıkıldığı için şehri terk edeceğini; kara-

sevdaya yakalanıp kendini dağlara vuracağını; ilişki kurduğu bir oğlanın askerden gelince bunu bıçaklayıp dereye atacağını...

Tamam da o kız kimdi?

Bir kere, bizim mahallede Türkan diye bir kız yoktu.

Güzellik yarışmasına katılacak kadar güzel kim vardı peki?

Gerçekten, insan düşününce kafası daha iyi çalışıyordu. Sanki kendileri sütten çıkma ak kaşıklarmış gibi bir de gidip elin garibinin camlarını kırmışlar. Yavşak Yaşar, geçen sene gelen sirkteki halkacı kızı tavlayacağım diye paraları savurmadı mı? Güya köprünün altında kızın işini bitirmişmiş. Herkes dağıldıktan sonra buluşuyorlarmış. O kadar çok anlatmıştı ki, köprünün oradan geçerken o kızla bizim Yavşak Yaşar'ı iş başında göreceğini sanmaya başlamıştı herkes. Kızı görünce pancar gibi kızardığını görmesek, inanacaktık anlattıklarına. Piç Recep de uzaktan amcası olacak bir herifin yarı deli kızını kömürlükte nasıl becerdiğini anlatmış Mete'ye. Bir de kimseye söyleme, onun bacısını da sana ayarlayım demiş. Çilo Mehmet dersen, o tümden eline sağlık; kuş hırsızı, girmediği kümes kalmadı. Nacak ise milletin lafına gidiyor; bir de baba korkusu olmasa; valla altına ediyor korkudan, kolay mı imamın oğlu olmak.

O kız?

Kim olabilir?

Gözleri renkliymiş. Adı okulda Müberra, mahallede Berra olan kız desem, onun gözleri mavi de değil, yeşil de.

Hani anlatan çocuk adını saklıyor desek... Babası okuldan almış kızı. Bizim mahallede okulu bırakan bir kız vardı ama onu Almanya'daki akrabalarından birine vermişlerdi, evlenip gitmişti.

Kitabı bana, oku diye veren komşu kızı? Yok canım...

Ya anlatan kim?
Kim lan bu hikâyeyi anlatan!

Bir Kuru Hayal

Bu ikisi kahvede oyuna oturunca, megafonla bütün esnafa haber verir kahveci, sandalyeyi kapan masanın çevresine halkalanır, seven de sevmeyen de inadına ayran veya soda içer. Paşa, eli kötüyse çaya devam eder; kâğıtları da kalabalığa yeni eklenen kişinin suratına çarpıyormuş gibi, yumruğunu masaya sertçe vurarak atar. Ama eli iyiyse, kafasını kaldırıp orada olmayanları arar, sanki görecekmiş gibi iyice sündürüp boynunu, kahvenin dışına, müşterisini şıkırtılı bir uykunun cılız kollarına bırakan suratsız berberin çamaşır yıkanmış evi andıran, önünde havluların kurutulduğu dükkânına, artık sorularını neredeyse ezberlediği bulmacayı bir çırpıda doldurduğu halde bilemediği son sorunun yanıtını uydurmaya çalışan matbaacının yarı karanlık camlarına, kimselerin uğramadığı tozlanmış bir müzeye benzeyen radyocunun loş basamaklarına ve her saat, her dakika yeni bir çörek, bir pasta yapılıyormuş gibi sürükleyici kokular yayan pastanenin aydınlık vitrinine bakıyormuş gibi yapar. Bakıyormuş gibi yapmakla kalsa iyi, bir de görüyormuş gibi yapar; öyle olunca da, sanki uyku getiren bir makas şıkırtısının tınısında berber, kimsenin okumadığı yerel gazete ve birbirinin aynı düğün davetiyelerinin basıldığı matbaadaki makine tıkırtısının uğultusunda matbaacı, oynak ve uzak bir cızırtının avuntusunda radyocu ve buz gibi bir limonata ışıltısının buğusunda pastacı oraya gelmiş gibi, kadronun tamamlandı-

ğından emin, "Herkese ayran" der. "Paraları eniştem verecek!" Ne ki, bunun uzun sürmeyeceğini herkes bilir. Çünkü Çavuş ne yapar eder kayınçosunu sinirlendirir. Eniştesine bir şey diyemeyen Paşa kızarır, kızarır, pancar gibi olur, burnundan çıkan solukların ardından, hemen şöyle çenenizle gösterebileceğiniz bir mesafede oturuyorlarmış gibi, papazın, karısının, anasının, kızın, kızın anasının, kızın avradının, erkek mi kız mı olduğunu kimsenin bilmediği oğlan dedikleri şu karı kılıklı lavuğun da elden geçirilebilecek sülalesinin, hepsinin gelmiş ve geçmişlerinin ve sineğin, hele de onun, başta kanadı ve bacağı olmak üzere bilumum her yerinin halini hatırını bir koşu sorar gelir; onlunun sıfırındaki tek deliğin ve sekizlinin çift deliğinin hiç şansı yoktur hele.

Bir saatten fazla olmuşmuş ağı gereli. Irmak hep aynı, akışını hiç değiştirmeden, aynı zamanı yaşıyormuş gibi, bir saat öncekine benzer bir durgunlukla akıyormuş.

"Abi, bu sazan balığı kadar akıllı balık yok valla... Bir de aptal balık derler. Balıkların orospusudur bu sazan; sen gidersin o arkandan gelir..." demiş Paşa.

Ben olsam, sorardım; hem akıllı balık diyorsun hem de insanın ardı sıra gelir... Yani?

"Ne diyorsun oğlum sen! Hem sazan diyorsun hem akıllı, bir de orospu. Balığın orospusu mu olur?" diye kızmış Çavuş.

"Olmaz mı, hem de katmerlisi! Bu sazan orospusu kendini gösterir, nereye gidersen seninle gelir, yakalayacağım sanırsın, artık elimde diye düşünürsün, mangalı, ateşi hazırlarsın, ama orospu ya bu, ele geçmez, oynar seninle..."

Bunları söylerken bir yandan da ağı silkeliyormuş; pantolonunu dizlerine kadar çekip, çoktan suyun içine girmişmiş yani.

"Yok değil mi?" diye sormuş Çavuş.

"Yok..." demiş Paşa kızgınlıkla.

Sinek Yaşar'la Vahit, çalı çırpı toplamaktan gelmişler o ara. Az ilerideki tarlanın sınırında bulduğu kurumuş çalıyı kırarken eline diken batmış Vahit'in. Sanki o dikenden intikam alıyormuşçasına kucağındakileri yere çalıp parmağını emmeye başlamış. Bir yandan da ayağıyla mangalın yönünü değiştiriyormuş. Sonra da güneşi eleyip kuru toprağa göz göz düşüren kavakların uğrun uğrun oynaşan yapraklarına bakmış bir gözünü kısarak. Olmayan ve esmeyen yelin hangi yönden geldiğini görmüş sanki; mangalı, arkası ırmağa gelecek şekilde tekrar döndürmüş. Tabii yine ayağıyla ve parmağı ağzında.

"Ne o..." demiş suyun kıyısında, eli arkasında dikilen Çavuş'a. "Enişte kayın bir olup balıkları kovaladınız mı? Yok mu daha bir şey?"

"Ne gezer" demiş Çavuş. "Bizim kayınço iki eliyle bir şeyini doğrultamıyor ki..."

Paşa garibim, içinde biriken küfrü yutmuş mecburen, ne yapsın.

Vahit, kömürü boşaltmış mangala, üzerine çalı çırpıyı yığmış, çakmağı çakmış.

"Bizim bir Murat Abi var" demiş. "Suya giriyor, balıkların inlerini tek tek buluyor; onu görünce korkup kaçan balıkların başını okşaya okşaya inlerinden çıkarıp yakalıyor."

"Oğlum, senin o Murat Abin benimkinin başını da o kadar okşasa, benimki bir de hazır ola geçer" deyince Çavuş, avurdunu doldurup üfleyi üfleyivermiş cılız ateşi Vahit.

Bu arada ırmak, ağaçların arasından üstüne düşen ama nedense ıslanmayan küçük küçük güneşleri, onlarla beraber düşen kırık kırık ağaç gövdelerini ve kırpık kırpık yaprakları da alıp götürüyormuş götürmesine de, yine de bunların hiçbiri hiçbir yere gitmiyormuşçasına suyun yüzeyinde öylece duruyorlarmış. Ancak bunları anlatmaya gerek yok şimdi.

Bunları anlatacak olsak, şu, ağaçların altında ırmağın kıvrımlarına uyarak dolana dolana giden (bak ben de "giden" dedim) toprak yolun hiçbir yere gitmediğini de anlatmak gerekecek. Güneşin altında yana yana yatan ama çıt çıkarmayan tarlalardaki keseklerden de, tarla sınırlarını bekleyen ve onların aksine çıt çıkaran kurumuş otlardan da söz etmek gerekecek. Sonra sıra ilerideki somun tepelere gelecek. Söz tepelere gelince, aha o tepeleri aştın mı, duldasına saklandığı koyağın içinden birdenbire karşınıza çıkan köye de gelecek. Çavuş'un köyüne. Çavuş'un köyü denince ve söz de oradan açılınca, çok değil, daha geçen sene (Çavuş anlatırken, "Bıldır bu zamanlar" diye başlar ya) bu zamanlar, birkaç arkadaşıyla birlikte (nasıl arkadaşları olacak, kendi gibi arkadaşlarıyla) köyün altında, aynı böyle dere kıyısında, boğma rakı içtikleri, içtikleriyle kalsalar iyi, bir de orada, yonca tarlasının kenarında otlamakta olan (kimin eşeğiyse artık) eşeğin (ağzını ayırıp kısa bir sopa dayamışlar kapanmasın diye) boğazından aşağı rakıyı boşalttıklarını da anlatmak gerekecek. Zavallı hayvanın, kafayı bulunca kendi ayaklarını kemirdiğini, kan içinde kalan ayaklarıyla tozu dumana katarak, bir o yana bir bu yana boşluğa çarpıyormuş ve çarptığı her yerden bir yara daha alarak biraz daha kanıyormuşçasına kaybolup ertesi gün köye döndüğünü anlatmadan olmaz tabii. Bu yüzden, bunlara gerek yok, geçelim.

Sinek Yaşar salatayı yaparken Vahit yanlarında getirdikleri etleri pişirmiş bir yandan; Paşa'yla Çavuş ağı bırakıp gelmişler sofra başına, Paşa sakiliği üstlenmiş, bunlar biraz yol almışlar.

İşte onlar, böyle, yok balıktı, yok ağdı, şuydu buydu derken, o arada iki âdemoğlu çıkıp gelmiş ırmağın alt yanından. Kara, kuru, kavruk iki suret... Sanırsın, güneşte çok kalmışlar da o yüzden yanmışlar; şu kavaklara sırtlarını dayayıp gölgede biraz serinlediler mi, renkleri açılacak. Hatta bunu

niçin daha önce düşünmediklerine hayıflanıp birbirlerine söylenecekler. Öyle olmamış tabii. Selamı çökertip gölgenin koyu yerine oturduklarında renkleri daha da kararmış, kararmış da bir çift abdal olup çıkmış adamcağızlar. Siz benim adamcağızlar dediğime bakmayın; biri adam da, diğeri bildiğiniz çocuk. Daha doğrusu bir çocuğun içinden boynunu uzatmış, uzatırken de boyunun sünmesine ve suratının orasına burasına ince, seyrek kılların doluşmasına engel olamamış süpürge sopası gibi bir oğlan.

Bilmişler bunların şu aşağıdaki köyden olduklarını. Gerçi bilmeyecek bir şey yokmuş; herifin elinde keman, oğlanda dümbelek, belli ki bunlar, bu civarın bütün düğünlerini çalan şu abdal köyünden.

Herifçioğlu, "Bu zamanınız hayırlı olsun gençler" deyip kavağın dibine tüneyince, bir de kemanını uyuyan bir bebeği uyandırmaktan korkar gibi usulca yanına yatırınca Çavuş'un bakışları değişmiş, gözleri yuvalarında hop oturup hop kalkmış ama o an için kimse fark etmemiş bunu.

Paşa, göz ucuyla kara kemancıya sormuş dümbelekçi oğlan da içici mi diye; herifin yukarı kalkan kaşını görünce anlaşıldı tamam işaretini çakıp kemancının rakısını uzatmış. Herif "Hadi bakalım ağalar" deyip bardağını herkesin bardağının dibine vuracağım, onlar da olur mu öyle şey, büyüğümüzsün anlayışıyla kolları aşağı indirip de toprağın az üzerinde bardaklar tokuşturulduktan sonra almış kemanı eline.

O kara herif kemanını boynuna kıstırıp öyle bir inletmiş ki, sanki yapraklar birbirlerine, değme bana, değip de ses çıkarma demişler; kuşlar seslerini yutmuş, ırmak akmayı unutmuş.

Derde düştüm dermanını aradım
Derdimin dermanı yâr imiş meğer
Yâri arar iken yârden ıradım

Yârden ayrı kalmak ya dost ya dost
Zor imiş meğer, zor imiş meğer

İşin gerçeği bu türkü bana çok dokunur. Yârinden ayrı kalan herkesin acısı gelir içime oturur, hatta sevdalıların hepsi birden gelip gözlerimde ararlar sevdiklerini; bulamayınca da koskoca bir boşluk bırakarak orada, ığıl ığıl akar giderler.

Coşkun sel gibiydim yoruldum gayri
Çok bulanık aktım duruldum gayri
Nice güzel gördüm hep ayrı ayrı
Hakikatte gönül ya dost ya dost
Bir imiş meğer, bir imiş meğer

Kemancı, kendisine ait olmayan, kaybolmuş bir bedenin içine girmiş de, emanetin başına bir iş gelmesin diye yere basmaya bile korkuyormuş gibiymiş. Yani süt gibiymiş sesi, incitmeden söylüyormuş. Öyle ki, zaman zaman, kaybolan adam nerelerden çıkıp geliyorsa, birdenbire ortaya çıkmış gibi gelip kuru bedenini ve kuru, kara, kemikli yüzünü geri alıyor, şu kemancının suretinde Çavuş'a bakıyormuş da bakıyormuş.

Kara herif "İnsan olan insan, sever insanı" diyormuş. "Bizden evvel gelip gidenler hani" diyormuş da ardından, Çavuş'un içindeki kuşkunun üstüne üstüne basıyormuş sanki. "Aşkına düşürüp de Mecnun misali, bir kuru hayale yeldirme beni" deyince de anlayacağını anlamış gibi başını sallıyormuş Çavuş.

Tabii o benim gibi böyle kötü söylemiyormuş. Makamıyla, usulünce, yanık yanık, sesini eğip bükerek söylüyormuş. Millet öyle bir iç geçiriyormuş ki, içlerinde derinlerden derin boşluklar açılıyormuş sanki, onlar da o boşlukları rakıyla dolduruyorlarmış hemen.

Keman ve darbuka türkülere doğru alıp başını gittikçe, ağaçların müziğin temposuna uyarak sallandıkları duygusuna ve bu duygunun acayipliğine kapılıyormuş Çavuş. Yalnız ağaçları değil, çayırları, otları, suları ve suların üzerindeki gölgeleri, gözün gördüğü her şeyi kaplayan, dehşetle, inanılması güç bir gerçekdışılığın dehşetiyle dolu bir duyguymuş bu. Mantığın, yapacak hiçbir şeyi kalmamış bir insan tavrıyla bir köşeye büzüldüğü ana da benziyormuş hatta. Beynindeki düşünceler ya da hayaller bir sağa bir sola çarparak yankılanırken gözleri de onları takip ediyormuş gibi fıldır fıldır dönüyormuş yuvalarında.

Kemancı ise, seslerin rüzgârında, bir rüzgâr ipine tutunmuş titreyip dururken, gözlerini yumduğundan olsa gerek, çevresindekiler değil de kendisi kaybolup gidiyormuş sanki. Bu meret böyle çalınmaz ki canım dedirten cinsten bir çalışmış onunki. Arada bir –hangi ara olduğunu bir tek o biliyormuş tabii– gözlerini açtığında, uzun zamandır uğramadığı bu dünyaya az önce gelmiş bir yaratık gibi bakıyormuş anlamlı anlamlı. Hangi arada sigara yakıyor, hangi arada rakısını dipliyor, mezelere uzanıp bir çatal alıyor, daha doğrusu alıyor mu belli değilmiş. İçtiğini kimse görmüyormuş ama bardağı boşalıyormuş, yaktığını kimse görmüyormuş ama sigarası tütüyormuş. Hatta bazen kemanın tellerine takılıp kaldığı bile oluyormuş dumanların. (Dümbelekçi oğlan bu hikâyenin konusu değil. O bir an önce kendine bir saz alıp ilk fırsatta bu suskun topraklardan, bu kavruk gökyüzünden –kaçarcasına– ayrılacak, şıngırtılı gecelerin, denizin içinde çırpınan yepyeni bir gökyüzünün uğultusuna kaçacak. Kulakları bu yüzden uğulduyor, gözleri bu yüzden kimseyi görmüyor, kafası bu yüzden karışık. Hem zaten âşık o. Siz nereden bileceksiniz! Dedik ya, o başka hikâye. Ona da sıra gelecek...)

Kafası karışık olan bir tek o değil tabii, Çavuş'un kafası daha da karışık. Ama karıştırmadığı bir şey var: Şimdi içti ya

bu, lafı gene kayınbabasına getirecek.

Başkalarının anlattığı kadarıyla öğrendiklerinin üstüne bir hayli de kendisi ekleyerek adamcağızın adı çevresinde bir gizem perdesi oluşturmaya çalışırdı o. Her defasında da kendisinden başka kimsenin bilmediğini ve üstelik gerçek olduğunu sandığı hamamın yapılış hikâyesini anlatarak başlardı söze. Lafı gezdirmeyi sevdiği için de gider, gider ta bizim Büyük Camii'nin inşaatına, eski adamların yanına varır, sanki oradaki işçilerin çavuşluğunu o yapmış da her işin içinde o varmış gibi, o zamanla bu zaman arasında tur atmaya başlardı: Güya, bizim Büyük Camii'nin mimarı, temel atıldıktan sonra ortadan kaybolmuş. Camiyi yaptıran Çapanoğlu küplere binmiş, bu nasıl iştir, bu adam nasıl beni hiçe sayar diye. Adamlarını salmış dört bir yana. Adamlar Bozok Sancağı başta olmak üzere iğne deliği kadar yer bırakmamacasına aramaya başlamışlar mimarı. Payitahta kadar gitmişler. Ülkenin dört bir yanında, yer gök demeden, dere tepe demeden, dağ bayır, köşe bucak aramışlar babam aramışlar. Yok oğlu yok. Koydunsa bul. Bu arada Çapanoğlu gelir gider bakarmış caminin temeline; yatıp duran taşları, yağmurda, karda dolan çukurları seyrettikçe ifrit olurmuş. Derken efendim, fazla uzatmayalım, tam yedi yıl aradıktan sonra mimarı, sonunda elleriyle koymuş gibi bulmuşlar. Mimar, gayet pişkin, "Zaten gelecektim" demiş. Alıp getirmişler adamı, Çapanoğlu'nun huzuruna çıkarmışlar. Çapanoğlu'nun gürlemesine fırsat bırakmadan, "Buyurun, temellere bakmaya gidelim" demiş herifçioğlu. Çapanoğlu sinirden, halk da ümidini kestiğinden gidip de inşaat yerine artık kimse bakmıyormuş tabii. "Gidelim" deyip adam önde, Çapanoğlu ve adamları arkasında düşmüşler yola. Yola düşmüşler dediysek, öyle uzak bir yol değil, Çapanoğlu'nun konağının az ilerisi. Galerici Faruk'un evi yok mu hani, Emniyet'in üstünde; onun yukarısı, şimdi müze olan konak. Orasıyla Büyük Camii'nin arası ne

ki? Dakikasında gelmişler, bakmışlar ki, temel, tam bir metre çökmüş. "İşte" demiş mimar. "Ben bunun için gittim. Bu temelin çökeceğini biliyordum. Beklemek lazımdı. Şimdi inşaata devam edebiliriz."

Yedi yıl aradan sonra inşaata devam etmişler. Etmişler etmesine, inşaat da iyi gidiyormuş gitmesine de bir sabah, işçinin biri, kucağında kocaman bir taş, bir camiye doğru, bir şimdiki Çarşı Hamamı var ya, oraya doğru gidiyormuş. O tarafta bir şey yok, boş arazi tabii. Bir cami, bir hamam tarafı, bir ora, bir bura... Bizim mimar görmüş bunu, "Oğlum, evladım, sen ne yapıyorsun böyle, bir o yana, bir bu yana?" deyince, bizim işçi artık durumu açıklamak zorunda kalmış: "Efendim" demiş. "Ben bu gece hamamcı oldum, cenabet cenabet bu taşı cami duvarına koyamıyorum."

Bunun üzerine bizim mimar ayıkmış, bunca yılın mimarı, bunca köprüyü, hanı, hamamı, camiyi, konağı yapan mimar, vay benim başıma, nasıl da düşünemedim dercesine elini vurmuş alnına. "Hemen, acele tarafından buraya bir hamam lazım" demiş.

İşte camiden önce bu Çarşı Hamamı yapılmıştır. Eski yazı biliyorsanız bakın tarihlerine.

Ve Çavuş'un kayınbabası işte bu hamamda çalışırmış. Asıl mesele bu.

Sonra asıl iddiasına getirirdi sözü. Kayınbabası yaşıyordu. Evet, resmen yaşıyordu adam. Çünkü görmüştü onu. O da Çavuş'u görmüştü ama tanımamıştı adamcağız, nerden tanısın... Aklı üstünde değil gibiydi yalnız. Öyle olsaydı çıkar evine, ocağına gelirdi, değil mi? Kesin büyü vardı bu işin içinde. Fotoğraftakine göre biraz yaşlanmıştı haliyle.

Getirmişler bir torba et ve kemiği, bu o demişlerdi. Cinlere karışmadığını, bir cinle evlenip ondan çocuk sahibi olmadığını kim iddia edebilirdi? Eğer gördüğü adam o değildiyse kellesini keserdi. O derece yani...

Paşa "Yapma be enişte, senden başka niye kimse görmedi babamı? Şimdi nerede?" dedikçe, "Bırakmıyordur cinler" diye uzun uzun cinleri anlatmaya başlar, sofradakilerin "Neresine içti lan gene bu lavuk?" uyarıları üzerine sohbeti Çavuş-Paşa, ast-üst, enişte-kayın ilişkisine getirerek lafı döndürür, böylelikle rakı sofralarının ayrılmaz ve vazgeçilmez ikilisini oluşturan parçalardan biri olarak bir sonraki muhabbeti garantilemiş olurdu.

Kayınbabası da tıpkı bizim mimar gibi kaybolmuşmuş yani. Hem de herif köyden buraya, şehre gelirken kaybolmuş, cesedi günler sonra bulunmuş. Deli Zakir bıçaklayarak öldürmüş, bir derenin içinde. Tanıdık olduğu için Zakir'den kaçmamıştır tabii. Belki de sohbet etmişlerdir. Para istemiştir belki. O da vermeyince, çekip bıçağı, oracıkta kıtır kıtır doğramış. Herkes biliyordu katilin Deli Zakir olduğunu. Hatta bir iki yerde onu öldürdüğünü söylemiş, duyanlar varmış. Jandarma sorguya çekmiş hatta. Ama nasıl olduysa olmuş, "Delidir bu, bunun sözüne inanılır mı?" deyip üstünde durmamışlar. Günlerce bunların evin çevresinde dolaşmış, eskiden olduğu gibi avlu kapısından girip sofraya oturmak istemiş. "Nail Amcam nerelerde, görünmüyor epeydir" diye sorduğu bile oluyormuş manyağın. Sonra da "Ben onu derede görmüştüm bir gün..." diye bir laf atıyormuş ortaya. Adamın cesedini günler sonra kurumuş bir dere yatağında bulduklarında dağı taşı bir koku almışmış zaten. Üstünde kıvıl kıvıl kurtlar. Öyle ki, ceset görünmüyormuş neredeyse kurtlardan. Daha doğrusu insan suretinde kıvıldayan milyonlarca kurt sürüsüymüş gördükleri. Kimsenin bir şey gördüğü yokmuş aslında. Öyle bir koku sarmış ki ortalığı, gözlerini kapatırlarsa sanki kokuyu duymayacaklarmış gibi kör kör yaklaşmışlar kaynayan kurtlara. Lime lime dökülen etleri kurtlarıyla birlikte doldurmuşlar bir torbaya, tutmuşlar köyün yolunu. Ama onlardan önce o kurtlu koku ulaşmış köye, köylüler de o kokunun esir aldığı koca-

man, kıvıl kıvıl bir kurt gölgesi gibi süzülmüşler cami avlusuna. Her ne kadar yıkıyormuş gibi yapsalar da lime lime dökülen kurtlu etleri; etleri sıyrılmış kemikleri toprağın en derinine gömüyormuş gibi yapsalar da, her sofraya oturuşlarında, her pencereyi açışlarında, ağaçların fısıldayarak birbirlerine yaklaştıkları, yaprakların buldukları en küçük esintide hışırtılı bir oyun tutturmaya başladıkları zamanlarda, işte o koku gelip oturuyormuş başköşeye.

Paşa bunları anlatıyordu ya, Çavuş'un yalnızca duvardaki, o da ta gençlik zamanlarında çekilmiş fotoğrafından tanıdığı kayınbabası işte karşılarındaydı. Cinlerden öğrenmişti kemanı da türküyü de...

Bu arada Sinek Yaşar'la Vahit tıkınıp duruyorlarmış elbette. Onlardan hiç söz etmedik ama, konuşacak pek bir şey yok; onlar fazla konuşmazlar zaten. Bu ikisi, birbirlerinin kız kardeşlerine âşıklar laf aramızda, tahmin edileceği gibi bunu ikisi de bilmiyor. Durumları anlaşılmasın diye de birbirlerine bacanak der, bunlar. Ve hani kırk bacanak bir çavdar sapında toplanmışlar da yine bir araya gelemedik demişler ya, öyle severler birbirlerini, hiç ayrılmazlar. Yine öyle işte, birbirlerine köfte, tavuk kanadı, közlenmiş biber ikram edip duruyorlarmış. Hatta kemancı oynak havalara geçtiğinde kalkıp şakkudu şukkudu oynuyorlarmış.

Tam olarak hatırlamıyorum ama Çavuş bir süre sonra:

"Niye saklanıyorsun lan, başka başka kılıklara girerek başka bir adam olacağını mı sanıyorsun!" diye kemancının boğazına sarılınca, bizimkiler adamcağızı zor kurtarmışlar bunun elinden.

Ben o sırada, ırmakta unutulan ağı merak etmiş olmalıyım.

Söylemedim değil mi, bu Çavuş, bizim şehirle kazalar arasında minibüs şoförlüğü yapar. Oraya da onun minibüsüyle

gelmişlermiş. Hepsinin kafası iyi olunca, onlara bir şoför lazım elbette, onları taşımak, sürücü belgem olmamasına rağmen bana düştü.

Bütün bunlar olup biterken benim nerede olduğum ve niçin orada değilmişim gibi anlattığım sorulabilir.

Bunları size anlatıyorum ya...

Buradayım işte...

Söylerim Sözüm Almıyor

Ne köylerinde, ne de köylerinin yakınlarında tek bir ağaç, tek bir dal varmış; tek bir yaprak, tek bir gölge; kupkuruymuş her yer. Yani bir güneş, bir sen. Yaz günü, temmuz mu, ağustos mu, artık hangi günse, öyle bir günmüş. Ana babasıyla bunlara gelmişler işte o gün. Onlar içeride oturuyor, bunlar da, hani çocuklar ortalarda oynar ya, öyle oynuyorlarmış. Damın arkasına çıkmışlarmış, tam da güneşten yana. İt bile gölgeden çıkmaz dediklerine benzer bir sıcak varmış. Derken nasıl olduysa olmuş, göz göze gelmişler onunla. Damın ardında, tam güneşe karşı. Gözlerini birbirlerinden ayıramıyorlarmış; bir sinek bile uçmuyormuş ki onu bahane etsinler. Ama bu tılsımı bozmak istemiyorlarmış tabii. Ne o kımıldıyormuş, ne öteki. Ne bu kırpıyormuş gözünü, ne o. Böyle ne kadar kalmışlar o gün bu gün bilmiyormuş. Hiç de bilememiş. İşte her şey orada başlamış. O günden sonra babasının yanında, elinde kimi zaman bağlama, kimi zaman darbuka, kimi zaman da kemanla düğün düğün, köy köy, kasaba şehir, sokak mahalle dolaşıp dururlarken hep onu aramış aslında. Hep o bir çift gözü aramış. O gözlerin tadını almışmış bir kere, ne yapsın...

Sanki annesi yaşıyormuş gibi, olur da sevdiğinin izini bulur, olur da sevdiği hep bu günü beklediğini söyleyerek ardına düşer, düşer de güya yaşayan annesine giderlermiş gibi hayal olduğunu bildiği hayallerin ona gösterdiği yollara vur-

muş kendini; ya nasip diyerek atmış gölgesini kasabanın, köyün tozlu çamurlu günlerinin, ışıksız, nefessiz, bitimsiz gecelerinin dışına...

Gideceğim dermiş kendini bildi bileli.

Gitmiş.

Biz, bir kitapta rastladık ona. Anlatıldığına göre, Ankara'da, otobüs yazıhanelerinden birinin önünde oturmuş bir sandalyeye, saz çalıyordu.

Yazar sözü yalan değildir. Her ne kadar herkesin bildiğini, o, kendine göre, kendi bildiğince anlatsa da, herkes kendi bildiği anlatılıyormuş gibi sahip çıkar söylenenlere.

Bir yazar, daha önce anlattığı hikâyelerden –bu, sıralamada bir önceki de olabilir– birinde, kahramanlardan birinin hikâyesini daha sonra anlatacağım diye söz vermişse, bu yalan değildir. Diyelim ki bu kişi, önceden sözü edilen kara kuru bir kemancının yanındaki dümbelekçi oğlandır. Bu durumda yazar, o oğlanı arayıp bulmak ve hikâyesini size anlatmak zorundadır.

İşte biz de –yazarlar kendilerine "biz" derler– bu oğlanı onca kalabalığın arasında kaybolmak üzereyken yakaladık; daha doğrusu bulduk. Nasıl bulduğumuzu söylemenin kime ne yararı olacak ki; bir kitapta okumuş olmamızın ya da şu an yazıyor olmamızın... Önemli olan yazılanların yalan olmaması değil mi?

Burası gittiği yerdi işte. Yer değiştirmişti, bu ise yabancısı olmadığı yeni bir yalnızlık demekti. Vahşi bir savaşı göze almak, kör bencillikler içerisinde kendi sesinin duyulması için sıraya girmek, hatta sıranın nereden başladığını bulmak demekti.

Birinin ruhunun içinde neler olup bittiğini öğrenmek için onun rüyalarına bakmak gerekir. O, rüyalarını gözlerinde taşıyordu; ruhu gözlerinden okunuyordu. Babası, kemanıyla

kimi zaman kanatlandırıp kimi zaman koyu bir hüznün yaralarına buladığı düğünlerde, insanları kâh neşelendirir kâh kederlendirirken, onun bir rüyanın içinde yaşamanın insanı iyileştirici gücünü keşfettiğini biliyor muydu acaba?

Rüyası çağırmış onu sonunda. Cebinde ne zamandır biriktirdiği üç beş kuruş, bizim onu bulduğumuz büyük şehirde, adını önceden duyduğu semtteki saz evlerini dolaşıyorken, birinin önünde durmuş.

İki usta çalışıyormuş içeride. Ustanın biri:

"Ne istiyorsun hemşerim?" demiş.

"Ben" demiş. "Bir saz almak istiyorum."

"Buyur bak" demiş adam.

Birini alıp çalmış bu. Ustalar yaşlı. Gözlükleri var. Biri gözlüğünü çıkarıp bunun yanına gelmiş, dinlemeye başlamış.

"Söylüyon da mı?" demiş.

"Evet, söylüyom."

"Söylesene o zaman" demiş.

Bu, babasından dinlediği mayalardan birini, yanında babası yok ya, öyle güzel söylemiş ki, kendi bile beğenmiş.

Cebindeki son kuruşu da saza verip kendini buraya attığında, şu yüzünün yarısı yanık, uzun mu kısa mı, zayıf mı şişman mı, vicdanlı mı zalim mi olduğu belirsiz ama tespihli ve kara olduğu kesin herife rastlamış. Rastlamış demek aslında yanlış, o adama rastlamadan ya da toslamadan buralara girmek de, buralardan çıkmak da mümkün değilmiş zaten. O adamdan habersiz buralarda nefes almak bile imkânsızmış hatta. Adam hem bağırarak istediği otobüsü istediği şehre, istediği saatte sefere çıkarıyor hem de onca kalabalığın içinde kimin nereye gideceğini bilircesine önüne geleni gelmeyeni istediği otobüsle, istediği yere, istediği saatte gönderiyormuş. Bunca işinin arasında, herkesin sesini bastıran sesiyle diğer çığırtkanlara laf atmayı, tespihini uzun çalışmalar sonunda alışkanlık haline getirilmiş bir düzende kimi zaman şakırda-

tıp kimi zaman da çevik halkalarla çevirmeyi ihmal etmiyormuş tabii. Adamın, kurak şehirlerin yangınını gecelerin ayazında bile dindirememiş yol yorgunu otobüsleri mavi bir sevincin içinde yaylanan orman kokulu otobüslerle değiştiren gözlerinde; sırtlarında yorgan, ellerinde bavullarla köylerinin yoksulluğunu arayan amelelerden ödünç aldığı yürüyüşünde ve kendi tarihinin bütün birikimini taşıyan ellerinde o kadar çok hikâye varmış ki, yüzünün yarısının yanık olması unutuluyormuş neredeyse. Yine de onun en çok dikkatini çeken ve yıllar sonra bile unutamadığı en önemli görüntü, herifin yarısı yanık yüzü olmuş. Daha herif yüzünün yanık olmayan tarafındaki dudağının ucunu yanağına doğru kaldırarak o meşhur kabadayı sorusu "ne iş"i sormadan:

"Hemşerim, ben İstanbul'a gideceğim... ama param yok!" deyivermiş. Hemen ardından da keşke demeseydim diye geçirmiş içinden. Şimdi bu herif cümle âleme kepaze eder beni diye de düşünmüş. Herifin bir iki tespih çevirme, yuvarlayarak göz döndürme, kaş oynatma, dudak kıvırma hareketiyle kimin çalıp kimin oynadığı belli olmayan koca kalabalığı başına toplayacağı da gelmiş aklına. Şansa bakın ki korktuğu gibi olmamış. Dedik ya yarısı yanık herifin sadece dıştan mı yanık, içinde de yanık, ezik bir yerler var mı belli olmadığından sağı solu belli olmayabilirmiş. Ama birazcık da olsa belli etmiş kendini; bir ona, bir elindeki saza baktıktan sonra:

"Sen bir saz çal bana, gerisi kolay" demiş.

Sonra otobüslerin arasına dalıp az önce havada bıraktığı bağırtısının ardına düşmüş.

Bu da işte o zaman, bir yandan, kalabalığın arasına girdiği halde onlara karışmayan yanık yüzlü çığırtkanı kaybetme, bir yandan da bir yere ayrılmamasına rağmen kaybolma korkusu arasında bocalayan düşüncelerle yazıhanenin önündeki, Kırşehir, Ankara, İstanbul yazılarının kırmızı gölgesini kapatan sandalyeye oturmuş.

Bir insanı gördüğünüz yer, onun, gideceğim deyip de geldiği yer değil midir? Durduğu yerde duran insan gitmeyi düşünüyorsa zaten orada değildir, onu göremezsiniz. Bizim, onu gördüğümüzü söylememiz ve size de göstermeye çalışmamız sözün gelişi. İşin büyüsü de burada ya zaten. Siz de biliyorsunuz onun burada olmadığını, biz de. Aslında geçmişte kalmış hepsi. Bizim işimiz geçmiş zamanı şimdiki zamana getirmek.

Onun gidişi, yıllar yıllar sonra da tekrarlanacak başka gidişlerin başlangıcı değildir aslında. Bu böyle olduğu için, böyle olması gerektiği, böyle anlatıldığı ve böyle anlatılacağı içindir.

Başka başka hikâyelerde yeniden yaşanacaktı bu hikâye. Başkalarının hikâyelerine karışacak, kendini tekrarlayacak, başkalaşacaktı. Kendini tekrar ettikçe yeni baştan başlayacaktı.

Yoksa kahramanımız ve ondan öncekiler, şimdikilerin gördükleri rüyaları görmüyorlardı; görseler de unutulmaya, açlıkla bastırılmaya yazgılıydı bu rüyalar.

Telin üstünden kalkan sesler gidip bir köy yolunun tozlarına karışıyor; bir sazcı, bir kemancı, bir köçek, bir davulcu, bir zurnacı suretinde, bir köyün meydanında, heyecanla beklenmiş çocuk çığlıklarına benzer yeni bir sese dönüşüyordu. Köylünün gözünde, çalgıcı takımı denilen, çalmadan çalıyormuş gibi, oynamadan oynuyormuş gibi, söylemeden söylüyormuş gibi, duyulmadan duyulan bir sese. Sonra hemen yemek veriliyordu bu yeni sesin sahiplerine. Ardından köylüye yemek veriyordu düğün sahibi. Yemekten sonra hoca dua ediyor, düğün evine bayrak dikiliyordu. Çalgıcılara kapı o zaman açılıyordu. İşte şimdi burada, otobüs yazıhanelerinin, kiminin hiç fark etmediği, kiminin öylesine, göz ucuyla, burun kıvırtmayla, dudak bükmeyle, kaş çatma ya da pis pis sırıtmayla bakarak dinmeyen bir uğultuya dönüştürdüğü kalabalığın ve gelip gidip "Sen çal!" diyen kara, kabadayı kılık-

lı herifin önünde çaldığı gibi başlıyorlardı çalmaya. Kimi işte şu, bütün şoförler onun emrindeymiş havasıyla, adeta yere basmadan ve tespihinin her tanesiyle bir otobüsü sefere yolluyormuşçasına şıkırtılı dolaşan koca sesli herif gibi, "çal" diyordu; kimi halay tutuyor, kimi para yapıştırıyordu. Saz, keman çalıyor, köçek oynuyordu meydanda. Köylü kendi arasında bir güzel düğün yapıyordu ilk gün. İkinci gün, davul ve zurnayla karşılanan yakın uzak misafirler, okuntular geliyordu. Davulcu bahşişini alınca sıra sazla kemana geliyordu tabii. Bir fasıl da onlar ediyordu. Bir bahşiş de onlar alıyorlardı misafirlerden. Köylüler misafirleri paylaşıp evlerine, odalarına götürüyorlardı sonra. Akşam olunca köy kâhyası ve düğün kâhyasıyla fasıla gidiyorlardı odalara. İsteğe göre çalıp söyleniyordu; türküyse türkü, bozlaksa bozlak, halay, oyun havası. Oda oda geziliyor, sabaha kadar içip eğleniliyordu. Ertesi gün gelin almaya gidiliyor, gelin düğün evine indirildiğinde bu seslerin köyün üzerinde onlar gittikten sonra da günlerce kalması için daha bir hızlı dokunuyorlardı tellere. Şimdi de sazından çıkan o sesleri, artık gelin inmiş, düğün bitmiş, bahşişler alınıp evin yolu tutulmuş gibi, son kez, o köylerin, o düğünlerin içinde, genç kızların yürek çırpıntılarında, annelerin baş ağrılarında, babaların sigara dumanlarında, ihtiyarların mırıltılarında, çocukların bahçe duvarlarını aşan sıçramalarında bir araya topluyor, bunların hepsini bir otobüsün koltuğuna nasıl sığdırıp da İstanbul'a götüreceğini, dahası götürüp götürmemesi gerektiğini düşünerek, şu iyi mi kötü mü olduğu anlaşılmayan kara kabadayıyı yılgın gözlerle ararken, adamı göremediği halde o koca sesine toslayıp kalıyordu:

"Sen çal, devam et!"

Yüzünün yarısı yanık bu tuhaf adam sormuyordu kaç saattir, hemşerim aç mısın, sen acıkmadın mı saatlerdir diye.

Adam geliyordu, "Sen çal!" deyip gidiyordu, birileri otobüs-

lerden iniyor, birileri biniyor; o kadar insan bir saniye yerinde durmadan kıvıl kıvıl gidip geldiği halde kalabalık hiç değişmiyor, insanlar giden yolcu, gelen yolcu, bekleyen yolcu, şoför, muavin, biletçi, satıcı, alıcı suretinde aynı rolü oynamaya devam ediyorlar, tespih gözlü adam gelip "Sen çal!" diyordu. Uykuya benzer bir ağırlıktı bu. İçinde karmaşık rüyaların uğuldadığı yorucu bir uyku. Sertleşmiş toprak zemini yalandan örten ince kilimin üzerine serilmiş yer yatağına uzanıp da pencereden vuran, içi uzaklardan, çok uzaklardan toplanmış ince ince yollarla dolu ay ışığının ortaya çıkardığı tavandaki kırmaların, çatlak tahtaların yüzünde, içinde mavi beyaz bir deniz uyuyan şehri görürdü. Şehrin o denizin içinde yüzdüğünü, sanki birçok filmde rol almış gibi gezinen gemilerin bu yüzüşe yardımcı olduklarını da görürdü. Elbette, yüzüne vuran dalgaların serinliği ve nereye bakacağını bilememenin heyecanıyla şaşkın, yeni başlamış bir türkü gibi titreyen delikanlıyı göremezdi. Elindeki sazı da, yeni alınmış elbiseleri de. Ama yine bir filmde göründüğü için tanıdık gelen ya da İstanbul görmüş bitirimlerden birinin sohbetinden ödünç alınan bir gazinonun saz sanatçıları arasında, ünlü solistlerden birinin arkasındaki sazcı genci görürdü. Tavandan yavaş yavaş, uçarcasına inen ve her biri denizin, ışıltılı caddelerin, güzellikte birbiriyle yarışan kadınların ve lüks lokantaların izleriyle dolu renkleri ve daha önce plaklardan dinlene dinlene ezberlenmiş sesleri uykunun bir parçası sanarak iyice gömülürdü yatağına. Bu sesler ve renkler o kadar uykuya benziyordu ki, o, gözlerini yumduktan sonra bile gözlerinin içinde bir yerlere yağmaya devam ediyor, kat kat yerleşiyordu.

Evet, kim bilir kaç saattir çalıyormuş sazını. Bazen sığınacak dal arayan yaralı bir kuş oluyormuş sazın sesi, bazen de doruklarda süzülen bir kartal kanadı.

Babası ve diğer büyükleri sazı çöğür düzeninde çalıyorlar-

dı. O ise tamburayı düşünüyordu. Eskiler "la"dan çaldıkları için sazın sapında dar bir alanda kalıyorlardı. O ise bozuk düzende çalacaktı, "re"den tutacaktı, sazını o perdeye akort edecekti. Eskilerden, eski bağlama pehlivanlarından bazıları denemişlerdi bunu daha önce. Ama o, bir de tel ekleyecekti kendine göre, çift ses elde edecekti.

Biriktiriyordu gördüğü, duyduğu, düşlediği her şeyi. Sonra unutacaktı bütün bildiklerini. Sonra çalıp söylerken yeniden öğrenecekti hepsini bir bir.

O yanık herif gecenin bir yarısında, saatler, saatler, saatler sonra onu son otobüslerden birinin en arka koltuğuna bindirip İstanbul'a yolcu ettiğinde bunları düşünüyordu.

Bu garibin hikâyesini bir kitapta bulup okuduğumuzu söylemiştik en başta. Hangi kitap olduğunu sormayın; siz de biliyorsunuz artık.

Fukaranın Kestanesi Palamuttan

Kasabayı tam ortasından ikiye bölen şehirlerarası yolun üst tarafında, eski bir apartmanın yanındaydı tekne; sağına soluna dikili bir iki uzun sopayla, yakındaki telefon ve elektrik direklerine kalın sicimlerle bağlanmış koca bir brandanın altında, rüzgâr değdikçe pat pat dalgalanıyordu. Apartman, ormandan artakalmış tepenin dibinde, denizin üstündeydi. Deniz mi onlardan kaçmıştı, onlar mı denize yaklaşmaya çalışıyordu, belli değildi. Belli olan tek şey, koca branda, gölgesini ve sesini bitmemiş teknenin üzerine pat pat vurdukça, zavallı tekne şöyle bir yerinden yekinip burnunu denize doğru uzatır gibi oluyordu. Yine de yaşadığı hayalin içinden çıkıp şu lanet brandanın uzaklarda kaldığını bir türlü göremiyordu. Teknenin içinde, gece gündüz demeden çekiç tıkırtısını testere homurtusuna, matkap zırıltısını zımpara hışırtısına karıştırırken, bütün bunları sigara dumanıyla harmanlayıp tutkal kokuları eşliğinde tahtaların arasına yapıştıran adam da bu hayalin günden güne solgunlaştığını bilmiyordu üstelik.

Deniz orada, yolun alt tarafında; tekne de şurada, yolun üstünde, apartmanın gölgesinde birbirlerini bekliyorlardı.

Bir çocuk eline kalemi, defteri almış da denizi yazacakmış gibiydi.

Her şey öyle yazılmayı bekliyordu işte. Öyle çocuksuydu.

Denizin nesi yazılırdı ki! Ne kadar yazarsanız yazın, hiçbir

şey yazmamış olurdunuz; hep eksik kalırdı.

Adam, denizdeki ilk ışığı, pusu, renge benzeyecekmiş gibi kendi içinde devinip duran rengi alıp geldiğini de bilmiyordu. Nasıl bir hayali görünür kıldığını. Bir kalemin ya da bir defterin, veya bunların içinde yaşayan bir gözün onu gördüğünü. Olsa olsa yazıda olurdu böyle bir şey. Ama yazarın şaştığı şey, bunların yazının dışında olup bitmesiydi.

Çünkü:

Her sabah, herkes uykudayken (aksakallarının içinde uykularını sürdüren birkaç ihtiyar ve dükkânlarını uyandırmaya çalışan birkaç esnaf hariç) balıkçı barınağına gidiyor, bir ışık alıp geliyordu adam. Denize ilk düşen gün ışığıydı bu.

Sonra ilk uyanan dalgayı.

Her gittiğinde bir renk alıp geliyordu. Bir martı kanadını, denizde yatan sabah pusunu, ufuk çizgisinin ötesinde kalan açık denizlerin koyu derinliğini, dinmeyen bir rüzgârı...

Batan bir güneşin hüzünlü yorgunluğunu da alıp geliyordu sonraki gidişlerinde.

Giderken de demir parmaklıklardan kalan sancıları, gece üşümelerini, bunu niye yaptımlarını, şunu neden yapmadımlarını, ne olacak bundan sonralarını, öfkelerini, pişmanlıklarını, kendinde sevmediği ne varsa, belki de içinin yarıdan fazlasını götürüp denize atıyordu. Teknenin iskeletine, üzeri kapatılacak yerlerine gömdüklerinden kalanları da götürüp denize atıyordu aklınca. Ya da balıkçı barınağındaki teknelerden, kayıklardan birine bindirip yolluyordu açıklara.

Körfezin karşı kıyılarını ve suyun açık ucunu geceden kapattıktan sonra uykuya dalan pusu, ceplerine doldururcasına gözlerine yüklüyordu. Bir süre sonra, tekneyi de kendisine benzeten pusun çok şeyi bulandıracağını, görünmez kılacağını hesaplayamıyordu o an için.

Bazı da aklı ondan önce yola düşüp bir koşu balıkçı barınağına varıyor; buranın zenginlerinden birine ait olan, gözü-

ne kestirdiği o teknenin çevresinde bir süre dolandıktan sonra göreceğini görüp geri geliyordu. Aklının iyice gördüğünden, ya da aklının aklında kalanların doğruluğundan emin olamayınca, oflayarak elinde çekiç, keser, testere, artık ne varsa onu bir kenara bırakıp bu kez kendi düşüyordu yola. Anayolda, trafik ışıklarında, yolun kendisine açılmasını beklerken biraz daha durursa neye bakacağını unutacakmış gibi kızgınlığı artıyordu. Kırmızı yandığını gördükleri halde durmayacakmış gibi son hızla gelip aniden frene basan sürücülere, o koca koca otobüslerini, kamyonlarını dolduracak kadar ağır küfürler savurduğunu fark edince, kamyonculuk yaptığı yıllar aklına düşüyor, ağzından üst üste çıkan birkaç tövbeyle küfürlerini geri aldığını düşünerek, yükseklere kurulmuş birer imparator edasındaki sürücülere bağışlayıcı bakışlar gönderiyordu. Bu bakışlar, az ileride mavi mavi gözlerle kendisine bakan denizi görünce daha da yumuşuyor, birdenbire çocukluğunu hatırlamış bir çocuk gibi şımarık bir sevimliliğe bürünüyordu. Balıkçı barınağına varana kadar ne sahilde yürüyenlere, ne çay bahçelerinde oturanlara bakıyordu. Koca deniz gözlerine doluyordu.

Denizi ezberlemeye çalışırken kaderini gözlerinden okumak mümkündü. Kaderi oradan bize bakıyordu çünkü. Hayatı, onun gözlerinde gördüklerimize benziyordu.

Az önce, kırmızı ışıkta beklerken, yeşil yanmadan kalkarlarsa yolda kaybettikleri zamanı yerine koyabileceklermiş gibi tısır tısır kerkinen kamyonlara binip, düşkün imparator suretli sürücülerle birlikte uzaklara giden ruhunu beklerdi bir süre.

Kamyoncu lokantaya girdi mi ağa kesilirdi; sanırsın kral veya onun oğlu. Oğlum etin yağlı yerinden yap, ortaya bol salata, şöyle kerpiç gibi de bir yoğurt koy bakalım masaya. Ekmeği bol getir. Kızarmış ekmek yok mu, yağ, bal? Suyun soğuktur inşallah, yandık valla...

Ama yolda polis çevirirse fena, çok fena. Abi ekmek parası, çol çocuk aç, zaten bir şey kazanmıyoruz, yolda arıza yaptı namussuz, kazandığımı da ona verdim, bir de lastik yardı, daha taksiti bile bitmedi meretin... Al şu beşliği, buyur bizden bir çay iç. Bazı polisler iyiydi; hiçbir şey sormazlardı, alırlardı beşliği, hadi iyi yolculuklar.

Motorun titremelerini hâlâ avuçlarında duyumsardı; avuçlarından uykulu yollar, ölü köyler, susuz ağaçlar, kıraç gökyüzü, güneşten solmuş yol lokantaları geçerdi. Sabaha karşı bastıran uykular da hâlâ avuçlarında sürdürürdü o doyumsuz uykularını.

Desoto, Fargo, Dodge. Ulan bunların hepsi aynı değil mi? Ford. Man'lara kulak asma. Yokuşa geldi mi yığılır kalır, bir tek düzde. Düz yolu da nereden bulacaksın.

Zaman zaman bu işe girdiğine pişman olmadı derse yalan söylemiş olur. Eniştesi Almanya'da havaalanında hamallık yapıyor o kısacık boyuyla. Hap kadar bir adam zaten. Aklına girdi avurtları çökük, alnı ve elmacıkkemikleri çıkık Almancı eniştenin, yatırım şart dedi, bundan iyi yatırım bulamazsın, dedi, aldırdı kamyonu. Gözlerinden, niçin bu işe girdiğini, hatta niçin izne gelip de Almanya'da biriktirdiği sıkıntıyı bu kasabada gezdirdiğini anlamak zordu. Kendisi de bir şey anlamışa benzemiyordu üstelik. Kadınlar boşalan bardakları doldurup şekerlerini de atıyor; adamlar, çaylarını karıştırmayı unuttuklarında niçin karıştırmadınız dercesine kızgınlıkla bakıyorlardı onlara. O kızgınlıkta, Allah korusun ama kaza bu, olur mu olur, kazada hurdaya çıkan ya da arızalanıp dağ başında kalmış bir kamyonu bezgin gözlerle izleyen borçlu bir şoförün ve mal sahibinin bakışı vardı. Ama hüpletilen bir yudum çay ve ardından kim bilir kaçıncısı yakılan Almanya kokulu, karton paketli bir sigara, olası bir kazayı önlüyor, kamyonu dağlardan kazasız belasız aşırıyordu. Bir süre sonra ikinci, üçüncü kamyonu takıp ardına getiriyordu

borcu ödenmiş kamyon. Bir nakliye şirketi bile kuruyorlardı daha sonra. Enişte Almanya'dan kesin dönüş yapıp işinin başına geçiyordu. Artık çalışmasına gerek kalmıyordu sözün özü. Kravatını takıp oturuyordu masasına. Alman disiplini uygulanıyordu tüm çalışanlarına; dahası bütün işler o disiplinle yönetiliyordu.

Enişte, kaynının her sabah direksiyon başına geçtiğinde sakal tıraşı olup olmadığını, kamyonu bir çocuğu yıkar gibi yıkayıp pakladığını ta havaalanından, uçakların ve valizlerin arasından görüyor, talimatlarını, çatık kaşlarını, sert olmasına özen gösterdiği aynı sözcüklerden kurulu cümlelerini gönderiyordu.

Balıkçı barınağında demirlemiş o teknenin yanına varınca, iyi bak diyordu aklına; iyice aklında tut, unutma. Gözlerine de, iyi ölç, diyordu. Hatta eli teknenin dört bir yanına uzanmış gibi, olsa olsa şu kadar karış gelir diye, orayı ölçen elini bile görüyordu. Evet, aradaki mesafe o kadar olmalıydı.

Dönüş yolunda, tekneyi bitirmiş de şu an onun üzerinde gidiyormuş gibi hissediyordu kendini.

Yalnızca bunlar değildi getirdikleri; hırdavatçıdan çivi, vida, tutkal ve alaycı bakışlar, unutmak istediği sivri uçlu sözler de getiriyordu; marangozdan talaşlı, yongalı tozların bile örtemediği kalın, sert uyarılar, kesilip biçilmiş dümdüz sözcükler, yontulmamış bakışlar ve son kez verilmiş tahta parçaları getiriyordu.

Bir başlangıç noktasıydı belki de aradığı. Hayatının bundan sonrasını o noktaya getirip her şeye yeniden başlayacaktı. Bu tekne olabilirdi o nokta dediği şey. Ya da denizlerin ötesinde bir yerdeydi o nokta ve oraya ancak bu tekneyle gidilebilirdi.

Denizin çırpıntısı avuçlarında birikmişti sanki, teknenin her tahtasına, her çivisine; kesilip biçilen tahtalardan kopmuş yongalara, toza da bulaşmıştı bu çırpıntı. Öyle ki, ken-

dilerini tekne zanneden bu zavallı tahta parçaları, üstlerindeki tozları silkelemeden ve eksikliklerine aldırmadan, adamın gözlerinde gördükleri engin denizlerden her birinde bu çırpıntıyı çoğaltarak az sonra sularla kucaklaşacaklarmış gibi gıcırdıyorlardı. İşte o zaman adamın gözlerinden de diri diri ışıklar düşüyordu bu çırpıntıların üstüne.

Gece yatağına yatıp, gözlerini tavana benzeyen karanlığa diktiğinde, denizin uğultusu bir kulağından diğerine, sanki bir rüzgâr varmış da denizin sesini gezintiye çıkarmışçasına dolanıp duruyordu. Sonra yatağın içinden kendine benzeyen bir adam –belki de yatağına benzeyenini bırakıp kendisi– kalkıp tekneye gidiyor; zımpara yapmaya, ağzına doldurduğu çivileri sırasını şaşırmadan bir bir eksilterek çakmaya, yaşlı bir adamın horultusunu andıran kesik kesik seslerle tahtaları kesmeye devam ediyordu.

Bari şu çekirgeler ötmeseydi. Onlar öttükçe dünya yalnızlaşıyor, dünya yalnızlaştıkça insan yalnızlaşıyordu. İnsan kendini daha küçük hissediyordu. Boşuna mı bütün bunlar diye düşünüyordu insan. Bu çekirgeler bize bir şey mi anlatıyor diye düşünüyordu. Öyle sanıyordu ki insan, bu gece hiç bitmeyecek, bu hava bir türlü serinlemeyecek, yaz sona ermeyecek, bu ömür...

Tövbeler olsun, zaman durmuş da sanki, insan bu dünyada tutsak kalmış; zamanın tekrar işlemeye başlayıp başlamayacağı, tutsaklığın bitip bitmeyeceği belli değilmiş... Böyle dünya olur muydu?

Sigarasının dumanından çıkan şekilleri birbirine benzetmeye çalışıyordu. Aynı nefesle çekiyordu sigarasını, aynı biçimde bırakıyordu ağzından; aynı yoğunlukta, aynı hızla. Yine de hiçbiri diğerine benzemiyordu. Aynı şey iki kez yaşanmıyordu. Yaşandığını düşünmek bir yanılsamaydı belki de.

Yağmur mu? Ara sıra yağıyordu tabii. Teknenin üzerindeki kocaman, kirli bir çamaşır gibi –ama kurusun diye değil de

ıslansın diye– asılmış brandayı tıpırtılarıyla delecekmişçesine didikliyor, gücü yetmeyince tam ortaya göllenip alttan gelecek sopanın ucunda oluşan tümseklerden kaça kaça yanlardan şar diye boşalıyordu.

Şu, evin, sonra da teknenin önünden geçip az ileride, ağaçların altında kaybolan; tam, yahu nereye gitti bu derken, birden tepenin boynuna dolanmış olarak tekrar ortaya çıkan yolun, işte boynuna dolandığı o tepe var ya, o tepenin er saatlerdeki sabırlı hali şaşırtırdı onu. Bir o kadar da temiz görünürdü üstelik. Tepe, güneşin iyice yükselmesini, bulut gölgelerinin yüzünde gezinmesini, hiçbir kök ya da dal görünmediği için yapraklardan meydana geldiği sanılan ormanın dalgalanmasını beklerken, adama, bir şeyler söylemek istiyormuş da nasıl söyleyeceğini bilemiyormuş gibi gelirdi.

Oturup saatlerce bakıyordu bu yüzden. Tabii teknenin üstünde, talaş, boya, vernik kokuları arasında oturuyordu. Deniz çok tatlı bir mavide, mavi değil de aslında, gümüş renginde akıyordu. Durduğunu, bir yere gitmediğini biliyordu adam; ama o, akıyormuş gibi görünmeyi sürdürüyordu. Hafif bir esinti, ara sıra kesilse de hiç eksik olmuyordu. Karşı sırt puslu bir maviyeşilde donup kalıyordu. Geceleri, karşıda, karanlığa uyanan birkaç ışık, onların gerisinde bir o kadar daha solgun ışık denizin bittiği çizgiyi gösteriyor ve suya atlayarak buraya kadar geliyordu.

"Babanız kendine bir oyuncak buldu, oynayıp duruyor" diyordu karısı çocuklarına.

"Oyuncağı bulmadı anne, onu da kendi yaptı" diye gülüyordu çocuklar.

"Bırakın şunu, sap yiyip saman sıçıyor!" diyordu kayınbabası. Duymuştu kaç kez. Onların desteği olmasa aç kalırdı çocuklar. Sesini çıkaramıyordu bu yüzden. Yazları gelen fındık parası azıcık da olsa ayağa kaldırıyordu onları. Yoksa karısının aşçılıktan aldığı parayla geçinmek... Pöh!

Oğlanla kızın dershane işi var. Oğluna baktıkça, onun gözlerinden kendini görüyor. Aynada bile göremediği kadar görüyor kendini. Neye benzediğini... Oğlunun yerine geçip kendi kendisinin babası oluyor ve sen benim babam olmamalısın diyor, bir hayat nasıl yaşanır bunu bilmiyorsun. Benim bir hayatım olmadı ki nasıl yaşanacağını bileyim, diyor bu kez. Mahvettiğin neydi peki, diye soruyor ardından. Bilmiyorum, diyor, bilmiyorum. Ama bir hayat yapmaya çalışıyorum bak, diyor. Hayat böyle mi yapılır, yani hayat yapılır mı, diye soruyor. Onu da bilmiyorum. Yapılır mı diye deniyorum, diyor. Bilmediğin bir şeyi niye yapıyorsun ki, diyor. Ama ne yapabilirim, hayat çok zormuş ve bir türlü bitmek bilmiyor, diyor. Bitmiyor, bitmiyor...

Esrardan yatılmış altı yılın gerisinde kalmıştı kamyon da, enişte de. Bir de orada yaptığı maket gemiler.

Bu tekneyi yakmayı çok düşünmüştü. Satamazsa yakacaktı tabii.

Ama önce birkaç ay denizleri dolaşacaklar, satış sonra, çocuklar doyduktan sonra. Kaptanlığı yok ya, önemli değil; onu da beceririm diyor. Onun beceremeyeceği iş mi var?

Sabahları tekneleri incelerken sahiplerine görünmemeye çalışıyor. Başının üstünden çığlıklarla, gülmeye benzer, ağlamaya benzer, inlemeye benzer seslerle martılar geçiyor.

Sahildeki iri taşların üzerine toz boyayla açık yeşil bir renk serpilmiş gibi. Koyu yeşil yosun lekeleri benek benek. Denizanaları, çöpler.

Teknenin boyu 7.98 metre, eğer 8 metre olursa kaptanlık belgesi istiyorlar. Şimdilik miço belgesi yetiyor. Adamını buldu, kursa gitmeden belgeyi alacak.

Bunlara motorlu yat deniyor, bir de yelkenli yatlar var. Daha büyüklerine kotra diyorlar, kafalarına göre adlar veriyorlar. Bunlar ayna kıç, arkası geniş olduğundan denge sorunu yok, olursa da çimento torbası koyarsın alt kısmına.

Bu tekneyi satınca bir atölye kuracak. O zaman böyle bir tekneyi iki ayda yapar. Bu, on bir ay sürdü. Bir tahta kesmek için marangoza gidiyor, kolay mı? O da çoğu zaman kapalı; adam kapı pencere götürüyor inşaatlara.

Nalburdan elli kilo çivi aldı bugüne kadar. Macun, astar, tutkal, boya, en az elli kutu da onlar. Şimdi bir ay vadeyle iki kutu boya vermiyor. Kredi kartından –varsa– çekeyim diyor. Kartı olsa seni karşısında konuşturur mu?

Cezaevinde bir iç mimar arkadaşı vardı, onu aradı geçenlerde. Yatın bir iki fotoğrafını çek gönder, ben sana bilgisayarda bir proje hazırlayayım, onunla ruhsatı alırsın, dedi. O projeyi çoğalt, sonraki yatlarda kullan.

Ruhsatı alabilse denize indirecek tekneyi; bu eski apartmanın, şu ağarmış brandanın gölgesinden kurtaracak.

Bir sabah, şu, geceleri karşıdan suya atlayıp da buralara kadar gelen ışıkların artık uykuya daldığı sırada denize düşen ilk gün ışığını yakalamaya gittiği zamanlardakine yani her günküne benzeyen bir sabah, demir alacaklardı. Sahilin beton duvarına ve benekli, yosun yüzlü taşlarına vuran şehir görüntülü pisliklere ve onlarla iç içe yaşamayı seçmiş, yerlerinden hoşnut denizanalarına çarpıp geri dönen köpüklere bakacaktı keyifle. Köpükler, önce dalga yemekten yorgun taşları ve beton duvarı ileri itecek, ardından çay bahçelerini ve onların gerisinde yükselen uykulu apartmanları küçülte küçülte, bir çocuğun resim defterindeki suluboya bir resme dönüştürecekti. Bacanağının hurdaya çıkan Peugeot minibüsünün; az kalsın, parasız bir hurdacının yok pahasına alıp yine kendi gibi parasız birinin eline geçince ödemesi kaydıyla devredeceği bir alışverişten son anda kurtardığı motoru ve modelini bile bilmediği bir Chevrolet'nin, bildiğimiz o parasız hurdacılardan birinden parasını en kısa zamanda ödemek vaadiyle alınmış şanzımanı; hurdalıktaki toz, toprak, pas, güneş, yağmur, kar, soğuk ve yağdan uzaklaşıp, denize, tati-

le gitmenin sevinciyle coşturacaklardı tekneyi. Motorla şanzımanın coşkusuna deniz de katılıp el çırpınca, hop oturup hop kalkacaklardı. Motor yerini yadırgayacaktı aslında; yeri şu anda bulunduğu yer değildi, daha geride olması gerekiyordu ama milin durumuna göre mecburen böyle olmuştu. Çünkü milin iki santim aşağıda olması gerekiyordu, teknenin hızlı gitmesi için. Pervane yatay vaziyette olursa motorun hızına yetişilmezdi. Balıkçı motorlarınınki gibi değildi bu. Onlarınki altı yedi tonluk ağları çekmek için güçlü olmak zorundaydı, yani dikey; bunlarsa hızlı olmalıydı, hızlı. O hızla, denizin açık ucundan öteye, görünmeyen başka denizlere, tıpkı her gün izlediği balıkçı teknelerinin düştüğü gibi, ufuk çizgisine gelince pıt diye düşüp kaybolmalıydılar.

Ne var ki, kimse anlamıyordu onu. Bir tek yazar mı anlayacaktı? Yazar dediğin de eğer şu elinde kalem defter, denizi yazmaya çalışan çocuksa!.. Oyun muydu bu!

Sanki bir kitapta okumuş da oradan öğrenmiş gibi gelmişti yaz. Anlaşılan uzun sürecekti.

Bozulmayan Yazı

Ol taş olmuş gönüllere vuram aşkın külüngünü

Eşrefoğlu Rumi

Mahir Usta, yetmiş dört yaşıyla çoktan yaşanmış bir hikâyeydi.

Başkalarının hikâyeleri ile çevrili yaşayan bir insanın aynı zamanda kendi hikâyesini de yaşadığını biliyordum elbet. Mahir Usta da, kendi yaşadıklarını, başkalarının hikâyelerinin içinden geçen hayat parçalarıymış gibi görüyordu ve onları anlatırken aslında kendi hayatını anlatıyordu. Bir hikâyenin nasıl anlatılacağını biliyordu tabii, ama bir hikâyenin ne olduğunu nereden bilecekti ki...

Bense bir hikâyenin asıl anlatıcısının hikâyenin kendisi olduğunu bile bilmiyordum henüz.

Ve her hikâye zamanını bekliyordu.

Mahir Usta, çocukluğumun, yaz tatillerinde küçük şehrimizin sanayisindeki karoser atölyesinde çırak olarak çalıştığım yılların komşu marangozuydu; çevredeki ustalarla birlikte bizim atölyenin önüne toplandıklarında koşturarak çay söylediğim; onlar çaylarını içerken, hemen arkalarında, bir işim varmış da çalışıyormuş gibi oyalanıp anlattıklarını dinlediğim zamanların ustası.

Bu hikâyelerin içinde bazı misaller olacak değil mi kardaşım, olmadan olur mu? Efendi, bir âlim kürsüde vaaz verirken misal getirir değil mi? Neden? Acep niye? Bir duvara bir

taş koyduğunda, o taşın yanlarını doldurmazsan, üstüne sıva vurmazsan, o yana döner, bu yana döner avradını keseyim, bir öyle oynar, bir böyle oynar karı gibi, durduğu yerde durmaz; altındaki, yanındaki taşları da oynatır. Ondan sonra o duvarı siktir et gitsin. Peki arkadaş, o zaman o taşı nasıl tutturacaksın, elbet sıvayla değil mi? Biz de onu diyoruz. Çivisiz bir tahtayı duvara koysan tutar mı? Niye tutsun değil mi emmoğlu! Çakacaksın ki, tutsun. İşte, sözün arasındaki misaller buna benzer; sözü özüne tutturur, birbirine yakıştırır.

Hakikat, her hikâyenin içinde çok özetler vardır; bak buraya dikkat et. İki insan birbiriyle konuşurken, birbirinin içindekini bilir mi; şimdi sen benim içimi bilebilir misin; nerden bileceksin ebesi güzel, bilirim diyen yalan söyler, ama ağızdan çıkan sözü bilirsin öyle değil mi? Eğer kavil bir türlü, dil bir türlü olursa, akıllı adam onu anlar, bilir ki, bu dost değil anasını satayım, bu düpedüz düşman. Aklı zayıf adam –sat onun da anasını– anlar ki, bu benim menfaatime konuşuyor.

Peki, adamı konuşturan nedir? Âşıklık... Haa... Şimdi biraz duralım burada.

Âşıklık üç kısma ayrılır: Biri vardır ki, rahman-ı cemale âşık. Biri de var, insani; sevgilisini heves eder, biri de var, şeytani. Şeytanın gördüğü iş nedir, ziyandır arkadaş. Rabbim hepimizi böylesinden korusun.

Herkes âşık olabilir amma, herkes aşkını dile getiremez. Leyla, Mecnun'a vasıta olmuştur. Sende de bir Leyla var. Senin sevgin sana göre.

Aşk ilmin yarısıdır; bu böyle mi, böyle. Aşkın önü alınabilir mi, aşkın önüne geçilebilir mi? Elbet geçilemez. E, peki, ilim nedir, akıldır değil mi efendi!

Peki, bu akıl bize nereden kaldı? Yaaa... Hadi bakalım... Âdem Babamızdan kaldı birader. Cenabıhak, Âdem Babamızı balçıktan var ettiği zaman, ona üç nesne gönderdi. "Birini

Âdem alsın, öbür ikisini derhal al, gel" dedi Cebrail'e. Cebrail aleyhisselam, bir akıl, bir iman, bir de haya getirmişti ya Âdem Babamıza, "Ya Âdem, Cenabıhak sana üç nesne gönderdi, bunların birini alacaksın, ikisini derhal geri götüreceğim" dedi. Âdem Babamız da bunların ne olduğunu sordu, sen olsan sormaz mısın, o da söyledi; bunlar, bunlar, bunlar, dedi. "Aklı ver, aklı alıyorum" dedi, Âdem Babamız. İman dedi ki; "Akıl nerede ise ben de oradayım, ayrılmam." Bak, bak, bak!.. Haya dedi ki; "İman nerede, ben orada, ayrılmam." Hey kurban olduğum Allah; görüyor musun efendi, lafı... Bunun için beyefendi, aklı olanın imanı, imanı olanın hayası kuvvetli olur. İşte Allah aklı, imanı, hayayı Âdem'e verdi. O yüzden hayvanda akıl yoktur, aklı olan bıçağın altına yatar mı halaoğlu! Öyle değil mi kardaşım?

Öyle sessiz oturuyordu ki, bütün anlatılacakları o anlatmış gibi kaynağı ve nedeni belirsiz bir saygının ağırlığı sinmişti üzerine. Sanki bütün söylenecekleri söylemişti; bundan sonra söylenmesi gereken ne varsa, onları da o söyleyecekti adeta. Öyle sessizdi yani...

Ilıya ılıya yaz gelirmiş, soğuya soğuya kış. Gelmişti işte, dalların ucunda göstermişti kendini.

Aklının yeni yeni ermeye başladığı zamanlarda ağaçları oyum oyum oynatan, yapraklandıklarına, boy uzattıklarına pişman eden rüzgârın insanlara da bir oyun edeceğini düşünür, içten içe korkardı. Sabahları ağaçlara çökelen sis de korkuturdu onu. İçinden ne çıkacağını bilememenin verdiği tedirginlikle bunalırdı. Korkmak yersizmiş oysa; diz ağrısıymış bunların hepsi.

Güzdü işte. Bir güneş (gözlerini açamazsın), bir gölge (hava soğumuş belli), bir sıcak (yaz bitmemiş miydi), bir esinti...

Bazı ağaçların yapraklarını ne çabuk döktüklerine şaşkınlıkla bakıyordu oturduğu yerde.

Demek ki onların yazısı öyleydi. Ahval-ı ezelde yazılan yazı bozulmuyordu. Kendi yazısı gibi. Bozulmaz efendi, kimse bozamamış. Kul yazısı değil ki silgiyle silesin, yahut elinle. O yazıya ne elin kavuşur ne de bir çare bulabilirsin. Yazan yazmış, ancak yazan silebilir bu yazıyı.

Beyefendi, kuş kuş iken çöp topluyor, yuva yapıyor. Uçan kuştan ibret al.

Evet, onun da başından bazı haller geçmişti. Gün bugün, yetmiş dört yaşını boylamıştı dile kolay. Felek onu da kıvrandırmıştı, bundan sonra sonu nereye varırdı, onu da bilemezdi gayrı.

Gün bugün, saat bu saat, dakika bu dakika, ömür de işte bu ömürdü.

Ama gel gör ki, zaman, kötü zamandı.

Zaman, insandan daha yaşlıydı, yaşlı olduğu için daha zalimdi ve elinde oyuncak ettiği insanı yaşı ne olursa olsun kederlendirmeyi biliyordu. Elinden geleni de ardına koymuyordu elbet.

Hakikaten insanoğlunun gamını götüren iki şey vardı şu dünyada:

Eğer ki gam kasavetin dağılsın istiyorsan, bir akarsuyun kenarına oturacaktın Mahir Usta gibi, bakacaktın suya; şırıltısına da bakacaktın, ışıltısına da. Niye? Çünkü o su, Allah'ın cemalini görmüştür, istiyor ki bir daha görsün, o yüzden akıyor. Bir de gök çimende otur; Allah'ın halk ettiği nebatatı seyret. Bak, sabahtan akşama kadar şu ağaçlara bakıyordu, yere düşen yapraklara; kavaklar tepelerinden sararmıştı bu güz, kış uzun ve çetin olacaktı. Her çiçeğin rengi, kokusu ayrı ayrıydı. Kadirsin yarabbi, hele bak, ne kadar türlü türlü varlık halk etmişsin; her birinin kendi bir türlü, kokusu bir türlü, rengi bir türlü. Bunlara nazar edeceksin ki, gamın da kasavetin de dağılsın. Bu iki şey, başka bir şey değil.

Bürüm bürüm büktürüyon alnını
Havalara kaldırıyon burnunu
Şekerle mi doyuruyon karnını
Ah dinsiz imansız ölesi seni

Gülümsedi kendi kendine. Beğendi yazdıklarını. Bağdaşını değiştirdi. Oturduğu sedir gıcırdadı hafiften. Halı yastığa iyice yaslandı; bir de uzaktan baktı yazdıklarına, "Gönder" dedi seslice, gönderdi.

Aşk badesi içmeyi çok istemişti gençliğinde. Âşıklar gibi. Dinlediği, sonradan da anlattığı halk hikâyelerinden biliyordu aşk badesinin nasıl içildiğini. Aksakallı bir pir gelip sunuyordu badeyi, rüyadayken. O geceye kadar senin benim gibi olan gariban herif, sabah kalktığında çalıp söyleyen, söylediği lafları birbirine yakıştıran bir âşık olup çıkıveriyordu. Bir gece, o pir rüyasına girmişti aslında. Bir tas dolusu bade sunmuştu. "Uyanma sakın" demişti. "İki kez daha geleceğim." Öyle heyecanlanmıştı ki, ne kadar uyanmayım diye kendini zorlasa da, kurt görmüş koyun gibi dikilmişti yatağın içinde. Bir fırsattı, geldi geçti, kaçırdık elimizden diye hayıflanıp durmuştu ömür boyu.

Gene de beğeniyordu yazdıklarını. Bir de aşk badesi içseydi nasıl olurdu kim bilir! Ne diyordu Şeker Hanım?

"Nereden buluyorsun bunları Mahir Bey, şair olacak adammışsın, yazık olmuş sana..."

"Sen yazdırıyorsun bunları bana Şeker Hanım" diyordu.

Güneş gelip göğün göbeğinde durmuştu. Bir uyku öncesinin rehavetine benziyordu güz havası. Uzaktan uzağa, bağ bozumunun hevenk hevenk türkülerini, kaynatılan pekmezlerin kokusunu, bozulan bostanların tozunu, toplanan meyvelerin ışıltısını ve düğünlerin sevincini unutulmaya yüz tutmuş zamanların içinden çırpa çırpa getiriyordu yapraklar. Her yaprak çırpınışında, bulgur kaynatılıyordu sanki; kavurga kavru-

luyordu, turşu kuruluyor, güz odunu toplanıyordu köyün üst başındaki korudan. Her yaprak düşüşünde, bulgur pilavının üstüne yakılan inek yağının kokusu bilmem kimin evinin bacasından çıkmış gibi oluyor ve oyuna dalmış köy uşağının ayakları birbirine dolanıyordu; ellerine aceleyle tutturulmuş yoğurtlu, pekmezli dürümlerini ısıran kocaman avurtlu çocuklarla, başını sağa sola yıkıp gözlerini çocukların gözlerine dikmiş, dürümlerden pay bekleyen ala zağar da ne yöne bakacağını şaşırıyordu. Kış geliyordu sonra. İşler büyüklere kalıyordu, düşler çocuklara. Hayatın kımıldayan, yaşayan, düşünen, hayal eden hangi yönleri varsa, onların hepsi köy odası suretinde, içine köyün erkekleriyle çocuklarını alıp yeniden biçimleniyordu. Az çok okuryazarlığı olan, bir iki yer görmüş, sözü sohbeti dinlenir köylülerden biri şiirlerle, manilerle açtığı sözü kıssadan hisseler, menkıbe, masal ve hikâyelerle sürdürüp, geçmiş zamanı şimdiki zamanın içinde, köyün, soğuk kış gecesinin karanlık köşelerinde, çocukların hayal olduğunu henüz bilmedikleri hayallerin uykulu sessizliğinde gezdiriyordu.

Mağrur olma mala mülke
Deme var mı ben gibi
Bir muhalif rüzgâr eser
Savurur harman gibi

İçinden bir daha tekrar etti. "...harman gibi." Her rüzgâr estiğinde gençleşiyor, her dal eğildiğinde çocukluğuna, köyüne, gençliğine gidiyor; oradan, bir sözün, bir sesin, solmuş bir görüntünün, sararmış bir gülücüğün, kararmış bir acının onunla birlikte bugüne geldiğini görüyordu; aradan geçen zamanı düşünüp, bu zamanın büyüklüğüne ve açtığı boşluğa şaşıyordu.

Mahir Usta'nın gene yaşlı, benimse henüz çocuk olduğum o yıllarda, "Halk Hikâyeleri" programı başlayınca ailece rad-

yonun başına geçer, can kulağıyla dinlerdik. Köroğlu hikâyesinin değişik kollarını, Kerem ile Aslı'yı ve diğer hikâyeleri tok sesli bir radyocudan değil de bizim Mahir Usta'dan dinliyormuşum gibi gelirdi bana. Mahir Usta'dan dinlediklerimle radyodan dinlediklerim birbirine karışırdı. Daha sonra okuduğum meddah hikâyelerini de önceden okumuşum hatta bir kısmını kendim yazmışım gibi pek çok ayrıntısıyla biliyordum. Yıllar sonra Mahir Usta'yla ilgili duyduklarımı kaleme almak istediğimde de öykünün kontrolümden çıkarak zaman zaman Mahir Usta'nın, zaman zaman da meddahların eline geçtiğini ayrımsadım. Hikâyenin asıl anlatıcısının yine hikâyenin kendisi olduğunu da o zaman öğrendim sanırım.

Akşama kadar kalın ve ağır kalasları taşımaktan kopacak hale gelen cılız kollarımın ağrısını unutturan çöp bacaklarımın sızısıyla, artık iyice kararmış ve Köroğlu, Demircioğlu, Ayvaz ve Kırat'ın serüvenlerinin sonuna gelinmiş akşamın ilk serinliğinde eve doğru ilerlerken, ertesi gün bu hikâyeleri Mahir Usta'dan dinlemenin ya da ileride, kim bilir ne zaman ama mutlaka bir kitaptan okumanın hayalini kurardım. Ne yalan söylemeli, bunlara benzer hikâyeleri ben de anlatsam bir gün, sözleri yerine yakıştırabilir miyim acaba diye düşünürdüm. Mahir Usta gibi, asıl hikâyeyi anlatırken sözü en heyecanlı yerinde kesip başka bir hikâyeye atlayarak insanları şaşırtmayı; olanlar ya da olacaklar hakkında onları uyanık olmaya çağırarak hayat dersleri vermeyi; sonra tam da herkes asıl hikâyeyi unutmaya başlamışken kaldığım yere dönmeyi, yani hikâyenin yapısını bozmadan anlatabilmeyi çok ama çok isterdim.

Bir şeyleri bahane edip Mahir Usta'nın marangoz atölyesine gittiğimde; tozlu masasının bir kenarında üst üste yığılmış, buralara yadırgı, üstlerindeki kalın toz tabakasının altında kayboldu kaybolacak kitaplara bakardım:

Siret, Seyfülmülük, Yıldızname, Hz. Ali Cenkleri, Marifetname...

Mahir Usta'nın benden birkaç yaş büyük oğlu Behçet'in bakışları, kitaplara dokunmaktan da, onlarla ilgili konuşmaktan da alıkoyardı beni. Babasının, işini gücünü bırakıp zamanını kitaplara ve anlattığı hikâyelere ayırmasına sinirlenen Behçet'ten o kitapları istemek veya onlarla ilgili bir şeyler sormak kolay göze alınabilecek bir cesaret değildi. Mahir Usta ise yeni bir hikâyeye doğru yol alıyor olurdu o sırada...

Şimdi ise dalında taş yemiş elmaya benzetiyordu kendini. Oğlunun, kafasına taş vurur gibi laf söylemesini hazmedemiyordu.

"Bıçak sapını kesemez!" diyordu, "Kesmemeli..."

Gönül bu ya Bolu Beyi'nden göt ister. Bizim de zamanında gönlümüzden neler geçmedi neler... Hangi birini anlatacaksın. Hem anlatsan ne olacak, şu gördüğün dükkânların, dükkânların bağlı olduğu evlerin her birinde, şu yoldan geçen adamların kafalarının bir yerinde benzer hikâyeler yaşanmıyor mu? Kime anlatsan, hemen kendi hikâyesini hatırlıyor; bizim de bir amcaoğlu var, onun da şöyle şöyle bir derdi var diye kendi hikâyesini, daha sen anlatıyorken, seninkinin arasında tamamlayıp bitiriveriyor. Yanılıyor muyum? Yoksa sen de şimdi kendi hikâyeni mi kuruyorsun bu arada? Kusura bakma, böyle pat diye söze girdik, ne içersin, çay mı, istersen soğuk bir şeyler söyleyelim... Oğlum, kap gel oradan iki çay.

Kafamızdaki bu ağartıyı talaş tozu sanma, ya da ağzımızdan düşmeyen sigaranın yapışıp kalmış dumanı. Gün boyu bu hızar gürültüsü, çekiç sesi, tutkal kokusu da saçımıza beyaz bir gölge atıp gidiyor. Gidiyor demem, lafın gelişi; bir yere gittiği yok, tepemizde hepsi. Bir de şimdi bu dert çıktı başımıza.

Tamam, kolay değil, yarın bizim ne olacağımızı kim bilebilir, anlamasına anlıyorum ama... Aması var işte.

Tabak mısın it bokuna muhtaçsın. Bunun yaşı başı, önü so-

nu, bugünü yarını yok. Dünya böyle kurulmuş. Bir tek bize değil ya, herkese böyle kurulmuş bu dünya. Lakin lafını etmeye gelince kimsede çıt yok. Sanırsın onların başka bir dünyası var, onlar başka adamlar. Ulan hepimiz aynıyız işte, kimden neyi saklıyorsunuz!

Herkeste bir ayna vardır; bu, kalbin aynasıdır. Beyefendi, kalbin aynasına bakalım biz; kendimizde ne varsa, karşımızda da o vardır.

Şunu bil ki ciğerini yediğim kardaşım, zengin de olsan, fakir de olsan, merhametli olacaksın.

Beniâdemde altı şey vardır; kadında da, erkekte de, yaşlıda da, küçükte de. Nedir bu altı şey? Ha... Buraya iyice eğil de bak şimdi...

Birincisi şeriat. Sende de, bende de, kadında da olur amma, en ziyade kime yakışır, âlimlere yakışır.

İkincisi adalet. Sana da, bana da yakışır. En ziyade hükümdarlara, memurlara yakışır.

Üçüncüsü insaftır ki, herkese yakışır da en ziyade esnafa yakışır.

Dördüncüsü kanaattir. En ziyade fakirlere yakışır elbet.

Beşincisi haya. Sana da, bana da, kadına da yakışır haya. Çünkü hayalı kadın erkekler içinde gülmez. Ortalık yerde gülmez. İşte haya kadınlara yakışır. Evet.

Altıncısı da merhamettir işte. Merhamet. Herkese yakışır; zenginlere daha yakışır. Bir de, kulağına gitsin diye söylüyorum, bizim oğlana, Behçet'e yakışır.

İyi bilelim ki, Davutoğlu Süleyman, bir topal karıncanın sözünden ağladı. "Seni Hakk'a şikâyet edeceğim, niçin canımı incittin" dedi. Kaftan Kafa hükmeden bir zatı bir topal karınca ağlattı.

Eski hikâyelerde anlatırlar, size de okullarda okutmuşlardır Allah bilir; beş yüz sene, yedi yüz sene yaşarmış eski insanlar.

O zamanın devrinde öyleymiş. Ömürler kısala kısala kısalmış. Peygamberimiz dünyaya geldiğinde ömürler artık kısalmıştı. Bizden evvel diyenler, ne diyor? Yaşın beş, al yanına eş; yaşın on, turnanın gölgesine kon; yaşın yirmi, boynun değirmi; yaşın otuz, yumruğun topuz; yaşın kırk, bıyıkları kırk; yaşın elli, her yerde adın belli; yaşın altmış, senin toton yatmış; yaşın yetmiş, aklın gitmiş; yaşın seksen, ha varsın ha yoksun; yaşın doksan, zaten aklın noksan; yaşın yüz, mezara dümdüz...

Belkıs, bir gün Davutoğlu Süleyman'dan (ki, kendisi hem peygamber hem de padişahtır) kuş tüyünden saray istedi. Peki, dedi o garibim de, ne desin. Hemen kuşları topladı; dedi ki, böyleyken böyle... Yarasa hemen silkindi, tüylerim feda olsun, dedi. Baktılar ki, kör kuş yok. Haber saldılar gelsin diye. Kör kuş geldi. Sen ne diyorsun bu işe, dedi Davutoğlu Süleyman. Kör kuş dedi, benim de tüyüm feda olsun, yalnız sana bir şey soracağım. Sor, dedi. Dedi ki, şu anda dünyada kadın mı çok, erkek mi? Erkek çoktur, dedi. Neden Süleyman? Ben beni erkek bildiğim için, diye cevap verdi. Peki, dedi kör kuş; sen bir karının ağzına bakıp kuş tüyünden saray istiyorsun, sen karı ağızlı olmuşsun. Davutoğlu Süleyman şöyle bir silkindi; ya kör kuş, dedi, sen güzel konuştun, öyle ya, kuş tüyünden saray olur mu, bir rüzgâr gelir, alır gider. Valla senin kafan büyük akıl dolu. Sen kör kuş değil, bey kuşsun. Onun böyle demesi üzerine kör kuş oldu bey kuş. Bu sözlere dikkat et efendi ağa; evet, yarasa kuşu da birdenbire cıbıl kaldı anasını satayım. Onun için cücükleri de cıbıldır. İnsanoğlu birbirine "Yahu yarasa kuşu gibi niye hemen silkindin, tüyünü döktün?" der. İşte ilmin başı nedir? Sabırdır.

Biz de şimdi sabrediyoruz. Yalnız bizim oğlan sabretmiyor. Hem de karısının ağzına bakıyor.

Sen bana, "Baba, seni evlendireceğim" dedin mi? Dedin. Söz verdin mi? Verdin. Ben, Şeker Hanım'a, "Seni alacağım" dedim mi? Dedim. Ee?..

Şimdi bana diyeceksin ki, ulan Behçet, ne yapsın adamcağız, mecburen evlenecek. Evladın görevi, anasından babasından biri ölünce, geride kalana evlenip evlenmeyeceğini sormak değil mi? E, biz de sorduk. Tamam, dedik. Tuttu bir de bu yaştan sonra cep telefonu istedi. Parası batsın, parası önemli değil de, yahu baba sen bu yaşta ne yapacaksın cep telefonunu, nasıl kullanacaksın, dedimse de... Yahu laf aramızda senden benden iyi kullanıyor; gece gündüz demiyor, mesaj üstüne mesaj...

Evet beyefendi, emre itaat lazımdır. Dünyada iki şeye itaat edeceksin: Karışma, uğraşma. Bir, Allah'ın emrine; iki, devletin emrine. Sen kendi ekmeğini kazanmaya bakacaksın. Zaman içinde zaman halk eden bir Hak var; o düşünmez mi, o bilmez mi? Elbet bilir. Senden daha iyi bilir kullarını. Bunun için etliye sütlüye karışma, kendi işine bak.

Evet, hele devrana bak; hele bizim, hepimizin gidişatına bak dayıoğlu. Şimdiki bu devran, "Ey baba, sen desen de, ben kendi bildiğimce amel eder, iş işlerim avradını satayım, demesen de..." Bak hele... Demiyor ki, babamın rızası ne olacak!

Lakin kime ne anlatırsın efendi! Kime söylersin, kim anlar, kim dinler seni? Şimdi yazıklar olsun bizlere, yazıklar olsun; şaşkın şaşkın şaşmışız.

Demek ki bizim yazımızda bu da varmış. Müderris ne diyor?

Bütün dünya benim olsa, bu gam gitmiyor, nedendir bu,
Yapılmış gam turabından, yıkılmaz bir bedendir bu,
Ne sendendir, ne bendendir bu, halk-ı âlemdendir,
Yazan yazmış bu yazıyı, yazan tek bir kalemdendir.

İşte beyefendi, bunun da aynasını açayım; iyice seyret, iyice.

Hakikaten, geçmez akçe ile kötü söz öldürür, bu bir. İkin-

cisi, senden yukarı bir adam, senden üstün, büyük bir adam, sana acı söylese bile, onun büyüklüğüne karşılık baş eğersin; dersin ki, "Benim büyüğüm" lakin senin dengin olmayan bir adam sana bir söz söylerse, bu öldürür. İşte ataların sözü: "Eylenir kılıç yarası, eylenmez dil yarası..."

Bir insanoğlunda üç tane baba olur. Nedir bu üç baba? Birisi, kazanan, besleyen baba. Birisi, okutan hoca, o da baba. Çünkü Allah'ın kelamını öğretiyor. Üçüncüsü, kayınbaba, o da bir baba.

Dön öbür taraf'a, bazı oğullar babayı yıkmıştır. Bazı babalar der ki, "Ulan piç oğlu piç, beni yıktın". Canım, yıktıysa yıktı; dua et ki evladın yıktı, elin oğlu yıkmadı ya orospunun evladı.

Ey efendi, bu âlemde sır saklayan da vardır, sır saklamayan da. Bu sır saklayanla saklamayanın arasındaki fark nedir? Evet, nedir? Evet, Zülkarneyn, yani senin bildiğin İskender, bunun için set çekti, dünyayı dolandı üç defa. Çünkü bu herifin boynuzu vardı. Kendisini tıraş eden garibim berberleri cellada teslim ederdi ki, kimse onun boynuzlu olduğunu bilmesin. Bir genç berber bunu tıraş etti. Yemin verdirdi ki kimseye deme diye. İkrar ver, seni azat edeyim. İkrar verdi berber: "Kimseye demeyeceğim." Zülkarneyn de bunu öldürmedi. Nihayet bu genç berber hiç kimseye demedi amma içine de dert oldu ağzına yanayım. Ben bu içimdekini nasıl dışarı vururum diye derdine düştü. Ula kardaşım, herifçioğlunun gözüne uyku girmedi senin anlayacağın. Birisine desem, dilden dile duyulup beni ölüme götürür. Ulan, ne yapsam, ne etsem derken, peki ne yaptı? Bir kuyuya eğildi, bağırdı üç defa: "Zülkarneyn'in boynuzu var, boynuzu var, boynuzu var." Kuyudaki suyun içinde bir kamış bitti o saat. Hain şeytan da, işinin adı ne, anında geldi, o kamışı kesti mi sana! Aha babanın ağzına yanayım. İşte çalgı oradan gelir, yani zurna. Bir zurna yaptı. Zurna da bütün âleme duyurdu Zülkarneyn'i.

Onun boynuzu var. Evet, müzevirin piri şeytandır. İşte sır saklamak herkesin kârı değildir ki, bir kulun kusurunu saklaya.

Beyefendi, bak bu söylediklerimden ibret al. Bak ne diyor? Evet, hırslı ile oturan hırslı olur. Bir paslı demire el atarsan, elin pas olmaz mı; yahut bir boyaya el vurursan, boya olmaz mı kurban olduğum? Olur, elbisen de leke olur kardaşlığım. Benim oğlum eğri adam değildi amma, kimlerle oturup kalktığına dikkat etmedi. Bundandır...

> Kardaşıma söyleyim, bunun elinde bir cep telefonu, gecesi gündüzüne karıştı. Ne yazar, ne söyler bilmem. Diyeceksin ki, ne var bunda? Olur, olur... Eyvallah, ben de bir şey demiyorum. Amma birader, kadın daha evli, bunlar kendi aralarında nişan yapmışlar akıllarınca. Biri yetmiş dördünde, biri altmış bilmem kaçında...

Herifini gördüm ben. Meğer herif kelmiş. Amma nasıl kel! Çünkü bu keller yedi kısımdır. Nedir bu keller? Ayazi kel, şimşiri kel, armudi kel, kırağı kel, nohudi kel, terlik kırağı kel, bir de kaplama kel. Bu kaplama kellerle şeytan bile iş görmez. Çünkü şeytanı bile kandırır bunlar. Kaplama kel kafayı kaşıdı mı zemheri kırağı gibi kepek dökülür kafasından, kulaktan kulağa... Adam tam da bunlardan. Ne yapsın zavallı Şeker? Onunki de can, öyle değil mi? Bak hele, adam kaç aydır hastanede, ölecek diye gözünün içine bakıyor herkes, amma ölüm meleği bile onu görmek istemiyor ki, uzak duruyor.

Bana, ne olacak bu kadar telefon parası, diyor Behçet. Sen satıp savarken iyi değil mi? Satıp yemek ile beyefendi, rica ediyorum, iyi düşünelim, iyi yere varılmaz. Evimize akan su kesilir.

Dünyada iki şey insanların yakasına birden yapışır. Hiç

haberin olmaz. Nedir bunlar? Bir borç, bir de kötü şey. Bu iki şey boğazına yapışmadan gözünün önüne bak. Aramızda böyle nice vatandaşlarımız var. Esvaplı şeytanlara uyuyorlar. Yahut da kumara, rakıya düşüyorlar. Gözünü açıyor ki namus gitmiş, ara ki bulasın.

Para bir kuştur, uçurma beyefendi, elinden uçurursan pırlar gider. Sonra para, umumhanedeki bir kötü, sözüm buradan dışarı, orospu gibidir. Bugün onun kolunda, yarın senin kolunda, öbür gün başkasının.

Bizler de, leylim leylim leyl olsun, her gün akşam böyle olsun yıllarını geride bıraktık artık.

Cahillik çağlarımızda, dış kapılarını yeşile boyatıp ortasına ay yıldızı konduran hacıların mübarek insanlar olduklarını sanır; yüzlerinde, sözlerinde cennetten izler arardık. Aklımız ermeye başlayınca, şey edilmedik bir tek kulağımızın arkası kalınca, onlardan bazılarının da bizden farkı olmadığını anlarız ya, babam gibilerin de aynı bizler gibi içlerinin görünmediğini, kabuklarının ne kadar kalın olduğunu gördük bu yaştan sonra. Dışarıdan bakınca her şeyi gördüğünü sanırsın. Bu adam bu kadar işte, dersin. Dışı neyse, içi de o. Hepsi bir. Halbuki gördüğün hiçbir şey değil. Bir şey görmüyorsun ki. Gösterileni görüyorsun sadece.

Eskiden zengin evlerinde mumlar yanardı, yoksul evlerinde de isli lambalar vardı. Böyle elektrik, televizyon, telefon, böyle debdebe yoktu efendi. Eski gidişat yok gayrı. Şimdi ilerledik, fen ilerledi. Bu oturduğun yerde, nerede ne var, ne oluyor görüyorsun, konuşulanı duyuyorsun. Elinde bir telefon, herkesle oturup konuşuyorsun. Dur bakalım daha neler çıkacak! Fen ilerledikçe ilerliyor. İşte, peygamber efendimize, asrısaadette, sahabelerden biri sormuş: "Ya Resulallah, kavga nasıl olur, kavga ne ile olur?" Şöyle buyurmuş; "Kavga kı-

lıç ile, kalkan ile, taş ile, değnek ile olmaz. Kavga, vaktin silahı ile olur, vaktin durumu ile olur."

Elindeki telefona baktı:

"Biz de kendimize göre silahımızı elimize aldık. Aha yılan, aha meses..."

Pazardaki sergiciden ucuza aldığı kırık sapı bantlı yakın gözlüğünü özenle yerleştirdi burnunun üstüne. Her harfi sırasıyla içinden tekrarlayarak yazmaya başladı:

Ne minnet eyledin zalim kocana
Tatlı canımı inanırdım ben sana
Her zaman ağlattın hep yana yana
Ağlayanlar bir gün güler ağlama

Mayısta çağlar derenin özü
Arıdır dili şekerdir sözü
Geçse de yaşım doksanı yüzü
Ben senden sevdiğim geçemiyorum

Mesajı gönder. Kime? Kime olacak? Bul. Bulalım bakalım. PRS. S, evet. SEKER. Hadi gönder bakalım koçum. Mesaj gönderiliyor. Tabii gönderilecek. Gitti. İşte bu kadar. Ya, ASKIM mı yazmalı yoksa, hemen A deyince çıkar...

Kadının kocası hastanede. Adam mahkemeye gelemiyor ki kadın boşansın da babama varsın. Ama bizimki ne gece diyor, ne gündüz, ya konuşuyor ya yazıyor. Artık odasına girmeye bile çekiniyorum Allah seni inandırsın. Bak geçen gün ne buldum odasında, okuyayım da gör:

"İzzetli, hürmetli, muhabbetli, şefkatli, hatırlı, gönüllü, asıllı, usullü, akıllı, izanlı, hünerli, marifetli, üsluplu, güzel huylu, tatlı dilli, uzun boylu, ince belli helalim; huzuruna derunu dil-

den ve canı gönülden selamlar ve dualar edip, ol mübarek nazik hatırın sual ederim. Benim nazlı yârim, benim sevdiğim, sohbetim, benim nazlı yârim! Benim canım Şekerim. Neylersin, ne işlersin, ne keyfdesin? Ne fikirdesin, ne haldesin, ne demdesin? Benim güzelim, garip gönlünü neye eğlersin? Benim gönlüm senin hayalinde eğlenir. Sen nicesin? Hak Teâlâ gönül hoşluğu ile dahi dünya gözlü ile kavuşmak nasip etsin! Amin!.."

Bir kitaptan mı bulmuş, nasıl ettiyse artık, özene bezene yazmış ince ince.

Valla kardaşlığım ne diyelim; şu adam hayırlısıyla ölse de biz de gelinimizi alıp telli duvaklı getirsek evimize.

Bir kuş bir çalıya konar, çalı bile saklar kuşu... Şeker Hanım da benim dalıma kondu efendi ağa; bize de saklamak düşer. Demek sen okudun, kendini kurtardın. Şimdi bir de hayırlı bir kısmet lazım sana. Senin gibi okumuş kısmının eşleri güzel olmalı, kufuf-u sittenin bir teki bile olmamalı eşlerinde. Nedir kufuf-u sitte? Bu, "altı kaf" demektir. Kara, kambur, kalın, kalık, kaba, kısa... Bunlar, evet...

Soğumuş çay bardağının yanındaki kuru, kemikli elin işaretparmağı, masada yorgun bir tıkırtı çıkarıyordu ve o yavaşlıkta iyice ağırlaşarak akıyordu zaman.

Anlatıcının söyleyecek hiçbir şeyinin olmadığını, her şeyi hikâyenin söylediğini de bilmiyordum henüz. Öncelikle de yazarın kendisine...

Murat Almak

Çocuk bana baktı, gençliğini gördü belki, ben ona baktıkça çocukluğumu görmüş olmalıydım ki, ansızın, uykusundan sıyrılıp geçmişe bakan bir duygu kapladı içimi ve sarsıntılarla ilerleyen bir otomobilin arka koltuğunda buldum kendimi.

Kale, eteğindeki genelevin yaşlı, yorgun, yıkıldı yıkılacak ama yeni yapılmış badanalarının altında dinç görünme çabasıyla sırıtan evlerinin üzerine taşlarını dökecekmiş gibi sinsi bir katılığı kuşanmış, dikiliyordu karşımda.

Sanki birazdan babamlar, genelevin kapısını gizleyen tek katlı, ucuz pantolon, gömlek, ayakkabı, kemer, saat, çakmak, kaçak sigara ve aradığınızdan fazlasını bulabileceğiniz akla hayale gelmedik ıvır zıvırlarla karmakarışık olmuş dükkânların gölgeli gürültülerine bata çıka bize doğru geleceklerdi.

Çocuk, lise öğrencilerinin arasına karışmış bir ortaokul öğrencisi gibiydi. Henüz büyümediğini unutup büyümüş gibi görünmeye çalışırken ve kendinden emin bakışlarını gözünün değdiği her yere dağıtırken, çevresindeki herkesten daha küçük olduğunu birdenbire anlamanın yarattığı boşluk duygusuyla şaşkına dönmüş, ürkek bir çocuktu. Ürkekliği, dar sokağın kaleyi ve Bentderesi'ni gören ucundaki kahvenin dört beş masalık bahçesinin bile dikkatini çekmiş, şehrin günlük uğultusunun içinde çalkalanan zamanı geriye, çok geriye itmişti.

O ürkek gözler mi beni görmüştü, ben mi onları bunca gör-

meyen, bakmayan gözün içinden bulup çıkarmıştım, bilmiyorum.

Çocuk bana baktıkça büyüyor, büyüyor, benim yaşıma geliyor, tıpkı bana benzeyen kendi gençliğini görüyordu. Ben ona baktıkça, onun gözlerinden kayıp giden yollara bakıyordum.

Yollar tepelerin sırtına tırmanıp birden kayboluyor, sonra yine yerlere seriliyor, kıvrılıyor, incelip kopuyordu bozkırın sarılığında.

Gözü bir hız göstergesinde, bir arabanın yuttuğu, yine de hiç bitmeyen yoldaydı. Babasıyla Sezgin Ağabey'in ortasında oturuyordu. Sezgin Ağabey, babasından, Alim Amca'dan ve Hacı Mustafa Amca'dan daha genç ve aklı hâlâ oyunda oynaşta olduğu için kendisine amca yerine ağabey dedirtiyordu. Arabayı kullanan Suphi Amca'yı ise yeni görüyordu. Hacı Mustafa Amca'nın fabrikadan arkadaşıymış. Şoförlüğü ve ehliyeti olan tek kişi.

Hacı Mustafa Amca'nın: "Şu dünyada bir murat alamadık, bari bir Murat alalım" diye taksitle Murat 124 alması çok konuşulmuştu mahallede. Ehliyet için dosya açtırmış, ama okuduklarını anlamadığı için daha yazılıda kaybettiğinden, direksiyon sınavına girememişti bile. Zaten kullanmayı bilmiyordu. Suphi Amca bir ara öğretecekti ona. Ancak, önce motoru açmak lazımdı, şöyle bir uzun yol...

Babası, "Seni de götüreyim mi Ankara'ya?" deyince öleceğini sanmıştı çocuk. Saklamaya çalıştığı heyecanı kâh gözlerinden taşan bir bebek ışıltısı olup annesinin gözlerine akmış, kâh inanamamış bir yüzün masumiyetiyle babasının yüzünde bir şeyler aramıştı; hatta kalbinden ayaklarına inen bir titremeye dönüşerek şımarık bir nabız gibi atmıştı. Annesi ondan önce yola düşmüştü sanki. Banyodaki piknik tüpünü yakarak bir kazan su ısıtmıştı hemen. Banyoda, sudan iyice şişmiş ve asıl rengini yitirmiş tabureye oturarak annesini beklemişti ço-

cuk, sanki hava soğukmuş gibi titreyerek. Annesi suyu ılıştırdıktan sonra kafasından aşağı bir tas su dökünce unutulmuş bir duyguyu birdenbire anımsarcasına ürpermişti. İki eliyle önünü kapatıyor, annesi, bir kolunu iyice yukarı kaldırıp da koltukaltını sabunlarken tek eliyle çükünü tam olarak kapatıp kapatmadığının tedirginliğini yaşıyordu. Annesi, her defasında çocuğun zayıflığına üzülmeyi ve "Yerde biteni hiç mi yemedin kurbanlar olduğum?" diye dertlenmeyi iş edinmişti kendine. Çocuğun tek tek sayılan kemiklerini incitmekten korkarcasına köpük köpük, gıcır gıcır yıkamıştı onu.

Uzun bir geceydi. Çocuk, mahallede, Hacı Mustafa Amcaların evinin önünde gördüğü ve arkadaşlarıyla birlikte camlarına burunlarını yapıştırarak kilometre göstergesine bakıp iddiaya girdikleri Murat 124'le tüm gece boyunca dağlar tepeler aştığı halde bir türlü Ankara görünmüyor, sabah olmuyordu.

Yeni daldığı uykudan annesinin ılık bir sütü andıran tanıdık sesiyle uyandığında yumurta kokusu gelmişti burnuna. Babası, banyonun kapısından pamuk şekerine dönmüş genç yüzüyle ona bakıp göz kırpmıştı. Kızlar da uyanmışlar, kedi gibi dolanıyorlardı ortalıkta; bacaklarına sürtünüp kendilerine ne getireceklerini soruyorlardı.

Çocuk nereye bakacağını bilmeyen kararsız bakışlarını, durup kalkan, durup kalkan, yarı mavi yarı gri renkte, havalı dolmuşların homurtularından, sanki bir yerlere gitmiyormuş gibi hiç azalmayan yorgun adımlardan, genelev olduğunu bilmediği evlerin bıkkınlığından ve oturduğumuz kahvenin bahçe duvarını oluşturan binanın yaralı duvarından toplayıp masanın üzerinde biriktiriyor, sonra onları tek tek ayıklamaya çalışıyordu. Yanındaki, adının Sezgin olduğunu tahmin ettiğim adam, sigara dumanlarının ardından yenilerini göndererek arada boşluk bırakmayan usta tavrını sürdürüyor, üstelik kalan dumanları da kaşığını sağa sola kayma-

sın ya da ağzına veya gözüne girmesin diye işaretparmağıyla yukarıdan tuttuğu çay bardağıyla buluşturuyordu.

Çocuk, utandığı için istemediği halde ısrarla söylenmiş gazozu bitmesin diye azar azar, adama göstermeden içerken, masanın üzerinde biriktirdiği bakışlarının arasında akıp giden yolları bir kenara ayırıyordu.

Yokuş aşağı hızla iniyorduk. Yol tam karşıda tekrar tepeye sarıyordu. Ne kadar hızlı inilirse çıkış o kadar hızlı olurdu. Valla, bu Hacı Murat'ların üzerine araba yoktu, bak ibre yüz kırkı vuruyordu; kanat takıp uçacaktı mübarek.

Sırtımda dayımın Almanya'dan getirdiği, bana biraz büyük gelen kalın ceket, babamla Sezgin Ağabey'in arasında ter içinde kalmışken adeta kanatlanan arabanın, önümüzde inceldikçe incelen yola sığamayacağını sanarak kendimi kasıyorum. Yola biz bile sığamıyorken karşıdan gelen araçların nasıl olup da yanımızdan geçip gittiklerine şaşıyorum.

Yanımızdan tarlalar, uzak köyler, nereye gittikleri belirsiz toprak yollar geçiyor hızla. İğde kümeleri, dere boyu kavaklar, söğütler... Bir süre sonra bir tren yolu yakalıyor bizi; zaman zaman iyice yanımıza sokularak, zaman zaman ortadan kaybolup uykuya dalmış bir istasyonun yakınlarında kendini göstererek Ankara'ya kadar bizimle geliyor. Tepelerin, yamaçların en olmadık yerlerine tutunmuş gecekondular, soğuk bir şaka gibi, yola çıktığımızdan beri süren neşeli konuşmaları susturduğunda, beyaz Murat 124, ilk kez gördüğü trafik lambalarının yanıp sönen kırmızı sarı yeşillerine şaşkınlıkla bakıyordu.

Sonra binalar büyüdü, ağaçlar büyüdü ve aceleci, kıvrak otomobillerle kırmızı otobüsleri yutan kocaman caddelerin kenarına dizildi. Artık ne yana bakacağımı bilemiyor, çok dikkatli bakarsam kalabalığın arasında kendime rastlarım diye terli bir bulantıyla ürperiyordum.

Hacı Mustafa Amca'yla birlikte onlar da murat alıyorlar-

mış gibi çocuksu bir sevinç içindeydiler. Gezecek ve görecek çok yer vardı tabii, ancak önce aç karınlar doyurulmalıydı. Gıcır gıcır parlayan Murat 124'ü, kazıklanmayalım diye sıkı sıkı pazarlık ettiğimiz halde tek kuruş indirim yaptıramadığımız, binaların arasındaki, çekilmiş bir dişten kalan boşluğa benzeyen küçük otoparka bıraktıktan sonra Suphi Amca'nın öve öve bitiremediği Aspava Pide ve Kebap Salonu'na gittik. Kıymalı pidelerimizi beklerken Suphi Amca Aspava'nın anlamını açıkladı:

"Allah sağlık para afiyet versin amin."

"Ulan bu Ankara'nın adamlarından korkulur arkadaş," dediler. "Bizim orada böyle bir şey yapsan, kafayı yemiş bu diye dalga geçerler."

"Anlamaz bizim oranın adamı. Nerde o kafa!"

Babamla ve onun arkadaşlarıyla, koca koca adamlarla aynı arabada, yollarda, lokantada olmanın, arada, benim duymamı istemedikleri gizli konuşmalar da olsa sohbetlerini dinlemenin tuhaf duygusuyla bakıyordum yüzlerine.

"Tazeleyeyim mi ağabey?" dedi garson. Başımla onayladım gözlerimi çocuktan ayırmadan.

Sonra arabayı o diş kovuğuna benzeyen yerden alıp şu kaleye çıkan yokuşa park etmiş, aşağı doğru yürümüşlerdi. Gölgelere, kasetçilerden yayılan seslere, neredeyse kaldırımlardan geçen yayaların omuzlarını, kulaklarını, kollarını yontarcasına hemen yol üstünde döner kesen küçük lokantaların (onlara piknik deniyormuş meğerse) bile isteye dışarı attıkları kokulara bulaşa bulaşa ilerleyen dolmuşların son yolcularını indirdikleri köşedeki bu kahvenin önüne oturmuşlardı. Onca renksiz, biçimsiz, can sıkıcı kasvetli binanın arasında her nasılsa kalmış ufacık bir bahçesi vardı kahvenin. Ne olduğunu bilmediğim, ama bizim sokağın başındaki ulu ceviz ağacını anımsatan kocaman bir ağacın altına dört beş masa

atılmıştı. Kasvetli binaların ve dar, gürültülü, yorucu sokakların istemediği ya da zaten onlara küsmüş hafif bir esintinin serinliği, dahası dostane hoşluğu vardı bahçede.

Bizim memlekettekilere hiç benzemeyen, insanda, çay söylemeden önce binlerce kez özür dilemesi, bunu yapmazsa başına geleceklere katlanması, hatta en iyisi fazla göze batmadan bir an önce buradan uzaklaşması gerektiği duygusunu uyandıran garsona çay söylemişlerdi. Pidenin üstüne iyi giderdi. Çabucak içmişlerdi çaylarını.

Önce diğerleri gitmişlerdi çocuğa açıklamadıkları, onun da soramadığı yere, sonra da Sezgin Ağabey gelince babası.

Zaman durmuştu sanki. Çocuk beklemiş de beklemişti...

Babamlar kaleye çıkan yokuşun köşesindeydiler. Gelip geçen arabalar, mavi gri bir akıntının içinde yüzen ve homurtusu hiç kesilmeyen dolmuşlar yüzünden görünmez oluyorlardı sık sık. Kahvenin yerini kaybetmiş gibi de sağa sola dikkatle bakıyorlardı. Çocukla Sezgin Ağabey onları görünce kalktılar.

Hesabı ödemeyi unutmuştu genç adam.

Yanımda dikilen garsonu fark ettim o ara. Kafamı kaldırıp bakınca hesabı ben ödeyecekmişim gibi alacaklı baktı yüzüme:

"Az önce şu masada oturan adamla çocuk vardı ya" dedim. "Hesabı ödemediler değil mi?"

Bir kaşını gözünün üstüne indirip diğerini kaldıran garson:

"Hangi adamla çocuk?" dedi.

Çıplak Nine

Mahallenin üstüne, sabah sisine benzeyen durgun bir sessizlik çöktüğünde, beze yapan, yufka açan, sacda ekmek eviren kadınlarla, tandırlığın eşiğinde, annelerinin yapacağı maydanozlu çökelekli bükmelilerini bekleyen kedi bakışlı çocuklar ve zincir veya sürtünmekten koptu kopacak iplerle bağlı oldukları ağaçların dibindeki yalaklardan dillerini hiç çekmeden su içen köpekler de zamanın artık akmadığını anlamışçasına havada dolaşan bu sessizliğe baktılar. Az önce işediği duvar dibinden henüz bir iki adım uzaklaşmışken çöplüğün en iri, en kızgın, en kırmızı, en ibikli, en havalı, en hükümdar, en artist horozuna yakalandığı için ağlamaya başlayan kıçı açık çocuk bu sessizliği gördüğü için olsa gerek ağlamasını unuttu. Bir yandan kasapların ahırının arkasındaki bokluğun ne de olsa topraktan daha uygun olan yumuşaklığında takla atan, bir yandan da duvar diplerinde kısa adımlarla aç kursaklarının derdine düşmüş tavukları tedirgin uçuşlara zorlayan koşuşturmalarıyla aralarında ezeli bir rekabete dönüştürdükleri çelik çomağın hızını yakalamaya çalışan mahallenin göbelleri, havada uçan çeliğin bu sessizliğe takıldığını gördüler. Görmeleriyle birlikte orada söyleneni de duydular, anlayacaklarını da anladılar. Sonra camiye, aşağı koşturdular. Avcı Bedik Dayı'nın tazısı da ayaklarına dolana dolana onlarla bir koştu. Önceden konuşulmamış ama her defasında tekrarlanan bir yarış başladı aralarında.

En arkada kalan Şibi koşan ayaklara tempo veren bir çavuş edasıyla bağırmaya başladı:

"Arkada keklik yayaaarıımm, öndekine dayaaarıımmm..."

Koşu sırası allak bullak oldu, birbirlerine çarptılar, tökezlediler, birbirlerini itekledilerler, kolları, ayakları birbirine dolandı. Aralarında anlaşmaları çok sürmedi ama. Ne de olsa ölü ölmüştü, böyle bir günde götverenliğin âlemi yoktu. Bir süre, önemli bir görevi yerine getirmenin havasıyla devam eden yan yana yürüyüş nasıl olduysa ansızın koşuyla yer değiştirdi. Arayı azıcık açan öndeki Hacasan'ın:

"Önde keklik yayaaarıımm, arkadakine dayaaarıımmm..." diye bağırmaya başlamasıyla Bostan'ın Çilo'nun önüne, onun da Fıçı Memmet'in ve Şibi'nin, hepsinin birden Hacasan'ın önüne geçmek için kıçlarını dövmeye başlayan topuklarının patırtısı cami avlusunun kapısında çarpışmalarıyla son buldu.

Avluya girdiklerinde iğde kokusu karşıladı onları. Kapıdan geçerken iğde çiçekleri saçlarına takıldığına göre yaz ağzıydı demek ki.

Avlunun serinliğinde ürkek ama soluk soluğa bir sessizlikte sağa sola bakınırlarken Osman Hafız'ın sesi duyuldu:

"Esselatu vesselamu aleyk..."

"Kim haber vermiş lan hocaya!.."

Bu sözü sanki çocukların hepsi birden söyledi.

Bu arada, aslında adına sessizlik bile denemeyecek bu sessizlik, çarşıdaki, süpürgeyle sulanarak serinletilmiş kahve önlerindeki tahta sandalyelerinde niye doldurduklarını bilmedikleri bir vakti dolduran ihtiyarları kaygılandırmakla kalmamış, kimi gördüyse saçına, gözüne, kulağına, sırtına, koluna, yüzüne dokunmuş, konuşmadan konuşmuş, söylemeden söylemişti Fadime Karı'nın öldüğünü.

Kahveci Abidin ise kapıdan girdiğinde önüne katıp getirdi-

ği koskocaman sessizlik dumanını kendinden önce içeri sokup bir çelmeyle yere deviren komşusu Kıl Hüseyin'in gözlerindeki parçalanmış ışık kırıklarından öğrenmişti annesinin öldüğünü ve ocakçı önlüğünü önünden sıyırıp masrafları karşılayamayacağını bildiği cebindeki parayı kimlerin cebindekilerle çoğaltabileceğinin hesabını yaparak mahallenin yolunu yarıladığında çocuklar yanından yine koşarak ve arkada ya da önde keklik yayarak bir çırpıda yokuşa vurmuşlardı.

Çocuklar bakkal Gök Halit'in, avlunun açık kapısından görünen bir uykuya yatmış zağar itine "hoşt" deyip taş attıktan sonra peşlerine takılıp paçalarını tuttu tutacak zincirli havlamaların önü sıra hızlarını artırdılar. Sonunda Hacasangilin tandırlığın önünde bıraktıkları derin soluğun içine oturdular. Ekmek kokusu dayanılmazdı. Onlar da dayanamadılar zaten.

"Acıktınız mı kurbanlar olduğum" dedi ekmek eviren Mevlüş Hala.

"Şunların terine baksana, it ayağı yemiş gibi bir aşağı bir yukarı yelmişler."

Şibi aynı zamanda annesinden ekmek ister gibiydi:

"Yok valla anne, Osman Hafiz'a haber vermeye gitmiştik camiye..."

Kadınlar deminki sessizliğin, tandırlığın kapısından sıyrılarak bahçede, oradan da sıçrayıp duvarların dışında hâlâ dolaştığını o an anladılar. Zaman yeniden akmaz oldu sanki. Oldu da, tandırlık, onca hamur yoğrulup bezelenmemiş, onca yufka açılıp pişirilmemiş, onca saçkı yakılmamış, adam boyu kuru yufka üst üste dizilmemişe döndü; içinde, kadınların üzerinden dökülen un, yufka kırıntısı ile oklava ve evrağaç tıkırtısının, her zaman vakitsiz olduğu söylenen sıradan bir ölüm hayıflanmasının çalkalandığı terk edilmiş bir boşluğa benzedi. Ardından sıcak bir ekmek kokusu çocukların aç yüzlerinde terli bir rüzgâr gibi dalgalandı. O dalga çocukları üs-

tüne bindirdiği gibi bahçeden çıkardı, götürüp yolun altındaki pınarın başına bıraktı.

Çilo ağzını lüleye dayayıp su içerken Fıçı Memmet kesik kesik ıslık çalmaya başladı.

"Atı mı suluyorsun oğlum..."

"Geçen sefer de sen beni böyle sulamıştın..."

Gene yemin ettiler böyle bir günde birbirlerine piçlik yapmayacaklarına.

"Hadi ölü evine gidelim" dediler.

Karar yolda verildi. Şibi'nin, Çilo'nun kulağına fısır fısır bir şeyler söylediğini görünce diğerleri de kulaklarını dayadılar Şibi'nin ağzına. Az kalsın Bedik Dayı'nın tazısına takılıp düşeceklerdi. Dördü hemen:

"He laan, tamam..." dediler.

Hacasan hemen:

"Olmaz!" dedi.

"Korkuyor musun?" dediler.

Korkmuyordu da, olmazdı oğlum. Olmazdı işte. Olmaz dediyse olmazdı. Laf erkek adamın ağzından bir kere çıkardı. Hiç görmüş müydü peki? Yani gerçeğini. O zaman ne konuşuyordu! Anca beraber, kanca beraberdi.

Geçen yıl, mahallenin erkekleri, Şibi'nin babası Küflü Tahir'e kadın elbisesi giydirip Fadime Karı'nın kapısını çalmışlardı bir gece çoluk çocuk. Etlik Hüsnü'nün, oğlu Abidin'in kahvesinde pinekliediğini, evde olmadığını biliyorlardı. Bahçe kapısına dayanan kalabalığı görünce ölmeyen kadıncağızın o an oracıkta ölmezse daha ölmeyeceğine inanmıştı neredeyse herkes.

"Bu zavallı, Hüsnü Efendi'nin evini arıyormuş, biz de insaniyetlik namına alıp getirdik."

Küflü Tahir yaşmağıyla ağzını kapatmış, utangaç, yere bakan sürmeli gözleriyle yuvasız kalmış serçe yavrusu gibi kor-

kulu bir titreme oyununu sürdürmenin keyfini çıkarırken, kadınlar, gülüp de oyunu bozmasınlar diye çocuklarını çimdikliyorlardı.

"Bokunu mu yiyecekmiş herifimin!"

O an Fadime Karı, bütün mahallenin bildiği Fadime Karı'ydı.

"Biz orasını bilmeyiz. Vazife bildik aldık geldik. Bu garip, Hüsnü Efendi'nin yeni hanımıymış..."

Fadime Karı'nın ne kadar güçlü olduğunu, her gün kasabanın az dışındaki bağlardan, dere boylarından, korulardan topladığı odunları sırtına vurup mahalleye geldiğinde dinlenmek için kuşçu Cabir'in üç dört basamaklık avlu girişinin sahanlığına yaslanınca, odunların üzerine her gün değişmeli olarak binen mahallenin göbellerinden birini yükünün niçin o kadar ağırlaştığını fark etmeden taşımasından bilirlerdi de, ne kadar atak olduğunu o gün öğrenmişlerdi. Kadın giysisi içinde süslü süslü nazlanan Küflü Tahir'in üzerine, karısını döven bir erkeğin alışkanlık haline getirilerek pekiştirilmiş öfkesinden ödünç alındığı açıkça belli olan bir devinimle atılmış, onca engelleme çabalarına rağmen kaşla göz arasında altına almıştı adamcağızı.

Etlik Hüsnü'nün evinin çevresine toplanan erkekler yapmaları gereken en önemli işi yapıyorlarmış gibi birbirlerine sigara ikram edip sessizliklerini derinleştirirlerken, cenaze evine en erken gelenlerden biri olmanın haklılığıyla konuşmayı başlatan bakkal Gök Halit, sanki o geceki olayı bir kez daha anlatıyordu:

"Allah gani gani rahmet eylesin de, olan Etlik Hüsnü'ye oldu. Kimsenin yanına sığamaz erkek kısmı. Etlik Hüsnü'nün evlenmesi şart arkadaş..."

"Kadın ölünce nikâh düşer efendi ağa; şimdi cenaze yıkanırken Etlik Hüsnü Fadime Karı'nın cesedine bakamaz, namahrem artık o."

"Amma, erkek ölse nikâhı düşmez."

"Elbet düşmez, üç ay müddeti var."

"Yemin vekâleti varsa, onu da ödemek lazım."

"Mahallede fukara mı yok, versin Abidin birine..."

"Ölen kurtuluyor efendi ağa, olan Etlik Hüsnü'ye oldu..."

Çocuklar o ara yaklaştılar cenaze evine. Yürüyüşleri kararlı, hedefleri belliydi. Zaten onlar hiç boş dolaşmazlardı; başıboş geziniyorlarmış gibi göründüklerinde bile önceden belirlenmiş bir işleri vardı. Kalabalığın arasına karışıp kendilerini unutturdular bir anda. Ancak dikkatli bir göz onların yandaki evin bahçe duvarından cenaze evinin damına tırmandıklarını görebilirdi. Kimse görmedi. Gören olduysa bile üstünde durmadı.

Bulutlar Nohutlu Tepesi'nin arkasından akıyor, sanki bulutlar değil de tepe gidiyordu. Çocuklar görünmemek için yüzükoyun yatıyorlardı damda. İğdelere bakıp akasyalar da çiçek açmışmış meğerse; damın üzerine kokulu gölgeler bırakan dallar hafiften de olsa şöyle bir ırgalandığında saçlarına tek tük çiçekler dökülüyordu.

Hacasan akasyadan bir parça çiçek koparmak için kalkmaya yeltendiğinde hep birlikte çekip geri yatırdılar. Akasya çiçeğinin tatlımsı lezzeti sütbeyaz bir salkım buğusunda salındı bir süre Hacasan'ın gözlerinde. Bedik Dayı'nın tazısı da çıkmıştı dama; ucunda köpek sallayan kuyruklu bir gölge hafifliğinde süne süne Hacasan'ın yanına gelmişti. Üstündeki çul iyice bozarmıştı güneşten ve kirden. Bedik Dayı omzunda tüfeği, belindeki geniş kemerde asılı bir ya da iki tane keklik veya tavşanla mahallenin üst başında göründü mü, av dönüşünü haber vermek için tazısı önden koşar, oyun oynayan çocukların arasına girip dikkatleri çektikten sonra bir koşu tekrar sahibinin yanına, bir koşu çocukların arasına, kendince bir oyun tuttururdu. Duvar dibi gölgelerindeki dedikodulara, titrek sakallara düşmüş tilki uykulara, altı temizlenen çocukların karınlarını doyurmaya, o ana kadar hayatın akı-

şını durduran her ne varsa onların hepsine ara verilir, avdan dönen Bedik Dayı'nın yolu sallayan asker yürüyüşü izlenirdi. Yılışık tazısı ortalıkta görünmüyorsa Bedik Dayı ava çıktı demekti. Ama bugün Bedik Dayı da aşağıda, erkeklerin arasında, cenazenin yıkanmasını bekliyordu.

"Git lan yanımızdan, senin yüzünden yakalanacağız" diye fısıldadı Çilo; Fıçı Memmet'le Şibi ve Bostan da yattıkları yerden elleri ayaklarıyla kovalamaya çalıştılar tazıyı. O da Hacasan'ın yanına iyice yattı, yüzünü yalamaya başladı.

Bahçede kara kazanda su kaynatılmıştı. Kadınlar dar bahçeyi kilimlerle ikiye bölmüş, cenazenin yıkanacağı bölümü hazırlamışlardı. Ağıtlar damdaki çocukların fısıltılarına karışıyor, sokağı dolduran ve haberi yeni duyup koşar adım sokağa girenlerin gözlerinde bir an önce bitmesi istenen ama bir türlü ilerlemeyen saatler gibi kımıltısız, ağır donup kalıyordu.

Şibi damın ucuna kadar sürünmüş, bahçeyi gözlüyordu. Ördekgagasına benzeyen dudaklarını iyice uzatarak:

"Getiriyorlar, hadi..." dedi.

Çilo, Fıçı Memmet, Bostan, Şibi'nin yanına doğru sürünmeye başladılar.

Bulutlarla birlikte Nohutlu Tepesi yine akıyordu.

Akasyayla birlikte iğde yine kokuyordu.

Hacasan, çorak topraklı damdaki çatlaklara bakıyordu; eliyle kapatmaya çalışıyordu bir yandan da.

"Hadi oğlum gelsene..." dedi biri...

Damdan inince hadi bağlara gidelim diyecekti. Yolda, dördünün arasında kalacak, hiç ummadıkları bir anda, o güne kadar kimsenin aklına gelmeyen o sözü söyleyecekti:

"Ortada keklik yayaaarıımm, öndekine dayaaarıımmm... arkadakine de dayaaarıımmm..."

Tazının çulunu, sen burada kal der gibi okşadı. Yavaş yavaş damın ucuna doğru süründü. Tam bahçeyi göreceği yere gelince gözlerini kapadı.

Kaçak Vapur

Bulutlar bir kabardı, bir kabardı, tıpkı çizgi film gibi, sonra kapkara karardı, sonra da yere düştü sanki. Annem:

"Kar dönüyor" dedi.

Gamze, annemin yanında, burnunu cama yapıştırmış rüzgârı seyrediyordu. Kara benzeyen bir soğuk yukarılardan yuvarlanıp camın karşısındaki evlerin arasında büyüdü büyüdü, geldi Gamze'nin burnuna yapıştı.

"Anne, burnum üşüdü" dedi Gamze.

Annem pencerenin önünden çekildi.

"Burnun camda kalsın da gör" dedi.

Hemen çekildi Gamze.

Avucuyla burnunun ucunu kapattı, hohladı. Biraz ısındı burnu.

Annem bir sigarâ yakıp mutfağa gitti.

Babamla ikisi bir tek sigara içmeyi biliyorlar. Yeşilay'ı bile bilmiyorlar. Çevreciliği hiç. Varsa yoksa sigara. Halam diyor ki, siz bu sigaraya verdiğiniz parayla ev kirasını bile ödersiniz. Ama saçlarımı çok güzel örüyor annem. Nurhayat Teyzemin saçlarını da o örermiş kızken. Yani ikisi de kızken. Okul tatil olunca annem teyzeanneannemlere gidermiş, bazen de Nurhayat Teyzem gelirmiş annemlere. Birbirlerinin saçını örerlermiş, süslenirlermiş. Annem bir güzelmiş ki o zamanlar. Görenler bir daha dönüp bakarlarmış. Ben ona benziyor-

muşum şimdi. Gamze, halama. Keşke o da bana benzeseydi. Annemin bir ayağı topal diye almamış kimse. İşte kısmet değilmiş ne yapacaksın. Kısmeti açılsın diye buraya, teyzeanneannemlere gelip giderlermiş devamlı. Hocalara da giderlermiş. Cami hocası değilmiş onlar. Ev hocasıymış demek ki. Evlerine gidiyorlarmış ya onun için. İşte annemle babam evlenince de teyzeanneannem, Nurhayat Teyzem, bir de onların komşusu bir kadın var, o, bir hocaya gitmişler. Annemle babam karıkoca olamıyorlar diye. Evlenmişler ya işte, daha nasıl karıkoca olacaklar. Bu oğlan da hiçbir şeyden anlamıyor anam bacım deyip güldüler. Zaten hep gülüyorlar babama. Dalga geçiyorlar devamlı. Hiç acımıyorlar. Yazık değil mi... Ne suçu var onun. Allah da onu öyle yaratmış. Babam parayı bile bilmiyor. Annem ona sigara parasıyla ekmek parası veriyor, sıkı sıkı tembih ediyor, bu kadarıyla sigara, geri kalanıyla üç ekmek alacaksın diyor. Babam bilmiyor ki o parayla ne alınacağını, tamam diyor sadece. Bazen kendi sigarasını alıp geliyor. Annem kızıyor o zaman, hani ekmek diyor, Allah benim canımı alsın da kurtulayım hepinizden diyor, o zaman ben en çok babama acıyorum. Gamze'ye de acıyorum. Anneme de. Ev hocası demiş ki sonra, onlar bu gece karıkoca olurlar demiş. Kızım sen de azıcık bir şeyler öğret adama demişler. Annem utanmış. Ben ders çalışıyordum. Dinlemiyorum sandılar. Ben de utandım. Babam bir şey bilmiyorsa onun ne suçu var. Her şeye gülüyorlar. Bir araya gelince hemen çayı demleyip sigaraları yakıyorlar. Bir de kek yapıyorlar, bazen de kısır. Teyzeanneanne şeker hastası. Çok şeker yemiş hasta olmuş.

Biz aslında olmayacakmışız. Yani neredeyse. Teyzeanneannemle onun kızları Nurhayat Teyzem bir de Esma Teyzem konuşuyorlarken duydum. Nurhayat Teyzem hemen sigarasını yaktı sanki kocasının parası varmış gibi, içmese olmaz sanki. Hadi herkes içiyor da ona n'oluyo. Senin kocan askeri

ücretli biri. Maç hastası. Varsa yoksa maç. Tuttuğu takım da bir şeye benzese. Tokat mı Hozat mı Yozgat mı bir şey. Ben bazen Cimbom'u tutuyorum, bazen Fener'i. Fener geçen Cimbom'u yendi ya ne fayda, Cimbom kupayı aldı. İşte bu Nurhayat Teyzem dedi ki, annem aslında evde kalmışmış. Kimse kapılarını açmıyormuş. Sonra annem, rahmetli anneannem, bir de başkasıyla evlenen dedem buraya, teyzeanneannemlere geldiklerinde pazarcının karısı Birtane demiş ki, artık teyzeanneanneme mi, yoksa Nurhayat Teyzeme mi, Esma Teyzeme mi, ya yoksa dişsiz enişteme mi, bu akşam size geleceğiz hayırlı bir iş için. O saat anlamış Nurhayat Teyzem, valla demiş bizim kıza görücü gelecek bunlar. Onun içine doğarmış zaten böyle şeyler. Dediği gibi de olmuş; pazaryerinde, o kalabalığın içinde, iki arada bir derede, anneme görücü geleceklerini söylemiş pazarcının Birtane. Ne fışkıymış o. Onun gibisi şu dünyaya bir daha gelmezmiş; çok fettanmış. Ne demekse. Bizimkileri almış mı bir telaş, bu Birtane'nin ipiyle kuyuya inilmezmiş ama dur bakalım. İple kuyuya nasıl iniliyor bilmiyorum şimdilik. Sanki biz her şeyi anlamak zorundayız ya. Sonracığıma bunlar gelmişler akşam. Hemen yemekten sonra. İnsanın iki ayağını bir pabuca sokmuşlar. Bu Birtane, pazarcı kocası ağzında sigarasıyla, benim halam, yani babamın ablası bir de onun kocası enişte, hakkımızı yiyen enişte. Ha, babamı unuttum, bir de babam. Babamı görür görmez bunları bir gülme tutmuş. Bu nasıl adam demişler. Nereye baktığı belli değilmiş. Yürürken düşecek sanmışlar. Konuşmayı bile bilmiyormuş. Bu da kader demişler. Kader diye bir kız var bizim sınıfta. Babası geçenlerde yine annesini dövmüş. Hiç para vermiyormuş, bir de yemek nerde diye soruyormuş. Defteri veya kalemi bitiyor ya Kader'in, o zaman para isteyince onu da dövüyormuş. Ağlıyor diye Kader'in küçücük kardeşini de dövüyormuş bazen. Kız bir ağladı sınıfta, bir ağladı. Babası hiçbir işte çalışmıyormuş. Benim

babamın maaşı var ama. Bankanın oraya gidiyoruz annemle, kartı, orda bir yer var, oraya takıyoruz, parayı çekiyoruz. Bazen sayıları ben yazıyorum. Çok dikkat ediyorum yanlış olmasın diye. Ya paralarımız giderse... Allah korusun! Kadergil gibi parasız kalırız valla... Babama annemi verirken kader demişler işte. Sevmedikleri bir şey olunca kader diyor bizimkiler. Kaderleri hep kötü yazılmış, onun için yüzleri gülmüyormuş. Yalancılar! Bir yerde toplanınca hep gülüyorlar ya... Sanki ben bilmiyorum. Yazıldıysa olur demişler babamgil geldiğinde. Demek ki kaderi kötü yazılmış annemin. Ağlamış o gün Kader gibi. Çok dokunmuş Nurhayat Teyzeme. Bir sevinmişler, bir ağlamışlar. Daha o zaman demişler bizim kıza yazık oldu diye. Annem olur demiş, ne desin. Babam kötü biri değil ki. Kimseye zararı yok. Hem öyle diyorlar hem alay ediyorlar onunla. O zaman babamın da kaderi kötü yazılmış. Herkes dalga geçince öyle olur. Bir de hasta zaten. Demişler ki teyzemlerle Birtane, sizin memleketiniz uzak, bu fakirleri ta oralara yormayalım, dünürlüğü burada bitirelim. Dünürlük, annemi babama istemek oluyor. (Dünürlük, bir kızı babaya istemek oluyor.) Rahmetli anneannemle başkasıyla evlenen dedeme şöyle bir bakmışlar teyzeanneannemle dişsiz eniştem bir de Nurhayat Teyzem, onun ardından Esma Teyzem, onlar bakınca kocaları durur mu, onlar da, tamam deyin demişler sanki gözleriyle. Ben de bazen gözlerimle konuşurum babamla. O da benimle hep gözleriyle konuşur. Konuşmadan acayip anlaşırız. Hele de annem kızınca. Rahmetli anneannemle başkasıyla evlenen dedem tamam demişler o akşam. Memleketlerinden annemin çeyizlerini getirmişler rahmetli anneannemle başkasıyla evlenen dedem. Bir ev tutmuşlar, işte şimdi oturduğumuz evi. Aslında babamın kendi evi varmış görmediğim dedemden kalan. Tabii Gamze de görmemiş oluyor. Halam, yani babamın ablası Nurhan Halam oturuyor o evde. Kardeşinin yani babamın yani bizim para-

mızı yemişler yıllarca. Şimdi evi boşaltması lazımmış ama nerde o insanlık! Yine de rahmetli anneannemle başkasıyla evlenen dedem bir de teyzeanneannemle Nurhayat Teyzem, bir de Esma Teyzem ellerinden geleni yapmışlar, güzel bir düğün olmuş. Herkes gelmiş vallahi. Oğlan tarafına kalsa zor görürlermiş böyle kalabalığı. İşte babamla annem o gün karıkoca olmuşlar ama gerçekten değil. Ev hocasına gidince gerçekten olmuşlar. Annem, Nurhayat Teyzeme, ertesi gün "O iş tamam" demiş gülerek. Gülüşmüşler. Anlatırken de gülüştüler. Hepsi.

Ben de bir şeyler anlatıp babamı güldürüyorum hep. Babam gülünce çok neşeli oluyor. Bir yere giderken de çok seviniyor, benim gibi. Bir gün annem dedi ki, "Ben hiç vapura binmedim" dedi. "Hadi binelim." Babam da hiç binmemiş gibi sevindi. Belki de binmiştir ama bilmiyor binip binmediğini. Her gün çöp kamyonuna biniyor, işi o. Belediye yakın ya bizim eve. Yolda kaybolmuyor. O gün hava bir güzeldi ki, vapura bindiğimiz gün. İskelede bekledik vapur gelsin diye. Önce Gamze'yle ben bindim. Vapurun arkasında kocaman kocaman bir sürü köpük vardı. "Balıklar çamaşır yıkıyor, onun köpüğü" dedim babama, o zaman güldü işte. Gamze de havaya baktı, "Gökyüzünün yorganı yok" dedi, bulutlar yoktu ya o gün, onun için. O zaman çok güldük, hepimiz. Annem ikimizi de şarp şarp öpüp "Akıl taneleri bunlar" dedi. Babam yine sevindi. Esma Teyzemlere giderken de çok seviniyoruz. Onlar burada oturmuyorlar. Arabaya biniyorsun, minibüse, yarım saat gidiyorsun, sonra, bir köprü var, orada iniyorsun, yukarı doğru yürüyorsun. Hep yeşillik oralar, bir sürü ağaç var, çiçekler var, bir de köpekler var yolda. Kimseyi ısırmıyorlar ki, uslu uslu bakıyorlar. Tepeye çıkınca yoruluyorsun, Esma Teyzemler işte orada oturuyorlar. Aşağıda deniz görünüyor. Bizim bindiğimiz vapur da görünüyor eğer oradan geçiyorsa. Martılar hiç peşini bırakmıyor vapurun. Gelip vapu-

run üstüne konuyorlar, oh, bedava gidiyorlar. Biz Gamze'yle çikolata yedik o zaman. Karşıda bir yer var aynı bizim burası gibi. Vapur orada durdu, biz de indik, çay bahçesinde oturduk. Annemgil çay içtiler, bir de sigara, biz de kola içtik. Sonra annem cep telefonunun saatine baktı, kalktık, gene aynı vapura bindik, çünkü bizi bekliyordu. Başkaları da bindi, geri buraya geldik. O vapur, Esma Teyzemgil üst katta oturuyor ya, onların penceresinden görünüyor. Yunus, "O başka vapur" diyor sanki binmiş gibi. "Sen nereden bileceksin, binmedin ki!" diyoruz. "Bindim işte!" diye yalan söylüyor. Esma Teyzem de "Babası gibi, yalan ağzına yuva yapmış bunun" deyince, ablası, İlknur Ablam "Pis yalancı, ben bile binmedim daha!" diyor. Yunus'un işi gücü yaramazlık. Biz üç kız güzel güzel oynuyoruz ya, bu geliyor oyunumuzu bozuyor. Onun için varsa yoksa top. Akşam Sabri Enişte gelince de televizyonda maç açıyorlar, bize hiçbir şey seyrettirmiyorlar. Babam takım tutmuyor, maçtan anlamaz ki o. Onlar seyredince mecbur babam da seyrediyor. Biz oraya gidince çok kalıyoruz. Okullar tatilse yani. Babamı Sabri Enişte minibüse bindirip eve gönderiyor. O zaman yemeklerini halamgilde yiyor babam. Esma Teyzemle annem bize çeyiz hazırlıyorlar, işlengi işliyorlar, oya örüyorlar, dantel filan işte. Ama önce İlknur Ablama tabii. Sıra onda. Sonra ben, en son Gamze. Nurhayat Teyzem Aysel Ablamın çeyizini çoktan hazırlamış, Esma Teyzem öyle diyor. Bir de "Daha hiçbir şeyi yok Aysel'in" diye dert yanıyormuş. Teyzeanneanemle ikisi yapıp bitirmişler Aysel Ablamın çeyizini. Rahmetli anneannem sağ olsaymış, "Bu kızlar da yetişip geliyorlar, daha çeyizleri hazır değil" diye nasıl da çırpınırmış. Başkasıyla evlenen dedemden gizli gizli ipleri, yumakları, etaminleri alırmış, kendi de tığ işi yaparmış, parasıyla başkalarına da yaptırırmış. Onun yaptığı işlengileri tüm mahallenin kadınları gelip örnek alır giderlermiş. Şimdi kimse evine elişi çeyizlerini sermiyormuş, çar-

şıdan hazır alıyorlarmış, âdetmiş işte, olsunmuş. Biz de, İlknur Ablamla ben, bir de sanki anlıyormuş gibi Gamze, bizim çeyizlerimizi göstersinler diye yalvarıyoruz annemgile. Kendi çeyizlerinin çoğunu çıkarmamışlar sandıktan, bize ayırmışlar. Bohçaları açıyorlar, oyaları, işlengileri, dantelleri tek tek koltukların, sandalyelerin, masanın üzerine diziyorlar. Yok ne zaman yapmışlar, yok örneğini kimden almışlar, yok yumak bitmiş de araya araya ne kadar zor bulmuşlar, bir konuşuyorlar bir konuşuyorlar; biz o kadar konuşsak kızarlar. Ama yine de onları dinlemek güzel oluyor. Bak şimdi annem kaç gündür konuşmuyor. Babam hastanede ya... Halamgil çocukken babama dar ayakkabı giydirmişler hep. Fazla masraf olmasın diye ayakkabı almazlarmış ona. Babam da bilmiyor ya yazık, parmaklarını bükerek giyermiş. Şimdi hep yara parmakları. Onun için yürüyemiyor. Parmaklarını kesecekler. Ayaklarının hepsini kesecekler sanıyor babam. Ameliyat olmam diyor, kaçıyor hastaneden. Vapura binmeyi öğrendi ya, bizim bindiğimiz vapura, ona binip geliyor. Hastane karşıda da onun için. Parmaklarının ucundan azıcık kesecekler, hiç acımayacakmış...

"Gökyüzü nerde?" dedi Gamze.

Kavaklar Kavaklar

Denizi bile küçüktü buranın.

Yaşlı Kadın sokaktan ana caddeye indiğinde, evinde biriktirdiği suskunluğu da yanında götürüyormuş gibi, ağır ağır geride bıraktığı her ağaç, her kapı önü yalnızlığı, yoldan geçen araçlar, sanki anlatacak çok şeyleri varmışçasına inadına inadına konuşan insanlar o geçene kadar donup kalıyor; sonra sessizlik suretinde yeniden kıpırtısız birer ağaç, yalnız birer kapı, amaçsız dolaşan araçlar ve konuşulanları değil de kendi içlerinden geçenleri dinleyen bıkkın insanlara dönüşüyorlardı. Güneşin bile ağaçların gölgesine sığınmak için kıvrandığı bir vakitti ve her şeyin sonuna gelmiş de bundan sonrasını bekleyen bir durgunluğun sıcaklığı vardı ortalıkta.

Hiç mi bakmamışmış denize! Şu apartmanların arkasındaydı işte. Öyle durup duruyordu. Çay bahçelerine giderlerdi ya bazı akşamlar; sırtına ince bir yaz hırkası alırdı; haşlanmış mısır, dondurma, limonata. Tayyar Efendi sormazdı önce ne içeceğini, bize iki çay derdi garsona. İnat ya, önce bildiğini okuyacak. Sonra insafa gelir, dondurma alayım mı sana, seversin derdi. Gider, kayıkların oradaki dondurmacıdan iki külah dondurma alıp gelirdi. Arkasındaki karanlık denizden üstüne ışıklar düşmüş bir esinti getirirdi sanki. Mısır da alayım mı derdi sonra. Bir köylüsü vardı, bilmem kimin bilmem nesi, onun geçmesini beklerdi. Niye pahalı satıyorsun

diye bir de kavga ederdi adamla. Güzel günlermiş onlar demek ki. Deniz bile bu kadar küçük değildi belki. Ne bilsin. O bile susmuş onunla birlikte yürüyordu ağır ağır.

Dünyada başka bir mahallenin, başka bir şehrin olmadığını sandığı zamanlarda, komşularıyla toplaşıp sohbet ettikleri duvar diplerinin, avlu ve sokak aralarından taşan çocuk seslerinin, bahçe duvarlarından yüzlerine, gözlerine düşüp gülücüklerine, kıkırdamalarına, fısıltılarına karışan yaprak hışırtılarının hiç eskimeden olanca canlılığıyla içinde bir yerlerde saklandığını bir kez daha anımsıyordu bir tanışına giderken. Gerçi kaç kişi kalmıştı ki görüştüğü? Ne olduysa bu millete, herkes kapısını kapatıp evine çekilmişti.

Adlarını bilmediği, yaralılarmış da sargı beziyle sarılmışlar gibi, ama bir yandan da sanki o kıymık kıymık sargıdan kaçarcasına kendilerini öre öre uzayan, saçları saçak saçak, acıklı palmiyeleri geride bıraktı.

Ne zamandır gelmemişti bu mahalleye. Bir ara hasta diye duymuştu onu. Bundan sonra yeşerip de bostan olacak halleri yoktu ya, hastalıklarla terbiye olup gideceklerdi. Azalmışlardı iyice; ölüp gidiyordu herkes. Kimin ne olacağı belli mi?

Deniz iyice ortaya çıkmıştı. Feri kaçmış, uyudu uyuyacak yorgun bir suydu işte. Oysa yıllar yıllar önce böyle değildi sanki. Yıllar, yıllar önce kocası buraya taşınacaklarını söylediğinde korktuğu denizin bu mecalsiz hali bir kez daha şaşırttı onu.

Son binanın, hiç kapatılmadığı duruşundan anlaşılan giriş kapısından geçip en dipteki dairenin ziline bastı.

Poşetteki süzme yoğurdu tencereye boşaltmakta olan yaşlı kadın zil sesini duyduğunda önce ne yapacağını bilemedi; bir elindeki kaşığı mermerin üzerine bırakacak oldu, bir tencerenin içine, sonunda poşetle birlikte tezgâha bırakıp kapıya yöneldi.

Birbirlerini yıllardır görmemiş iki genç kız gibi kucaklaşıp öpüştüler, cıvıldaştılar.

Ev sahibi yaşlı kadın misafir odasına geçmek için ısrar ettiyse de, açık mutfak kapısından görünen sofra bezini, yer tahtasını, piknik tüp ve bir iki kap kacağı fark edince "Sen işini gör anam bacım, ben misafir miyim!" dedi öteki.

Bağdaş kurup oturdular, sofra bezini dizlerine çektiler, ne kadar zamandır görüşmediklerinin hesabını çıkarıp geçen zamanın kısa bir tekrarını yaptılar.

Ev sahibi yaşlı kadın yoğurtlu yarma çorbası pişirecekti akşam için. Piknik tüpünü yakıp tencereyi üzerine oturttu. Bir bardak su koydu, tahta kaşıkla süzme yoğurdu özemeye başladı.

"Tayyar Abi ne yapıyor, iyi mi?"

"Tayyar ağrısına yatsın da son yatışı olsun inşallah!" dedi Yaşlı Kadın; ağzından çıkan bu sözlere kendisi de şaşırmıştı ama yine elinde olmadan sürdürdü: "Bir baba değmez ona, iyi olmayıp da ne yapacak, yiyip içip yatıyor..."

"Öyle deme kele bacım, Allah ele avuca düşürmesin, yokluklarını göstermesin" dedi ev sahibi, yanındaki sürahiden biraz daha su koydu tencereye.

"Aman ne bileyim ben! Bitmeyen bir çilem varmış..."

Söyleyeceklerinin yarısını söylemiş de geri kalanını birazdan söyleyecekmiş gibi, ama önce, hele söylediklerimin nereye vardığını bir göreyim de ondan sonra dercesine bakıyordu. Evinde biriktirip yol boyu sürüklediği sessizliği birden bozulmuş, üst üste binen, birbiriyle çarpışan, çarpışınca bir yerlere düşüp bir kez, on kez, bin kez daha parçalanmışçasına çoğalan seslerle dolmuştu sanki.

Oysa ev sahibi yaşlı kadının yolun uğultusuna alışkın kulakları, konuğunun getirip de evin orta yerine bıraktığı tuhaf sessizliği o uğultunun içinden çekip çıkarmış, hatta birileri onu anmış gibi çınlamıştı. Zemin kattaki bu evin yerden azıcık yüksek balkonuna oturup saatlerce yola bakarken de olurdu böyle ara sıra. Otobüslere, kamyonlara, minibüslere, otomobil-

lere, onların aralarında kalacaklarından korktuğu insanlara ve durmadan renk değiştiren denize bakarken... Bu gördüklerinin gözünün ardında bir yerlerde, uykusunda, ya da herkesin hayal dediği hayalinde birikerek birtakım izler, gölgeler bırakacağını düşünür, beklerdi. Olmazdı, olmamıştı bugüne dek. Ne zaman gözlerini yumsa, düşünse, aklına, hayal olduğunu sandığı hayaline, düşüne memleketinden görüntüler, evlerinin karşısındaki yarı beline kadar evlerle dolu, üst tarafı yarım yamalak ağaçlı tepe (kimi zaman yağmur yağar da ışıl ışıl ışıldardı oranın yolları, kimi zaman da karın altında bambaşka bir tepe olup çıkardı), mahallelerine doğru çıkan, sanki evden biriymiş gibi, eve aitmiş gibi tanıdık ve çekincesiz sokulan yol, komşu evlerin yarı yıkılmış duvarları, bakımsız, kurudu kuruyacak kayısı ağaçları, azıcık bir yel buldular mı hemen sırtına atlayıp şımarık bir oyun tutturan kavaklar gelirdi. Hatta kavakların hışırtıları eve gitmek istemeyen çocuklar misali oyunlarını sürdürerek uykusunun içinde, kulaklarının ardında çırpınıp dururdu. Burada çok ağaç vardı ama hiçbirinin çırpıntısı, rüzgârı gördüklerindeki telaşları kavaklarınkine benzemiyordu. Yaşlı Kadın'ın sözlerinin ve sözlerinin bittiği yerde açılan büyük boşluğun üzerinden geçen kavak hışırtılarını andırıyordu bu çınlama.

"Öğle okundu mu, namazımı kılmadım" dedi Yaşlı Kadın.

"Ben de kılmadım" dedi öteki.

Kahvaltıyı her zaman olduğu gibi geç yapmışlardı; sofrayı kaldır, ortalığı topla, akşam yemeği hazırlığı derken vakit öğleyi geçmişti. Uyanmayı hiç istemiyordu aslında. Zaten gece boyu ağrıları, sancıları yüzünden gözünü yummuyordu. Sabaha doğru ancak bağrı dalıyor, uykuyla uyanıklık arasındaki yumuşak boşlukta uçmaya benzer bir hafiflikle kaybolmak üzereyken, Zekeriya Efendi'nin salondan banyoya, koridordan mutfağa gezerek uyandırdığı eşyaların tıkırtısı o aradaki boşluğu doldurmaya ve uykuya giden yolları kapatmaya

yetiyordu. Kocasının sabahın o saatinde nereden çivisi eksik bir tahta bulup da onu çiviye kavuşturduğunu, kesilmeyi bekleyen bir sandalye bacağını testereyle buluşturduğunu, neyi onarıp neyi bozduğunu bir türlü anlayamamıştı yıllardır. Televizyonda izlediği bir dizisi yoktu adamın. Daha önce bin kez izlediği bir Kemal Sunal filmini –neresinde yakalarsa yakalasın– ilk kez izlermişçesine heyecanla ama "Bak şimdi şurada şunu diyecek" diye ezberlemiş olmanın keyfiyle izlemenin dışında filmlerle de arası yoktu. Varsa yoksa türkü programları. Memleketini, eski günlerini, gençliğini hatırlatıyormuş ona türküler. Oysa aynı türküler, aynı adamlar... Yatar yatmaz horlamaya başlıyor, sabahın köründe de dikiliyordu ayağa. Sonra çok uyumakla, geç kalkmakla suçluyordu onu. Madem kaç saattir ayaktasın, çayı demle bari değil mi? Yok efendim olur muymuş, evin karısı ne iş yapacakmış o zaman! "Elim ayağım tutmuyor, işleri yetiştiremiyorum" dedikçe, "Ne zaman iyi gününü gördük ki!" diyordu bir de.

Yaşlı Kadın, "Benim de akşama yemeğim yok; hiçbir işe elimi sürmedim" dedi, bir an önce asıl anlatacaklarına geçmek isteyen aceleci bir ses tonuyla.

O sırada dizlerinin üzerindeki sofra bezini sıyırıp ayağa kalkmıştı yaşlı kadın; o, çaydanlığa su doldurup ocağın üzerine koyarken Yaşlı Kadın da çorbayı karıştırma işini üzerine almıştı.

"Akıl da kalmadı bende, bir kolonya bile tutmadım."

"Otur bacım, ben misafir miyim?"

Mutfaktan çıkıp ağır ağır salona geçti yaşlı kadın. Kullanılmadan eskimiş koltuklar, sehpalar, kalın perdeler; içi süt takımları, fincan, bardak, alçı biblo, çocuklarının siyah beyaz çocukluk fotoğraflarının yanında gülümseyen torunlarının renkli fotoğrafları ve tıkır tıkır çalışan eski saatlerle dolu hantal vitrin küskün bir bekleyiş içinde uykularını sürdürüyordu.

Güneşin uzun uzun oyalandığı pencerenin önündeki küpe, mumçiçeği ve begonyanın ne zamandır sulanmadığını fark etti o ara. Sonra sularım, diye düşündü. Vitrinden kolonyayı alıp tekrar mutfağa geçti; misafirinin avucuna dökerken, "Çiçekleri de sulamamışım" dedi.

"Benim küpeler, mumçiçeğim, begonyalarım bir güzel oldu ki, yerlerini sevdiler herhal. Onlarla uğraşıyorum ben de, ne yapayım..." dedi yaşlı kadın, bir yandan da çorbayı karıştırıyordu.

Ev sahibi yaşlı kadın çayı demledi, bir tabak bisküvi çıkardı, önceden haşlanmış yarmayı kaynayan tencereye yavaş yavaş döktü. Şimdiden yorulmuştu. Bir de bunların bulaşığı vardı. Ev ne zamandır temizlenmemişti. Bak, işte çat kapı bir misafiri geliyordu insanın. Kızı gelse de hafta sonu evi bir güzel temizleseydi. Saçlarının dibi de kaşınmaya başlamıştı; kıza bir de kına yaktırmalıydı. Çorbanın içine birer avuç haşlanmış nohut ve kuru fasulye kattı; Yaşlı Kadın'dan kaşığı almak için uzandığında ağladığını gördü onun. Yemenisinin ucuyla gözyaşını siliyordu. Artık herkes gibi türban biçiminde bağladığı ve eve girince yemenisiyle değiştirirken omzunda bıraktığı başörtüsü kaymış, az önce edilmiş bir kavganın hiç unutulmayacak bir hatırası gibi darmadağınık kalıvermişti olduğu yerde.

Kocası onu boşamıştı!

Hem de ta ne zaman... "Boş ol!" demişti. Üç kez! İşte ondan sonrası boştu. Ondan sonrası o güne kadar içinde yaşadığı, kendisinden bir parçaya dönüştürdüğü eve benzeyen ama birdenbire ondan uzaklaşıp soğuk bir dokunulmazlık kuşanan eşyaların doldurduğu bir boşluktu... Çok şükür bayramlarda da gelip gitmeyi bırakan çocuklarının haberi yoktu hiçbir şeyden. Ara sıra, akıllarına eserse veya rüyalarında görürlerse, iyisiniz değil mi diye ararlardı, o kadar. Herkes kendi geçiminin, çoluk çocuğunun derdindeydi tabii.

Ağrıları iyice artmıştı o günden sonra; uykuları azalmıştı. Konuşmadıkları için beni doktora götür de diyemiyordu eskiden kocası olan adama. Pazardan ne alır getirirse onu pişiriyor, mutfaktaki küçük masaya yemeğini hazırlıyor, sonra küçük odaya gidip oturuyordu. Artık o odada yatıp kalkıyordu. Pencereye ulaşmak için çırpınıp duran cevizin, onun ardındaki kırılgan incir ve zavallı zeytinin rüzgârlı havalardaki korkularını içi titreyerek izliyordu. Uzaktan uzağa kavak çırpıntıları duyar gibi oluyordu o zaman ve çocukluğuna, henüz ölümün sesinin duyulmadığı o geniş gökyüzünün altındaki köyüne doğru o çocuksu hışırtıların peşinden dağılıp gidiyordu yüreği. Kocasının karnını doyurup mutfaktan çıktığını haber veren televizyon sesinin ardından mutfağa geçip tabağına yemek koyuyordu. Çoğu zaman içi almıyordu. Sonradan bir parça yavan ekmekle bastırıyordu kıyılan midesini. Çamaşıra, bulaşığa, temizliğe devam ediyordu eskisi gibi, o evin kadını gibi, o adamın nikâhlı karısı gibi. Konuşmadan, yüz yüze gelmeden. Odasında pencerenin önüne oturur, dışarıdaki ağaçlarla konuşurdu; "Sizin de benim gibi gidecek yeriniz yok değil mi?" derdi. "Ama sizin benim gibi günahınız da yok... Ben geldim buradaydınız, ben gidiyorum, buradasınız..." Bazı akşamlar, salona geçer, hemen kapı ağzındaki sandalyeye oturup sesini çıkarmadan televizyon izlerdi. Tayyar'ın hiçbir dizi-yi, filmi izlemeyip, yavan yavan konuşan ıslak dudaklı, badem bıyıklı adamların boy gösterdiği programların birinden diğerine geçişine, nerede bir türkü söyleyen görse sesi yükseltişine, yabancı kanallardan birindeki ne olduğu anlaşılmayan bir programa çakılıp kalışına alışmıştı çoktan.

Tayyar'ın sabah hariç her vakit camiye gidip geldikten sonra televizyonun karşısına kurulmaktan başka yaptığı tek şey saatleri kurmaktı. Duvarda bir saat, vitrinde bir saat, sehpanın üzerinde, yatak odasında, mutfakta bir saat... Zaman durmasın, çabuk ilerlesin, ölüm çabuk gelsin diye belki.

Ölümden korkmuyor mudur bir yandan da. Hiç söylemedi ama insan korkmaz mı? Başkasına diyemez tabii. Yine de kendi kendine korkar. Başkasının başına gelince korkmuyormuş, hazırmış gibi yapar, herkesin gideceği yer orası diye karşılıklı iç çekip kafa sallar ama korkar insan.

Saatleri kurup dururken, zaman durmasın, ölüm şimdilik gelmesin, ileride, daha ileride diye mi düşünüyordur? Saatler geri kalır ya da ileri giderse veya olur da durursa –şimdiye kadar hiç durmamış mıydı?– zaman ne yapacağını şaşırır, zaman şaşırınca Azrail de ona uyar, vakitli vakitsiz kapıyı çalarsa hadi... diye mi düşünüyordur? Namazlar tamam değil henüz. Gençliğinde kılmadıkları var; yanlışları, toylukları, hataları, cahillikleri, ne derseniz deyin artık... Daha çoook tövbe etmesi lazım. Saatler kurulmazsa kocaman bir sessizlik dolabilirdi tıkırtılardan boşalan yerlere. Sessizliğin içinde neler olacağını da kimseler bilemezdi. Ama bu sessizliğin içinde neler var acaba diye gelenler çok olurdu muhakkak. Bu tıkırtılar kurtarıcıydı aslında; kim bilir hangi sessizlikleri ve o sessizliklerin içindeki hangi sesleri öğütüp yok ediyordu. Başka sese bile gerek yoktu bu tıkırtılar varken.

Yaşlı kadınlar ise olan biten her şeyi dinliyor (o iki tık arasındaki sessizlikte), biriktiriyor; bak geçti, geride kaldı nasılsa, diyorlardı.

Hareketsizlikten silinmenin eşiğine gelmişti yüz çizgileri yaşlı kadının; ancak itaatin verdiği alışkanlıkla, acısını aktarmak istediğinde oluşan ve nedenini kendisinin de anlayamadığı şaşkınlık veya heyecana benzer bir duyguyla belirginleşmişti şimdi. Kendi hayatını düşünürken bile kocasının hayatını düşündüğünü bugüne kadar anlayamamıştı, bundan sonra da anlayamayacaktı. Kocasının küskün yalnızlığı, kimselerin dokunamayacağı bir ayrıcalık kuşanıp uzlaşmanın uzak uçlarına doğru kaçmıştı.

Aşağılanmanın yüreklerdeki acısı, o acının fark edilmesiy-

le bir kat daha artmıştı o an. İki yaşlı kadın birbirlerini dinlerken kendilerini anlatıyorlardı, kendilerini dinliyorlardı artık.

Adları batasıca, olmam diyesice bu heriflere bir şeyler olmuştu yaşlandıkça. Gerçi eskiden de geçimsizdiler, suratlarında meymenet yoktu, en ufak bir şeyde tin tin atarlardı, sanki ağa paşa oğullarıymış gibi kurumlarından yanlarına varılmazdı ama hiç değilse eve barka uğramıyorlardı. İşe, kahveye, meyhaneye diye çıkıyorlar, bir daha ortalarda görünmüyorlardı karaltıları kara yere giresiceler. Emekli olduktan sonra ise eve kapanmışlar, bir daha da evden çıkmamışlardı. Kalplerinde beslediklerinin, gözlerindeki günden güne sertleşen ışıklarda ortaya çıkması o zaman başlamıştı işte. Şeker, tansiyon, kolesterol hastasıydılar ama bunu ancak karıları ilaçlarını verdiklerinde hatırlıyorlardı. Camiye gitmeleriyle gelmeleri bir oluyordu. Hiç mi arkadaşınız yok sizin! Oturun sahilde iki laf edin. Memleketinizden buraya, sahili var, ormanı var, çay bahçeleri var; bir sürü hısım akraba, hemşeri var, gezer dolaşırız diye gelmediniz mi? Kimseyle geçinemiyorlar ki! Filancanın oğlu böyle, öbürünün gelini şöyle, onun yerinde olsa o kızı eve bile sokmaz, oğlanı evlatlıktan reddeder, karıyı boşar...

Epeydir kaynamakta olan çorbayı tüpün üzerinden aldı yaşlı kadın; yaşlı kadın küçük tavayı koydu onun yerine, yağı eritti, içine kuru nane, kırmızı toz biber, karabiber, tuz attı, biraz karıştırdıktan sonra tavadakileri çorba tenceresine aralıklı cazırtılarla boşalttı. Tencereyi tekrar tüpün üzerine koydular. "Biraz daha kaynatalım" dedi yaşlı kadın; "Bir taşım kaynasın yeter" dedi yaşlı kadın.

Duvar saati çan çun birkaç kez vurdu.

"Herifin gelir şimdi anam, git ben gideyim" sözüne, "Gelseydi şimdiye kadar gelirdi, şu yandaki bisikletçidedir; el kadar çocukları azarlayıp oturuyordur. Bir çay içmeden gidilir mi?" dedi öteki.

Biri çaydanlığı, diğeri bardaklar ve bisküvi tabağının bulunduğu tepsiyi alıp balkona benzetilmiş kapı önüne çıktıklarında yağmurların yakın olduğunu, yine dünyaya pencerenin ardından bakacaklarını düşünüyorlardı.

Apartmanın duvarsız bahçesinde, gençliklerine bakmadan meyve vermiş iki ince ceviz, kocaman el gibi yapraklı umursamaz bir incir, paslı teneke renginde darmadağın bir iğde, kocamış, buruşuk birkaç zeytin ağacı vardı. Akşamsefaları gerine gerine her yeri sarınıştı. Yaprakların birbirlerinin üzerine düşürdükleri gölgelerin arasında eski, güzel günlerde kalmış kavakları görür gibi oldu iki yaşlı... İşleri güçleri rüzgârı dinlemek olan kavakları. Dinledikçe sağa sola sallanıp duruyorlardı yaprakları lip lip yanıp sönerek.

Çaylarını içerken, binaların arasındaki, kendi evinde sığıntı gibi duran küçük denize baktılar.

Niyet Etti Kadir Efendi

Güz düşmüştü.

Pencere, bir bulutun ışığı değip geçiyormuş gibi bir aydınlanıp bir kararıyordu. Seccade bir kırmızı, bir turuncu. Bir sarı...

Niyet etti Allah rızası için ikindi namazını kılmaya.

Öğle ezanı okunuyorken sebze haline çıkan merdivenleri tırmanıyordu. İçindeki kıpırtının üstüne bilinmeyen bir rüzgârın uğultusu düşmüştü sanki. Uyurken üzerine kar yağmışçasına ürpermişti.

Allahuekber.

Seccadeden de bir bulut kalktı, gidip pencereyi ışık içinde bıraktı.

Namazı evde kılarım artık diye düşünmüştü. Şimdi böyle güzel bir günde camiye gidip de onun bunun dürzülerine sinirlenmenin gereği yoktu. Yahu kardeşim, adam, sanki camide bir tek o var, namaz kılmayı bir tek o biliyor, bizim kıldığımız namaz değilmiş gibi, kendi kendine büyüyüp kabına sığmayan bir havayla, kendini de aşan bir edayla sureleri dışından okuyup herkesin namazını şaşırtıyor. Sen eşhedüenla diyecekken içinden, o, sana inat yapar gibi allahümme salliye başlıyor dışından. Baştan mı alayım, nerede kaldıydım, atlayıp da onunla aynı yerden mi devam edeyim derken namaz karışıyor. Ulan sen huşu içinde kılıyorsun da, bizi oraya

zorla mı getirdiler! Senin kıldığın namazı biz de kılıyoruz işte. Hele bazıları var ki, hele bazıları var ki... Sanırsın adam namazı yeniden icat ediyor. Adamın eğilip doğrulması üç gün sürüyor. (Bu adam her işini böyle yapıyorsa...) Üç kere sübhane rabbiye'l- a'la diyeceksin, otuz kere değil. Yatıyor, kalkmıyor; kalkıyor, oturmuyor. Herkesten sonra kalkmalar, herkesten sonra oturmalar, eğilmeler... Ulan, sen bizim bilmediğimiz sureleri mi okuyorsun, biz yanlış mı kılıyoruz, baştan mı savıyoruz? Sen bunun üniversitesini mi bitirdin? Sen de bizim gibi, çocukken, okullar tatil olunca, mahallenin, köyün camisine gidip öğrendin ne öğrendiysen. Yarısı doğru, yarısı yanlış kılıp gidiyoruz işte. Şimdi bir de, bir ayetin tek harfini bile yanlış söylersen boyunca günaha girersin, diyorlar. E, benim hiç okuma yazması olmayan rahmetli anamın (babam pek yüz vermezdi namaza niyaza) kıldığı namazlar boşa mı gitti! Bizim bildiğimiz bu kadar hemşerim. Senin namazın sana, benimki bana. Ben gider evimde kılarım.

Sübhaneke Allahümme...

Balıkçı tablaları eskiden mavi değil miydi? Yuvarlak? Kırmızı mıydı yoksa? Şimdi metal bir tezgâhın, buz parçaları ve kıvırcık yapraklarının üzerinde, sanki burası bilmedikleri bir denizmiş de, birazdan, alışınca ya da yüzmeyi yeniden öğrenince, bir yanıp bir sönen kendi ışıltılarının üstüne binip pul pul uzaklaşacaklarmış gibi çırpınışlarını ertelemiş, bekliyordu balıklar.

Hep gözü kalırdı balıklarda. Rahmetli karısı kokusunu da sevmezdi, pişirmesini de bilmezdi.

Bu... seviyor muydu ki?

Güveç yapmalı akşama. Çanakta. Şuradan bir kilo patlıcan, bir kilo domates, yarım biber, acı olsun (yer mi ki), az da sarımsak. Sarımsak var mıdır evde? İşi şansa bırakma oğlum Kadir. Hazır, hale kadar gelmişken ne eksiğin varsa al, aman dikkat et, çarşıya bir daha inip de yorma kendini. Akıllı ol

Kadirim, akıllı ol. Sen bana lazımsın.

Ve teala ceddüke (ve celle senaüke'yi yalnızca cenaze namazında okuyacaksın unutma) ve la ilahe gayrük. Euzübi'llahi mine'ş-şeytanir-racim...

Kasaba girdi. Beyaz fayansların üzerindeki, duvarı boylu boyunca kaplayan aynanın önünde, kendi sırtına sırtını dönmüş ikinci bir kasap gibi et doğramakta olan Samet Usta, kafasını kaldırmadan, hatta kaşını bile oynatmadan, birisi Kadir Efendi'nin geleceğini haber vermiş de, zaten bekliyormuş gibi, o daha selam vermeden, "Aleyküm selam Kadir Emmi, hoş geldin" dedi.

O meşhur tablonun altındaki sandalyeye, veresiye satanınkiyle neredeyse aynı olan kasanın yanına oturdu.

Samet Usta, elindeki bıçağı bırakmadan, dolabın bir o kapısını, bir bu kapısını tırk tırk açıp kapadıkça, kâh dolabın içindeki koyunlardan bir parça getirip tezgâha bırakarak, kâh yarım koyunu önce dolaptan çıkarıp bir parçasını aldıktan sonra tekrar dolaba asarak gidip geldikçe, onunla birlikte rahmetli babası Edip Usta da dolapla tezgâh arasında, çoktan unutulmuş da şimdi hatırlanmış bir hayale benzer gölgeymişçesine dolanıyor; bu sülalenin küçük bir kopyasına benzeyen şu çırak da, adeta küçük bir Samet gibi, bir gözü halin allı yeşilli sarılı cıvıltısında, bir gözü eline yapışan etin yağlı bulaşığında olup bitenleri izliyormuş gibi geliyordu Kadir Efendi'ye.

Elhamdü lillahi rabbi'l-alemin. Er...

"Bir kilo kuşbaşı, yağlı olsun. Azıcık da kuyrukyağı koyuver" derken, sesi, kim bilir kaç yıl önceki sesiydi, delikanlı bir ses... Ama kim fark edecekti ki bunu... Geçmişinin yitik bir bölümünü, hiç ummadığı, aklından bile geçirmediği bir anda birdenbire bulmuşçasına bir kıpırtı vardı içinde; sevinci andıran bir kıpırtı. Sanırsın yüzündeki kırışıklıklar bir kenara çekilecek, oralarda bir yerlerde saklı duran gülümsemeye

benzeyen bir gülümsemeyi ortaya çıkaracaklar; Kadir Efendi'nin göremediği bu gülümsemeyi Samet Usta ve yanındaki küçük Samet Ustacık göreceklerdi.

"Keyifler nasıl Kadir Emmi, iyi misin?"

Buraya bak Samet Usta, sen bu soruyu, gerçekten Kadir Emmini merak ettiğin için mi soruyorsun, yoksa laf olsun diye, herkese sorduğun gibi, sen işinle uğraşırken müşterilerin de sana anlatıyorlarmış gibi kendilerine anlatsınlar, sen sanki gerçekten dinliyormuş gibi arada bir kafanı sallayıp arada da "ya, evet, tabii, vay anasını" diyerek can sıkıntıları varsa can sıkıntılarını, kızgınlıkları varsa kızgınlıklarını, sevinçleri varsa sevinçlerini, neleri varsa işte onları artırsınlar diye sorduğun gibi mi soruyorsun! İşte burada yanıldın usta. Bugün Kadir Emmin senin bildiğin Kadir Emmin değil. İnsanın böyle bir günde değil gözlerinin ışığı, yüzünün çizgisi, adım atışı, selam verişi, ruhu bile değişir, ruhu; ya, ne sandın, fark etmedin mi koca Kadir'deki değişikliği? Duruşunda, altmış küsur yılın uçup gitmiş acılarını, öfkelerini, hırslarını, kıskançlıklarını, samimiyetsizliklerini, boş vermişliklerini, kırgınlıklarını, şunu bunu görebiliyor musun? Bu omuzlar, nice acıları, yorgunlukları, düş kırıklıklarını, acemilikleri çoktan unutmuş omuzlara benzemiyor mu? (Sen şimdi bırak, kolları tiftimiş, dirsekleri fırlayıverecekmiş gibi duran bu ceketin omuzlarına bakmayı. Benim dediğim omuz bu değil. Ne zaman almıştı bu ceketi? Kaç bayram giydi? Rahmetli giydirmezdi; bir kenarda bir yabanlığın bulunsun, bayram seyran olur, düğün dernek olur diye...) Ya, Usta, Kadir Efendi'ye, bu gizlenmiş heyecanının ve işte bu heyecanın altında tir tir titreyen sevincin nedenini soramazsın. Sorsan da cevabını alamazsın. Söylemez ki. Söyleyemez ki...

Veladdallin. Amin.

Elem tere keyfe...

Bu sene kömürü fazla almak lazım. Öyle azıcık yakıp, da-

ha hava kararır kararmaz yatağa girmek olmaz artık. Elektrik ocağı... çok yakar. Elektrik saati ayarlatılsa birine... Ya günahı ne olacak! Onca yetimin hakkı. Kendi kendine saati ayarlamaya kalkışan, az elektrik parası vermekle övünen Recep Efendi; elektrik saatinin altında, kapının arkasında kömüre dönen rahmetli Recep...

Kömür şart...

Ve ersele aleyhim...

O kopuk oğlan –ne zaman büyüyor bu sıpalar– gelip de aklını çelmeseydi, aradan bu kadar zaman geçtiğinin farkında değildi Kadir Efendi. Eskide ne varsa, neredeyse yaşadıklarının tamamı şimdi onunla birlikteydi, onu çevrelemişti, yalnızlığının içinde yer edinmişti; hatta onunla konuşuyordu geçmişi. O geçmişin içindeki cıvıltılar, işinden evine dönmüş ve özlenmiş bir babanın omzundan inmeyen çocukların yorulmak nedir bilmeyen seslerini kimi zaman fısırtılı bir gaz ocağı kokusu, kimi zaman da sobanın üzerindeki yarı yanmış portakal kabuklarının kıvrımları arasından bulup çıkarıyordu. Sonra bütün bunların yumağında uyuklayan karısını görüyordu. Evde misafir varken bile uyuklardı zavallı. İşiniz düşmezse varlığından haberdar olmayacağınız bir minderin rahatsız yumuşaklığında, duvarın sessizliğine yaslanır; boşalmış çay bardaklarının saydamlığında oynaşan çocuk zıplamalarının, elden ele dolaşan şekerlikten dökülmüş tozşeker zerreciklerinin bıraktığı yorgunluk izlerinin, kendisine yöneltilmiş ama cevabı merak edilmeyen soru sözcüklerinin ve o akşam orada olmadıkları halde arkalarından ne konuşulduğunu duymak istercesine ortalarda dolaşan komşu yüzlerinin karmaşasında bulabildiği uyku kırıntılarına tutunurdu. Sesini duyan olmaz mıydı, konuşmaz mıydı, sesi mi yoktu? Öyle ya, hiç sesi yoktu, sinmemişti hiçbir yere, hiçbir şeye. Çocuklarına olsun kızıp bağırmadın mı be kadın! Çocukları büyürken Kadir Efendi konuşmamıştı onlarla, şimdi on-

lar konuşmuyorlardı. Kimse kimseye nasıl yaşadığını sormamıştı, sormuyordu. Unutmak için içine bakıyordu sürekli. Daha çok da geceleri. Oradan bazılarını seçiyordu, bunları unutmalıyım, diyordu. Unutursa her şey daha kolay olacaktı. Sonradan düşünüyordu unutup unutmadığını. Düşününce yeniden hatırlıyordu. Hatırladıkça, bunu unutmalıyım, diyordu tekrar. Her zaman böyleydi bu.

O puşt oğlan –otobüs garajında çalışıyormuş, ne iş yapıyorsa– "Kadir Dayı, oğullarına, kızlarına söyleme şimdilik, hele birbirinizi bir görün" demişti. Ya, Samet Usta, daha kimseye bir şey söylemedi Kadir Emmin, sana mı söyleyecek!

Allahuekber.

Namazın neresindeydi Kadir Efendi? Aklına bir şey getirmeden, yalnızca namazı düşünerek kılamamıştı bir türlü şu namazı. Hani, eski devirlerden birinde iki adam iddiaya girmişler, aklına bir şey getirmeden namazı kılarsın kılamazsın diye. Kaybeden iki deve verecekmiş. Kılarım diyen, namaz sırasında, acaba bana vereceği develer erkek mi dişi mi diye düşünmüş. Ya, gariban Kadir, o işler sana mı kaldı...

Ettehüyyati lillahi...

Elin adamı neler düşünüyor, sen yine iyisin. Geçen gün cami avlusunda ezanı beklerken Necmi ne diyordu? Bunun bir komşusu varmış, yeni taşınmış galiba, gösterişli bir hatunmuş. Kocası var mı yok mu, gayrı orasını bilemem. "Gidip ondan isteyeceğim anasını satayım" diyordu. "Bir bardak su ister gibi, ver diyeceğim, senin için yanıyorum, bir kere de bana ver..."

O kopuk oğlana –fırıldak birine benziyor– sormamıştı, güzel olup olmadığını.

Esselamü aleyküm ve rahmetullah. (Sağa selam verdi.)

Esselamü aleyküm ve...(Sola selam veriyorken beni gördü.) Melekse bu, sevapları yazan iyilik meleği değil, o sağdakiydi. Öyleyse ne yazmaya gelmiş bu... rahmetullah.

Beni tanımaya çalışıyordu.

Yüzümü değil de yalnızca gözlerimi inceliyormuşçasına açılan, büyüyüp küçülen gözleri, aradıklarından bazılarını bulmuş gibi bir an öylece kaldı. Belki de uzun yıllar önce, büyük ihtimalle bir kış akşamı, tek başına gelmeye çekindiği için yanında ninesi, elinde, bir sürü yaramazlıktan sonra yorulup da uykuya yatmış bir çocuk misali kendi içine kıvrılmış bir defterle ödevini yaptırmaya gelen o sümüklü çocuğu gördü. Oğlunun pek okumakla arası yoktu ama, daha alt sınıfta okuyan komşu çocuğunun ödevini yapamadığından mı, yoksa sobanın sıcağından mı bilinmez, kan ter içinde, kafasını kaldırıp da kimsenin yüzüne bakamadan gece boyu uğraştığını hatırlayınca, oradan birdenbire daha ileri bir zamana atlayıp, sesi çatallaşmaya başlayan bir yeniyetmenin, babasının selamını getirerek bir çuval odun istemek için ardiyeye geldiğini mi gördü yoksa? Sen kimin oğluydun, Alaattin'in mi, Cemal'in mi?

O zaman da başında bu takke vardı değil mi? Bunca yıldır aynı takkeyi kullanmıyorsundur herhalde, bu yenisidir, eskimiş yenisi... Gerçi senin gibi adamların hepsi sanki aynı takkeyi takarlar; nasıl oluyorsa aynı anda eskimiştir bu takkeler, aynı yerlerinden sökülmüş, aynı yerlerinden kirlenmiştir. Hep aynı ayakkabıları (kat kat pençeli), gömlekleri (uzun kollu, her mevsim), kazakları (karılarının ördükleri), ceketleri (elde yıkanmış, ütüsüz) giyer senin gibi adamlar. Hatta aynı hayatı yaşarlar. Aynı şekilde ölürler (Allah gecinden versin).

Gün gelecek, sen bu durumlara düşeceksin... O çocuğun, yeniyetmenin aklına gelir miydi bunlar!

Sana niçin Kadir Efendi dediğimi mi soruyorsun? Bu işler böyledir Kadir... Efendi. (Amca diyecektim neredeyse.) Ben bu hikâyenin dışındayım, senin anlayacağın, ben olup bitenlerin üstünde bir yerdeyim. Üstünde derken, işte şu kâğıtla,

harflerle aramızdaki mesafe kadar. Bak, yazılırken bir yandan da okunuyorsun. Gördüğün gibi, adını değiştirdim, kimse tanımayacak seni. Olur da okuyan birileri çıkar, seni görünce, benim, hep çevresindekileri, görüp duyduklarını, yaşadıklarını yazan biri olduğumu ileri sürebilirler diye yaptım bunu. Dayımın oğlunun düğünü için buraya geldiğimde (bak, şimdi orada olmamama rağmen "burası" diyorum), sizin eve bakarken, anneme, "Kadir Amcagil (gerçek adınla sordum tabii) nasıllar?" diye sorunca öğrendim Dudu Yenge'nin öldüğünü, senin evlendiğini, ama evliliğinin ancak bir gün sürdüğünü... Bitince göreceksin bak, seni mi anlatmışım, senin gibi, hem sana benzeyen hem de hiç benzemeyen, adı senin adınla aynı olan olmayan, senin hayatına benzer bir hayatı yaşayan yaşamayan pek çok Kadir'i mi?

Hadi sen işine bak, farzını kıl; ben seni anlatmaya devam ederim bu arada.

Namazı bitince seccadeyi katlayıp masanın yanındaki sandalyenin üstüne koyacak Kadir Efendi. Tespihi elinde gelip pencerenin önündeki sedire oturacak. Camlar kirlenmiş yine. Geçenlerde yağmur atıştırmıştı ya, ondandır. Kızı haftada bir gelir temizliğini yapar, bir iki tencere yemek pişirir giderdi. Gerek kalmayacaktı artık. İnşallah yani.

Küçük bahçeye bakacak sonra, kedi ve köpeklerin enikledi̇ği, yaz kış serçelerin konup kalktıkları bahçeye. Bir iki ağaç. İğde, ayva, illa ki kavak. Parmak ucu iğdeler; gümüş yeşilinden pas sarısına dönüyorlar. Tüylü-tozlu ayvalar, tozlu yapraklar. Ağaçların altında, duvarın dibinde kalaslar, tek bacağı kırık el arabası, eskiden –ne kadar eski?– çocukların kızak kaymak için çaldıkları, (çatıya çıkmak için kullanırlardı eskiden –ne kadar eski?– yıkıp da yerine yenisini yaptıkları evin –eski evin– çatısına çıkmak için) yağmurdan, kar-

dan şişip kararmış tahta merdiven, eski –bayağı eski– su küpü (kırılmamış hayret), paslanmış tenekeler (neye yarayacaksa), kırık, çiçeksiz saksılar...

Sonra karşı tepeye doluşmuş evlerin yüzünü yalayan geçici güz aydınlığına bakacak. Derken biraz daha inecek bakışları. Otobüs terminalini görecek. İlçelere giden minibüslere, Ankara ve İstanbul'a kalkan otobüslere yolcu toplamak için bıçkın hareketlerle bağırıp duran o fırıldak oğlanı da görecek tabii.

"Kadir Dayı, vallahi senin durumuna üzülüyorum, yapayalnız kaldın. Kimsenin yanına sığamıyorsun..."

Böyledir bu tipler. Söylenmeyecek ne kadar söz varsa arayıp bulur, onları söylerler.

Evin önünden hızla geçen bir arabanın sokağı genişleten sesini duyacak. Ses, bahçe duvarlarına, açık pencerelerin perdelerini dalgalandırarak oda içlerine, çatılara, sokağı sokak yapan yüzlere çarpıp dönen kırıntılarını; arabanın ardından koşturup duran tozlarını bir araya toplayacak, gidip köşe başındaki evlerden birinin önünde sönecek. Madem duracaktın, bu telaşın neydi! Yolda görünce de "dıt" deyip tüyüyorlar. Her zaman uğrayacakları bir yer oluyor, yoksa eve kadar alırlar tabii. Ulan dürzü, evine gitmiyor musun, burası evinin yolu değil mi? Az sonra arabanı evinin önünde görmeyecek mi bu Kadir!

Birden nasıl da unuttum dercesine fırlayacak oturduğu yerden. Akşam yemeğini şimdiden ocağa koyarsa ancak yetişeceğini hatırlayacak.

Geçenlerde mutfakta dolabın altını karıştırıyorken güveç çanağını görmüştü sanki; evet oradaydı, çanağı oradan alıp ocağa koyacaktı. Birazcık dalattığı soğan ve biberlerin üzerine etleri dizerken Samet Usta'nın elleri onun ellerinin yerine geçip büyük parçaları bir daha kesecekti. Patlıcanları koyacaktı sonra. Sarımsak soyacaktı ardından, bütün halinde

atacaktı onları aralara. En üste dilimlenmiş domatesleri dizecek, kapağını kapatacaktı. Bunu sık sık niye yapmadığını soracaktı kendine keyifle. Güzel olacaktı bu yemek, güzel. Bir de pilav isterdi yanına ama pilavı tutturamıyordu. Ardiyede güveç yaparlardı, menemen, güveç, menemen, çay, yumurta, çay, menemen, güveç... Yemekleri Sait yapardı daha çok. Hem ortalığı temizler, hem çayı demler, dışarıda odun kırar, kömür tartar, kışsa sobayı yakardı. Öğle vakti yaklaşınca da, "Ne yiyeceğiz Kadir Ağam, ne yapalım?" diye kapıda dikilir, Kadir Efendi'nin ne söyleyeceğini beklemeden, cebine soktuğu parayla, kafasında önceden belirlediği alışverişi yapmak için çıkardı.

Bir saksağan gelip konacak dallardan birine. Anasından yeni çıkmış, yeni yıkanmış, hatta yeni boyanmış gibi gıcır gıcır bir siyah ve beyazı oradan oraya uçurarak. Çalımına bakarsanız bir işe yarayacağını sanırsınız ama uğursuzluk getirir bu mendebur.

Karısı öldüğünde, göklerin ipinin kopup da üstüne düştüğünü sanmıştı. Sonra bir daha kalkamamıştı o göğün altından. Bak, manav Turhan'ın karısı öldüğünde, çocukları bir araya gelip, vakit geçirmeden evlendirdiler babalarını. Onun da şansına, hiç evlenmemiş, ellisine yakın bir hanım denk geldi. Sen de kız oğlan kız bir hatun ister misin Kadir Efendi? Ne oldu, bakıyorum da gülüyorsun! Ne yapacaksın şimdi onlar gelince... Şöyle karşılarına oturacaksın değil mi? Beklenmedik bir an –ne zaman bekliyorduysan sanki– kısacık, belli belirsiz (belirsizi böyle olursa, belirlisi... ohoo Kadir Efendi!) bir bakış atınca sana, senin gözler, kuyrukları birbirine bağlandıktan sonra kedinin önüne atılmış bir çift fareye dönecek bana kalırsa. O kopuk oğlan konuşacak da konuşacak. Bir yandan bir an önce çekip gitmesini isteyeceksin, bir yandan da oturmasını. Kadının kimsesizliğini, çocuğunun olmadığını, bu işi sevabına yaptığını, birbirlerini görüp tanı-

maları gerektiğini, yarın da hocayı çağırıp nikâhı kıyacaklarını bir kez daha anlatacak o kabadayı, çabucak büyümüş de herkesten yaşlı, herkesten olgun bir adam olmuş acemi bir bilge tavrıyla. Çayı da kadına yaptıracak, eve alışsın, içi ılınsın diye. Sonunda kalkıp gidecek.

Ee, Kadir Efendi!..

Bütün sözcükler aklının önünden kaçacak tabii. Kaçtıkları bir şey değil, geride koskoca, çınlayan, derinleşen bir sessizlik bırakacaklar üstelik. Ne söyleyeceksin? Karına ne söylemiştin? Çok şey biliyormuş da söylemiyormuş gibi bakan gözlerini nereye saklayacaksın? Duvardaki fotoğraflara, çocuklarının siyah beyaz cıvıltılarına bakmakla olmaz. Rahmetliyle bir bayram öncesi –o ısrar etmiştir– çektirdiğiniz o solgun resme hiç bakamazsın. En iyisi sen kalk yatsıyı kıl. O da evi dolaşsın, sağa sola baksın, kendi evi gibi...

Bundan sonrasını düşünemiyoruz görüyor musun? Nikâhı kıymadın ki yatağa buyur edesin. Gerçi kıymış olsan, nasıl buyur diyeceksin! Önceden yatıp onun gelmesini mi bekleyeceksin? Yatağa gitmeden, şurada, karşındaki sandalyede oturuyorken mi yaklaşacaksın? (Güzel midir? Diri midir?) Televizyonda ne varsa seyredip hadi yatalım mı demeli? Bu gecelik ona salondaki çekyatı açmalı. Nikâha kadar. Ya da en iyisi salonda sen yat Kadir Efendi...

Görüyor musun Kadir Efendi, senden çok ben merak ediyorum.

Bu gece ne yapacağını sen de bilmiyorsun, ben de... Ama bütün geceyi uykusuz geçireceğini ikimiz de biliyoruz.

Bir de, sabah sen kahvaltı için ekmek almaya çıktığında, kadının, ardında açık çekmeceler, kaldırılmış örtü ve yatak altları, ters çevrilmiş kavanoz, elden ve gözden geçirilmiş köşe bucak bırakarak otobüs terminaline doğru yürüyeceğini; o arada, senin o kopukpuştitoğlanın –oldubitti sevmedin onu zaten– kafasında başka Kadir Efendi'leri dolaştırarak senin

eve doğru kısık gözlerle bakacağını ve henüz göremediği halde kadına gülümseyeceğini bir tek ben biliyorum.

Bahçe duvarına yaslanmış iğde, saçını taramamış bir kadının dağınıklığı içindeydi. İğdeler pembe, yeşil, mor, eflatun arası birbirine geçen bir renge bürünmüştü.

Bilindiği gibi güz düşmüştü.

Yaprak dökümüydü.

Bozaydınlık başlayan günlerin ikindi üzeri yağmura teslim olacağı bir zamandı.

Sabahları bir ağartıyla uyanacaktık artık.

Yakında çiy de düşerdi.

Pire Amcanın Gözleri

Gecekondu mavisine boyamış tahta masayı. Üzerine kalın kahverengi çizgili bir muşamba örtmüş.

Oturmak için birkaç kütük koymuş gölgeye. Belli ki gelen gideni çok. Çamların dallarını raf yerine kullanmış. Bütün ıvır zıvırı dallarda takılı. Ceket, havlu, kulplu bardaklar, içleri dolu naylon torbalar... En çok göze çarpanı ise uzun bir zincirin ucunda asılı masat.

İnce, uzun, hareketli bir adam. Pire gibi... Yerinde duramıyor.

Biz kütüklerde oturuyoruz. Benim elimde tuzluk.

Ciğerleri –akciğer karaciğer karışık–, tozlu muşambanın üzerinde küçük küçük doğradı. Alüminyum tencereye boşalttı.

Bu sabah uyandığında karşı dağların başında bembeyaz, adamın gözlerini alırcasına parlayan karları görmüş. Allah bizi inandırsın, bir saatten fazla seyretmiş manzarayı, siz ne diyorsunuz! Çok severmiş böyle şeyleri. Kafasını iki yana sallıyor, itiraz eder ya da inanmamış gibi yapacak olursak dayak atacağı kesin. Gözlerinde, hiddet ve dışarı vurulmak istenmeyen yufka yüreklilik tenceredeki akciğerle karaciğer gibi birbirine karışmış. Fıldır fıldır...

"Bu mevsimde kar kalır mı? O gördüğün bulut olmasın!" dedi Cahit.

Al başına belayı. Dayak aranıyor bu herif. Oğlum iki dakika sus, bir sus, dinle. Baksana adama, sinirden kurumuş, et

namına bir şey yok, sırf sinir; tin tin atıyor.

Kararmış, kemikli suratının ortasında gözleri şimşek gibi çaktı, Cahit'in gözlerine kilitlendi; orada gerekli tahribatı yaptığına kalbi kanaat getirinceye kadar kaldı, sonra söndü.

"Bulut olur mu? Ben yüz metreden sineğin bacağını sayarım..."

Aldın mı cevabını lüzumsuz herif! Dua et, senin sülaleni saymadı; ya çok efendi bir adam ya da göründüğü kadar sert değil.

Cahit karşılık verecek oldu ama dinleyen kim! Döndü arkasını yürüdü, çalıları aralayıp bahçeye girdi.

Yolun karşı tarafına bir bahçe yapmış. Çevresine çalılardan bir duvar...

"Ne göz varmış adamda be!" diye mırıldanıyordu Cahit.

Bahçesinden yeşil soğan topladı geldi. İki litrelik pet şişedeki suyla yıkadı onları. Tak tak doğradı ciğerli muşambanın üzerinde; masanın kenarına dayadığı tencereye sıyırdı bıçağıyla. Koşar adım gidip çamlardan birinin iki dalı arasına bir tahta uzatılarak yapılmış raftan beyaz, kapaklı, plastik bir kap aldı. Birbirine karıştırılmış yağla salça vardı içinde. Bir kaşık karışım aldı kaptan, doğru tencereye. Piknik tüpünün üzerine oturttu tencereyi. Ağaçtaki raftan yine koşar adım gidip bir tornavida aldı. Açma kapama düğmesi kırık tüpü tornavidayla açtı. Bu kez yavaş hareketlerle ateş arandı. Cahit'in uzattığı çakmağa dönüp bakmadı. Masanın üzerinde kibrit var diyemedik. Köşede, elinin altında. Buldu. Deminden beri tıslayan tüp pof diyerek yandı. Tencereyi bir iki karıştırdı. Kapağını kapattı. İki litrelik pet şişeyi aldı, tencerenin yarısına kadar su doldurdu, kapağı kapattı.

"Bir de kendini tozdan kurtarabilsen" dedim.

Toprak yol, piknik için gelip giden araçlarla tozuyordu.

"Kışın tozmuyor" dedi.

Kışı da burada geçiriyormuş. Antrenman yapıyormuş.

Mezbahadan emekliymiş. O öyle evde duracak adamlardan değilmiş. Ne yani, evde durup da her gün yengemizle kavga mı etsinmiş? Az önceki şimşek yine Cahit'in gözlerini hedefledi. Bir iki adım atıp yanımda, kütükte oturmakta olan Cahit'in gözlerini daha iyi oymak için eğildi. Neredeyse burun buruna geleceklerdi. Sigarasından çektiği dumanı bir süre üfleyemedi Cahit. Ben de tuzluğu geri mi versem diye düşündüm bir an. Yok, kavga filan etmeyin elbette. En iyisini yapmışsın burayı mesken tutmakla canım abim.

"Sigara içer misin?" dedim Cahit'i kurtarmak için.

Aldı. Yakmak istedim, yaktırmadı. Sigara ağzında gitti, yemeğe baktı; karıştırdı. Bir dizini yere koyup iyice eğildi tencerenin altına, tüpün ateşinde sigarasını yaktı.

Oturmuyordu. Bir iş yaptığı da yoktu ama sanki yapıyormuş gibi dolanıyordu ortalıkta.

İşten erken kaçıp ufak tefek, acele tarafından bir alışveriş yapmış kendimizi buraya atmıştık. Ragıp'ın fikriydi. O da birinden duymuş, yakınlarda bir yer var, ağaçlık, sakin diye. Ragıp'ın arabada mangal, kömür, tabak, bardak her zaman hazırdır. Atladık geldik.

Orman içi yola arabalar girmesin diye tahta ve kütüklerden engel konulmuştu. İçeri girmenin yasak olduğunu ondan öğrendik. Ama az ilerde müsait yerler varmış. Biz de az ilerde kurmuştuk tezgâhı. Mangal yanana kadar birer tek attık, domatesleri kesip salatalıkları soyarken. Ragıp, tavuk kanatlarını "terbiye edeceğim" diye tutturdu. Pul biber, karabiber, sıvı yağ, salça, hepsi var. Tuz? İşte o yok! E, ne yapacağız? Bizi daha girişte, "Buraya girmek yasak!" diye tersleyen pire amca geldi aklımıza. Adam ev kurmuş kendine. Masa, sandalye, kap kacak, raf, bir de bahçe. "Gidip isteyelim, sen devam et" dedik Ragıp'a.

Bizden önce gelip tezgâhlarını kurmuş bir ekip vardı az ilerimizde. Minibüsle gelmişlerdi. Portatif masa, sandalye,

buzluk, termos, her şey tamam. Müziği de sonuna kadar açmışlar. Sincan oyun havaları. Ağızlarında sigara, kollarını kartal kanadı gibi açarak yaylana yaylana, kubara kubara oynuyorlar.

Bizimki her şeyi, her yeri görüyor. Ama aklı yemeğinde.

Biz de oturup kaldık öyle. Bizim mangaldan alevler yükseliyor hâlâ. Ragıp dumanın durumuna göre yer değiştiriyor.

Minibüsçülerden biri geldi, soğan istedi.

Pire yemeği karıştırıyordu. Kaşığı kapağın üzerine dengeli bir şekilde koydu, olur ya da olmaz, hiçbir şey söylemeden bahçeye gitti. Yeşil soğan, tere, maydanoz, marul, turp getirdi. Bir bağ yeşil soğanı ayırıp verdi. Adam para teklif edecek oldu fakat bizimkinin bakışından bunun şu an yapılabilecek en büyük yanlış olduğunu anladı. Ne yapacağını bilemez durumda dikilip kalmışken sigara uzatmayı akıl edebildi. Aldı bizimki sigarayı, kulağının arkasına koydu. Adam giderken arkasından seslendi:

"Müziğin sesini kısın, efendi olun..."

Emri baş üstüneydi. Aniden kesildi ses.

"Bunu da almazdım ya, bazen sigaram bitiyor, zor oluyor bulmak. Ben bu bahçeyi para için yapmadım, zevkine, sevabına. Tavuk su içer Allah'a bakar..."

Maydanoz, marul, soğan, tere ve turpları iki litrelik pet şişedeki kalan suyla yıkadı, bir tabağa koydu. Boşalan pet şişeyi iki ağacın arasına kıstırdı. Otların arasında başka su şişeleri de vardı.

"Kafa da çekiyorsundur burada" dedi Cahit.

İşaretparmağını havaya kaldırıp sağa sola salladı.

Cevap kısa ve net:

"İnsan hata yapar. Gurbete gelince biz de o hatayı yaptık. Az yiyip içmedik. Mazide kaldı hepsi. Gurbeti zehir eden iki şey vardır. Biri kumar, diğeri sözüm buradan dışarı, karı kız ayağı... İçkiyi bir akşam içersin, iki akşam içersin, paran ol-

mazsa öbür gün içemezsin. Ama diğerleri öyle değil..."

Bir şey anlamadık. Ama olsun...

Geçenlerde birinin adaklık kurbanını kesmiş. Adam, mübareğin ciğerlerini, işkembesini atacak olmuş. "Ver hemşerim" demiş. "Olur mu öyle şey!"

Arkasında dağ gibi adam varmış.

Dağ gibi adam orman arazisine çay bahçesi, restoran, büfe açmış. Arka tarafı da buna vermiş.

"Oyalan!" demiş.

"Tuzu atıp getirin, bana da lazım."

Mangaldan ellerimizi yakan yağlı bir cızırtı yayılıyordu.

Az önce terk ettiğimiz işyerine, her sabah olduğu gibi yine geç giriyoruz yeni gelen müdürün tesadüfen orada bulunuyormuşçasına kapıya çivilenmiş gözlerinin içinden. Müdürün gözleri bir aynaymış da gelen geçen bakıp kendini görsün diye, müdür gitse de orada, hemen girişte beklemeyi sürdürüyormuş güya. Biz de hiç durmadan o aynaya yansıyormuşuz sözgelimi. Hatta o aynayı yanımıza alıp Ragıp'ın arabaya attığımız gibi buraya getirmişiz; üstelik mangalın hemen yanına koymuşuz da hepimiz orada kendimizi görüyormuşuz. Gibi küfrediyorduk müdüre. Müdürün suratı bardakların içinde rakı beyazına kesiyor, tavuk kanatlarının cızırtısında eriyordu, peşimize düşüp gelmiş bir zavallı gibi.

Minibüsçülerin mangalı çoktan sönmüştü ama şimdi onların ateşi yükselmişti. Müziği yine sonuna kadar açtılar. Pire amcaya inat. Dikine dikine hem de.

Az önce soğan istemeye gelendi sanki müziğin sesini açan. Hatta o kadar oydu ki, bir oyun havasının içinde yaşamayı seçmiş bir çengi gibi kıvrak, sallantılı bir yürümeyle pire amcaya doğru gidiyordu. Üstelik bizim müdüre de ne kadar çok benziyordu.

Darbeyi ne zaman, nereden vuracakları belli olmazdı böylelerinin. Pire amca da bilememişti işte.

Evet, evet bizim müdüre çok benziyordu. Canım, benzemese ne olurdu, benzetirdik olur biterdi.

Zaten ayaktaydık. Kalkmamıza gerek yoktu yani. Bardaklarımızı yere bıraktık o kadar.

Biz o şerefsize doğru yürüyorken, pire amca düştüğü yerden üstünü silkeleyerek kalkmış, yemeği ağaçlardan birinin dibine döküyordu.

Tuzu geri götürmeyi unuttuğumuzu anımsadım sanki o karışıklıkta.

Kendine Dönen Yüz

Vapura ilk bindiğimde, Yenicami, Mısır Çarşısı, kımıl kımıl kaynayan, ne yiyip içtiklerini, nasıl doyduklarını merak ettiğim baş döndürücü kalabalık, bütün Eminönü, bütün İstanbul yerinden oynuyor, ağır ağır yükseliyor, yükseliyor, sonra iniyordu; tekrar yükseliyor, midem ağzıma geliyor, içim bulanıyor, başım dönüyordu; gözlerimi kapatıyordum. Kıyıya bakmazsam, bakışlarımı ayaklarıma kilitlersem bulantım azalıyordu, derin soluklar alıp bırakıyordum, burnumdan art arda aldığım solukları ağzımdan boşaltırsam içimdeki bulantı da eziliyordu.

Bu kez öyle olmadı. Yenicami, kurşuni bir zamanın içine gömülmüş, güvercin gölgelerinin altında serinliyor; martılar, bazen kahkahaya, bazen ağlamaya benzeyen çığlıklarını, görünmeyen dalgaların sırtında yaylanıp duran kayıklarda satılan balık ekmekleri iştahla ısıran kalabalıkların üzerine döküyordu, ama bütün İstanbul yüzlerce yılın olanca ağırlığıyla yerli yerinde duruyordu, hafif hafif sallanan bizdik.

Vapur, Topkapı Sarayı'nı kulaç kulaç geride bıraktığında akıntıya kapılıp gideceğimizi sandım bir an.

Sanki kapılmamış mıydım? Neydi beni bu suların, hafif de olsa baş dönmesinin, beyin bulanıklığının ortasına atan? Gerçekten beynim bulanmış, sonra da donup kalmış gibiydi. Kadıköy'de inince geri dönmeliydim. Ne işim vardı benim buralarda? Neyle ve kiminle karşılaşacağımı bile bilmeden düş-

müştüm yollara. Çok istiyorsa o gelseydi ya. Sen ta Ankara'dan buraya –kendi işin için de olsa– gelmiştin, bundan sonrasını o düşünmeliydi. Ama çok rica etmişti, işyerinden ayrılması mümkün değilmiş ve tanışmayı çok istiyormuş. Bu kadar ısrarcı olmasa, kitaptaki özgeçmişinden çalıştığın yeri, üstelik eski işyerini, oradan yeni işyerinin telefonunu bulup, odanda olmadığın saatlerde aramış olmasına rağmen vazgeçmeyip sonunda sana ulaşabilir miydi? O uzun mektupları yazdığına göre, bunu da ayarlayabilirdi.

Tamam, artık ruhum da acı çekiyor. Oh ne güzel. Dünyanın en olgun ve en büyük insanıyım. Bedenimin çektiği acılar yetmiyordu; sürekli ilaç kullanmanın ve ölene kadar da kullanacak olmanın verdiği psikolojik çöküntü de; iş, ev, para sıkıntısı, bilmem ne de yetmiyordu, belki doğru dürüst bir mesleğimin olmaması ve belki hiçbir zaman evlenemeyecek olmam da yetmiyordu. Ve daha birçok bilmem ne de yetmiyordu. Gece yarıları evinin önünden taksiyle geçip hastanede sabahlamak da yetmiyordu. Ve onun bunu öğrenmesi de yetmedi. Şimdi de siz öğreniyorsunuz. Bu da yetmez. Çok daha olgun ve büyük insan olmak istiyorum.

Düşünüyorum da böyle yaparsam, yani bu yazıyı size gönderirsem olgun insan imajım biraz zedelenir. Çünkü ortada bir, ne biri, iki çaresizlik var. Ve bu başka insanları da üzmekten başka bir işe yaramayacak. Ama yine de yazıyorum işte. Hep böyle oluyor zaten. İstemediğim şeyleri yapıyorum zamanla. Şimdi ciddi ciddi çatışıyorum kendimle. Göndereyim mi? Göndermeyeyim mi? Ha bu arada, iyilerin bir gün mutlaka kazanacağı masalına da inanmıyorum. Hepsi züğürt tesellisi. Çünkü sonra da diyeceğiz ki zaten bu böyledir canım, bu işler böyledir, öğrenmiş olduk, olgunlaştık, böyle şeyler işte... Eğer yazdıklarımda samimiysem –ki bu kurmaca bir metin değil– dikkat etmişsinizdir; isyancılığa kayıyo-

rum. Olsun, ona da deriz ki, canım her insanın hayatında olur böyle bunalım dönemleri, geçer, geçer. Geçiyor da gerçekten. Ama, kusura bakmayın da, benimki dönüp geri geliyor. Sık sık.

Uykum geldi. Burada bırakmak istiyorum. Gidip yatacağım. Ve uyandığımda lanet okuyacağım. Şaka maka değil. Uyandığımda diyorum ki, yine uyandık ne olacaksa sanki...

Siz mi yazmıştınız bir yerde; hastalıklı adam hayata daha bağlıdır, diye. Şu an mesela, nefes almaktan dolayı o kadar mutluyum ki. Elim çalışıyor. Yazabiliyorum. Görebiliyorum. Duyabiliyorum. Kulağımda Sezen Aksu var. Ama işte birkaç gün sonra yeniden hastalanacağım. O gün gelmedi daha. Böyle avutuyorum kendimi. Bak bu düşüncemde iddialıyım. Sonuna kadar da arkasındayım, demiştim ya hani: İnsan hep bir şekilde kendini avutuyor; inansa da inanmasa da. Yoksa ben nasıl yaşıyorum hâlâ? İnanın benim de kitaplardan konuşacağım kimse yok. Uykum kaçtı galiba. İnsan bazen –niyeyse– garip duygular içine giriyor ve uyumak istemiyor. Şimdi öyle oldu. Ama uyumak zorundayım. En azından yatağa girmek zorundayım. Çünkü ışık yanıyor. Gece geç vakitlere kadar yanarsa, annem meraklanır.

İnsan niye bu kadar yalnız! Sadece bana mı öyle geliyor acaba? Aslında sabah işe gidince mesela, beni görecekler, bir anda hareketlenecekler, işte o geldi diyecekler. Ayrıca çok neşeli biriyimdir ve herkesi güldürürüm. Ama sonra? Sonra yalnızlık oluyor birden, anlayamıyorum.

Şimdi gözlerim doldu yine, sanki bir şeyler var, bir iksir belki, onu bulmam gerekiyor. Ve bu duygu garip bir şekilde insanı hem üzüyor hem de acayip bir haz yaşatıyor. Bazen, aslında bazen değil, sık sık diyorum ki, sen nerden bulaştın bu işlere; yazmakmış, okumakmış, herkes gibi olsaydın ya, alışverişe gidip, kadınlarla günlere katılıp, koca peşinde koşsaydın ya. Sonra da böyle kalırsın işte, gece yarısı otur, man-

yak manyak yazılar yaz, koskoca yazara gönder. Ama o beni anlar. Kafka'yı da çok sever. Adımın Gregor Samsa olmaması, böcek olmadığım anlamına da gelmez.

Şimdi kitabınızın arka kapağındaki resminize baktım. Daha önce söyleyen oldu mu bilmiyorum ama yüzünüzde garip bir ışıltı, sevecenlik, iyimserlik var, insana huzur veriyor. "Sev ulan dangalak Adıgüzel" diye başlayan bir cümleniz var ya... Hah o işte. Ona da varım ben. Herkesi seviyorum ben. Zor olacak biliyorum. Oldu da. Herkesi kayıtsız şartsız sevince ve kimseye kızamayınca zor oluyor. Ama ne yapayım; kişilik değişmiyor ki.

Yazmanın çok güzel bir şey olduğunu yazdıkça fark ediyorum. Kendimi görüyorum yazdıkça. Gerçekten, acaba böyle her gece ya da belirli günlerde gönderilmemiş mektuplar türü şeyler mi yazsam? Sanki karşımda biri varmış gibi. Bak rahatladım şimdi yine. Yazının başında işler kötüydü oysa. İşte benim hayatım böyle. Ayda bir, hafta bir, bazen günaşırı, acayip keyifli olurum ve acayip mutsuz. İç içe. Hatta bir kere aynanın karşısında yaptım bunu. Güldüm güldüm, sonra ağlamaya başladım.

Hani o banliyö trenlerinin kapısını açıp da birden trenden atlayan veya tren hareket halindeyken kapıya tutunup yolculuk yapan güzel kardeşlerimiz var ya. İşte onlar gibi olmayı çok istemişimdir biliyor musunuz? Keratalar...

Ama bırakalım onları şimdi. Şu iksiri verecek misiniz bana? Yoksa sen kendi savaşımınla elde et de daha anlamlı olsun mu diyeceksiniz? Elde edemesen de yolunda ölürsün mü diyeceksiniz?

Son günlerde en çok kafama takılan üç şey; yazmak, unutmak, hatırlamak. Yazdıkça hatırlıyorum, unutmak için yazıyorum.

Yazdıkça unutuyorum:

Akşamın geceye dönen yüzü.. yüzüme döne döne inen yağmur.

Yağmurlar yağmasaydı bu kenti sevmeyecektim belki. Yağmurlar yıkamasaydı içimi, nicedir aynalarda bulanıklaşan belleğimi, belleğimin solgun fotoğraflarını bu denli berrak bulmayacaktım karşımda.

Bileğime çevirdiğim jileti kırmayacaktım belki.

Rüzgârın sırtında gezinen kömür kokuları, derin bir sarhoşluktan artakalan geceyi kovan bir kahve gibi ayıktırmayacaktı beni.

Ben ki, aynada her sabah annemle yüz yüze. Ne kadar da benziyorum anneme günden güne...

Yıllar önce o bakır leğende kendi çocukluğunu mu yıkamaktaydı bilmeden? Ellerinin kına kokusu vardı, ellerimde şimdi tütün kokusu.

Bir halk türküsüdür annem, sabahları kalbimi tarar. Aynaların buğusunu gözleriyle aralar.

Ve ayrı şehirlerde üstümüze biriken bu yağmur, aramızda esneyen bir kapıdır.

Ben hep gurbet şehirlerinde gün bitiminin bir tılsımı olduğuna inanırım. Akşam aya sırmalar giydirerek sunar geceyi. Geceler beni hep kendi yüzüme çevirir. Orada hayatın iki ucu vardır; yaşamak ve ölmek.

Yaşam ve ölüm arasında sarkaçlanan kalbimi akşamın tılsımı ölüme dirençli kılar... Ve akşamın tılsımıyla ölüme tahammül edebilirim.

Ve ben şimdi, şu anda, şu yağmur yağmasa belki kendi yağmurumu tanımlayabilirim...

Zaman zaman keşke eskisi gibi olsam diyorum. Eskisi gibi.. Eskiden olduğum gibi... Sayfalar dolusu mektup yazardım.. eskiden. İçim mi kurudu, duygularım mı beni terk etti (hangi duygularsa onlar?), ben mi zamansız kaçtım güzelliklerden? Kaybettiğim o kadar çok şey var ki... Kaybolan çocukluğum, kaçıp giden delikanlılığım gibi. Oysa birçok şeye çok

erken başlamıştım. O "birçok şey"in beni terk etmeleri de çok erken oldu. Şu son yıllar nasıl geçti bilmiyorum. İş, iş... Kitapların birini bitirmeden diğerine başladım. Şimdi karşımda dağ gibi duruyor hepsi. Ama ben öykü yazmak istiyorum, kitap okumak istiyorum. Miskin miskin uzanmak ve yeni öyküler düşlemek istiyorum. Hatta bir ara yanılıp şaşıp başlama gafletinde bulunduğum romanı düşünmek... Yazmak önemli değil belki; yazma düşüncesi bile yeter sanıyorum.

Mektubunda, "İnsanın fazla tanımadığı birine mektup yazması zor" diyorsun. Aslında biz birbirimizi tanıyoruz. Ak kâğıt üzerine düşen kara satırlarda, söylenenler ile söylenmeyenlerin sayfaların yüzünde açtığı boşluklarda gördük birbirimizi. Sayfaların uğultusu dindikçe birbirimizin sesini duyduk; ya da sesimizi birbirimize duyurmak için o uğultuyu biz araladık.

Keşke sana uzun uzun yazabilsem. Bunu gerçekten çok istiyorum. Ne yazık ki, başta da söylediğim gibi adeta "kurudum". Yıllardır, diğer yazarların yazdıklarını değerlendirmekten, sözcüklerini didikleyip metinleri çözümlemekten, sorular sormaktan öylesine bıktım ki, bütün bunların içerisinde ben neredeyim diye sormaktan kendimi alamıyorum.

Yalnızca bunlar değil beni çoraklaştırıp susuz bırakan. Beş yıldır dört gözle (cümleye bak, matematik formülü gibi) bitmesini beklediğimiz kooperatif evimiz –nihayet– bitti. Bu arada oturduğumuz ev satılmıştı ve yeni ev sahibimiz bizi kapının önüne koymak için aklına gelen, yeteneğinin sınırlarını zorlayan her türlü yönteme başvuruyordu. Daha fazla dayanamayıp –kuraların çekilmiş olmasını da fırsat bilerek– kendi evimize, kitapları taşımaktan perişan olan işçilerin azarlarını işite işite taşındık. Ev dediğime bakma, yarı inşaat. Elektrik, su ve kanalizasyon gibi önemsiz ayrıntıları saymazsan inşaat yerine ev de diyebilirsin. Bu arada, çok önemli değil ama şunları da eklemeliyim: Bize teslim edilen, dört duvar ve camlardı. Taşınma öncesi bir mucize gerçekleştire-

rek on gün içerisinde dört duvarı eve benzettim, taşınılacak duruma getirdim. Diğer eksiklikler de (elektrik, su) bir iki ay içerisinde tamamlanacaktı. Biz de iznimizi alıp babamızın evine gittik. Döndüğümüzde tek çivi çakılmamıştı. Sanıyorum çiviyi nereye çakacaklarını bilmiyorlardı. Bir aydan fazla bir süre arkadaşlarımızın evinde kaldık. O çivi hâlâ çakılmayı bekliyordu. Sonunda şu an içinde bu satırları yazdığım bir oda, bir salon –bekâr evinden hallice– evi kiraladık. Kışı burada geçireceğiz, ümitler yaza kaldı. Yeniden bir çalışma ortamı hazırlamam biraz zaman aldı.

Bu mektubu sana hiçbir zaman göndermeyeceğimi ikimiz de biliyoruz; bu satırları içimin boşluklarında dolaştırıp dursam da, yazıya dökmeyeceğimi. Ama okuruyla buluşmaya giden bir yazarın öyküsünü yazabilirim belki.

Yazar, bir okurundan (senden) gelen telefon üzerine, geçici görevli olarak gittiği (senin yaşadığın) İstanbul'da onunla (seninle) buluşmak için vapura binip karşıya geçer, okur bir şirkette sekreter olarak çalışmaktadır (senin gibi), patronuna yazarı tanıtır, patron için bir anlamı yoktur yazar kelimesinin, bu kart hıyar, bu kırılgan kızın ardına niçin düşmüş olabilir diye düşünmüştür belki, zaten bu kız salağın tekidir ona göre (kusura bakmıyorsun değil mi, patronun gözünde hep öyledir ya hani), uğraştığı şeylere baksana, bir süre sonra patron çıkar, çay içerler o arada, daha doğrusu yazara çay getirir kız, yazar, kızın çay içip içmediğinin farkında değildir aslında, bir yandan da kızın pek okuyan bir tip olmadığını düşünmektedir (üzerine alınma, burada anlatılanın sen olmadığını biliyorsun), yazarın kitabı tesadüfen eline geçmiştir, işin gerçeği kaldırımda kitap satan bir sergiciden ucuz olduğu için almıştır, kitapta kendini bulmuştur nasıl olduysa, bir erkeğin duygularında bir kadının kendi duygularını bulması yazara şaşırtıcı gelmiştir önce, sonra da bunu bir başarı olarak yorumlayıp kendisiyle övünmüştür, oraya giderken, belki de kısa süreli bir

ilişki ya da adını koyamadığı, ayrıntılarını tasarlayamadığı, heyecan veya kararsızlığı nedeniyle neler olacağını bilemediği ama bilinmezlik ve merakla çevrelenmiş bir serüven duygusuyla kendini orada bulmuştur, (sakın yanlış anlama, bu, kurgu, tamamıyla kurgu), fakat kız güzel değildir (nasılsa anlatılan sen değilsin artık), bu arada kız, yazarın orada oluş nedeninin altından başka beklentiler çıkmasını önlemek amacıyla olsa gerek, daha önce yaşadığı ve onu derinden etkileyen, hâlâ etkisinden kurtulamadığı, belki de içten içe sürüp giden ilişkini anlatmaktadır, yazarın kitabında anlattığı, kahramanlarının yaşadıklarına benzer bir ilişkidir sözünü ettiği, yazar ise o arada kızın konuşmasının telefondaki konuşması kadar içten olmadığını, sesinin giderek soğuduğunu düşünmektedir, kızın, bir çay daha içip içmeyeceğini sorarken, bu sıkıcı buluşmanın bir an önce sona ermesini beklediği, kafasında canlandırdığı yazarla karşısındakini birbirine pek benzetemediği yüzünden okunmaktadır sanki, tüketilmesi gereken bir zaman diliminin içinde olduklarını ikisi de aynı anda fark etmişler gibi bakmak istemedikleri halde birbirlerine bakarlar, kız bir kez daha, satır aralarında görüp hayalinde canlandırdığı kendi yazarını arıyormuş gibi kaçırır gözlerini, oysa yazar kendini yazdığını, hiç gizlemediğini, ruhunu çırılçıplak, sayfalara, satırlara serdiğini düşünmektedir ısrarla, rol yapmamıştır, yalnızca gerçekten yaşadığı, duyduğu, gözlediği, bildiği olay ve durumları aktarırken sıralarını, yerlerini değiştirmiş, başka bir zamanda, başka bir yerde yaşanmış bir olayı, başka bir biçimde aktarmıştır, yazar hangi sırayla, hangi kişilere rol vererek anlattıysa okur da onu öyle bilmiştir, bunda da yalan yoktur, okura sunduğu bütünüyle gerçektir çünkü, bir süre daha oturduktan sonra kendini dışarı atması gibi.

Öykü, yazarın, karşıya geçmek için vapura binmesiyle başlayabilirdi.

DK DOĞAN KİTAP

Ethem Baran

EVLERİMİZ POYRAZA BAKAR

"Ethem Baran'ın öyküleri, ıssız taşra şehirlerinde yaşayan insanların acılarına, bıyık altı gülümsemeye yol açan tuhaf hallerine, bunalımlarına, hayallerine, yaralarına ve tutkularına değinen, bunu yaparken de sesini hiç yükseltmeyen öyküler. Sıradan hayatın derin ayrıntıları üzerinde gezinirken alnında kaynağının ışıltısını taşıyan, bozkır rüzgârlarıyla dolu telaşsız ve vefalı bir dili var Ethem Baran'ın. Bu vefa sadece edebiyatın geçmişine değil, aynı zamanda kurda kuşa, börtüye böceğe, toprağa taşa... Bu nedenle Ethem Baran'ın öykülerinde insan, abartısız ve samimi bir şekilde hep büyük resmin içine resmediliyor. *Evlerimiz Poyraza Bakar*, Ethem Baran dilinin büsbütün şenlenip ballandığı bir kitap."

Hasan Ali Toptaş

1962'de Yozgat'ta doğdu. İlk ve orta öğrenimini Yozgat'ta yaptı. 1983'te Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Eğitim Yönetimi ve Planlaması Bölümü'nden mezun oldu. Güzel Sanatlar Eğitimi alanında mastır programına devam etti. Bir süre Gazi Üniversitesi'nde ders verdi. Öykü, deneme, eleştiri ve desenlerine çeşitli dergilerde yer verildi. İlk öykü kitabı *Sonrası Ayrılık* 1991'de yayımlandı. *Kurutulmuş Gül Mevsimi*'yle Türkiye Yazarlar Birliği 1994 Hikâye Ödülü'nü kazandı. Yazarın *Dönüşsüz Yolculuklar Kitabı* (2005 Yunus Nadi Öykü Ödülü), *Unuttuğum Bütün Akşamlar* ve *Bozkırın Uzak Bahçeleri* adlı öykü kitapları ile *Yarım* adlı romanı Doğan Kitapçılık tarafından yayımlandı.

ISBN 978-605-111-368-5

Sertifika No: 11940

9 TL